

UCHWAŁA NR I.8.2024
RADY MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

z dnia 25 stycznia 2024 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2024 rok**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 40 z późn. zm.), art. 4¹ ust.1, ust. 2 i ust. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2151) oraz art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 z późn.)

Rada Miasta Jastrzębie-Zdrój
uchwała

§ 1. Przyjąć Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2024 rok stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Jastrzębie-Zdrój.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miasta

Piotr Szereda

GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII NA 2024 ROK

Wstęp

Do zadań własnych Miasta Jastrzębie-Zdrój należy m.in. prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniem narkomanii jak również integracji społecznej osób uzależnionych. Najkrócej rzecz ujmując, profilaktyka to zapobieganie problemom, zanim one wystąpią. Zbiór działań spisany jest w postaci Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, który stanowi część strategii rozwiązywania problemów społecznych i który uwzględnia cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Elementem programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii może być modyfikowany w przypadku uzasadnionych potrzeb związanych z zapobieganiem i rozwiązywaniem problemów alkoholowych i narkomanii stosownymi uchwałami Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój.

Program tworzony jest przy współpracy z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powołaną przez Prezydenta Miasta Jastrzębie-Zdrój i uchwalany przez Radę Miasta Jastrzębie-Zdrój. Za realizację Programu odpowiada Miasto Jastrzębie-Zdrój- wykorzystując do tego podmioty i środki wymienione w dalszej części niniejszego dokumentu.

Adresatami programu są mieszkańcy Jastrzębia-Zdroju, w tym m. in. osoby uzależnione i zagrożone patologiami społecznymi wraz ze swoimi rodzinami, jednostki zajmujące się pracą z rodzinami dysfunkcyjnymi, w których występują problemy związane z uzależnieniami. Wszyscy, którym zależy na promowaniu zdrowego stylu życia, wolnego od nałogów oraz na szerzeniu idei trzeźwości w środowisku lokalnym, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

Weryfikacja zebranego materiału badawczego, jak i danych uzyskanych od podmiotów realizujących politykę związaną z przeciwdziałaniem alkoholizmowi, narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym na terenie Jastrzębia-Zdroju, umożliwiły rozpoznanie sytuacji mieszkańców, ich obaw, poglądów, rozeznanie w sytuacji lokalnej, a także zapoznanie się z problemami uczniów, ich sytuacją szkolną oraz domową, poczuciem bezpieczeństwa i zagrożeniami związanymi z różnego rodzaju uzależnieniami. Zdobyte informacje wykorzystane zostały do sformułowania wniosków, które posłużyły do opracowania niniejszego Programu. Jest on dzięki temu, zgodny z rekomendacjami, dostosowany do warunków lokalnych, odpowiedzią na problemy społeczne związane ze spożywaniem alkoholu oraz innych środków psychoaktywnych z uwzględnieniem środowiskowej specyfiki.

I. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu są wszyscy mieszkańcy Jastrzębia-Zdroju, a w szczególności następujące grupy osób:

1. Osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych.
2. Osoby pijące ryzykownie i szkodliwie oraz osoby zagrożone uzależnieniem od alkoholu, narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych.
3. Dzieci i młodzież szkolna oraz ich rodzice i opiekunowie.
4. Osoby zagrożone uzależnieniami behawioralnymi.
5. Rodziny (w tym osoby współuzależnione i doznające przemocy) oraz najbliższe otoczenie osób z problemem alkoholowym i narkomanii.
6. Grupy zawodowe zajmujące się przeciwdziałaniem uzależnieniom i ich negatywnym skutkom.

II. OKREŚLENIE ZASOBÓW W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII NA TERENIE MIASTA

Działania wychowawczo-profilaktyczne, rozwiązywanie m.in. problemów alkoholowych i przeciwdziałanie narkomanii w naszym mieście realizują:

1. Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój - Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej
2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
3. Ośrodek Pomocy Społecznej.
4. Punkt Interwencji Kryzysowej
5. Zespół Interdyscyplinarny
6. Placówki Wsparcia Dziennego
7. Policja
8. Placówki oświatowe
9. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
10. Poradnia Leczenia Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu NWZOZ SALUS
11. Centrum Terapii Nerwic i Uzależnień NEURO-MED
12. Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe.

III. CELE I ZADANIA PROGRAMU

Celem głównym Programu jest ograniczenie skali występujących na terenie Jastrzębia-Zdroju problemów alkoholowych i ich negatywnych następstw, w szczególności przemocy w rodzinie oraz ograniczenie używania przez mieszkańców środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, a także ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych związanych ze zjawiskiem narkomanii.

Cele szczegółowe:

- 1) motywowanie osób z problemem alkoholowym oraz uzależnionych od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych do udziału w zajęciach terapeutycznych,
- 2) zapewnienie osobom potrzebującym wsparcia dostępu do poradnictwa w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej oraz możliwości integracji społecznej,
- 3) profilaktyczna działalność wychowawcza, edukacyjna i informacyjna na rzecz dzieci, młodzieży i dorosłych,
- 4) podejmowanie działań na rzecz odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych,
- 5) monitorowanie aktualnych problemów społecznych mieszkańców Jastrzębia-Zdroju.

Zadania do zrealizowania

I. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem (dot. celu nr 1)					
Lp.	Zadanie do zrealizowania	Sposób realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Motywowanie do zmiany szkodliwego wzoru picia w ramach edukacji zdrowotnej i profilaktyki uzależnień Motywowanie osób uzależnionych oraz członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia, kierowanie do leczenia specjalistycznego oraz do korzystania z oferty klubów abstynenckich w ramach redukcji szkód, leczenia, rehabilitacji i reintegracji społecznej osób uzależnionych oraz ich bliskich	Prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej, praca Ośrodka Pomocy Społecznej, praca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zapewnienie każdemu możliwości bezpłatnego korzystania z pomocy NW ZOZ SALUS Poradnia Leczenia Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu, Centrum Terapii Nerwic i Uzależnień NEURO-MED	2024	Ośrodek Pomocy Społecznej, Punkt Interwencji Kryzysowej, Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Liczba osób/konsultacji motywujących do zmiany/podjęcia leczenia

2	Udzielanie wsparcia i pomocy dla osób po zakończonej terapii w ramach redukcji szkód, leczenia, rehabilitacji i reintegracji społecznej osób uzależnionych oraz ich bliskich	Prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej, praca Ośrodka Pomocy Społecznej, praca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, współpraca z klubami abstynenckimi, Zajęcia terapeutyczne, warsztaty umiejętności psychospołecznych	2024	Ośrodek Pomocy Społecznej, Punkt Interwencji Kryzysowej, Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, NW ZOZ SALUS Poradnia Leczenia Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu, Centrum Terapii Nerwic i Uzależnień NEURO-MED	Liczba osób objętych wsparciem i pomocą/ działania
3	Prowadzenie stałego interaktywnego systemu informacji nt. miejsc pomocy dla osób w kryzysie (osoby uzależnione od alkoholu i innych środków psychoaktywnych, członkowie ich rodzin, ofiary przemocy) w ramach redukcji szkód, leczenia, rehabilitacji i reintegracji społecznej osób uzależnionych oraz ich bliskich	Gromadzenie i udostępnianie zainteresowanym osobom aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc pomocy	2024	Urząd Miasta	<i>Zamieszczone na stronie internetowej www.jastrzebie.pl</i>

II. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową (dot. celu nr 2)

Lp.	Zadanie do zrealizowania	Sposób realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Zapewnienie usług poradnictwa oraz udzielanie wsparcia dla członków rodzin, w których występują problemy przemocy, alkoholizmu i narkomanii w ramach zwiększania	Prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej w tym, porady prawne, praca Ośrodka Pomocy Społecznej, , współpraca z	2024	Ośrodek Pomocy Społecznej, Punkt Interwencji Kryzysowej, Zespół Interdyscyplinarny, Placówki Wsparcia Dziennego,	Liczba osób objętych usługami poradnictwa

	dostępności i podniesienia jakości specjalistycznej pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie	klubami abstynenckimi			
2	Rozpoznawanie zjawiska przemocy domowej, udzielanie wsparcia i informacji o możliwości uzyskania pomocy oraz podejmowanie działań interwencyjnych i edukacyjnych w przypadku zdiagnozowania przemocy w ramach zwiększania dostępności i podniesienia jakości specjalistycznej pomocy dla osób doznających przemocy domowej	Prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej, praca Ośrodka Pomocy Społecznej, realizacja procedury „Niebieskie Karty” Zespół interdyscyplinarny	2024	Ośrodek Pomocy Społecznej, Punkt Interwencji Kryzysowej, Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Placówki oświatowe, Placówki Wsparcia Dziennego, Policja	Liczba osób/rodzin objętych wsparciem, liczba i rodzaj podjętych działań/ Liczba założonej „Niebieskiej Karty”
3	Udzielanie wsparcia poprzez zapewnienie pomocy pedagogicznej, psychologicznej i socjoterapeutycznej dla dzieci w ramach poszerzania i podnoszenia jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i ich rodzin	zajęcia socjoterapeutyczne, dyżury psychologa, pedagoga, prowadzenie telefonu zaufania	2024	Ośrodek Pomocy Społecznej, Świetlice środowiskowe Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Placówki oświatowe	Liczba dzieci objętych pomocą
4	Udzielanie pomocy prawnej zmierzającej do ochrony przed następstwami nadużywania alkoholu, używania narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych	Prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej w tym, porady prawne, praca Ośrodka Pomocy Społecznej	2024	Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba udzielonych konsultacji i porad prawnych

	i stosowania przemocy przez bliską osobę				
5	Organizowanie zajęć dla dzieci z grup ryzyka, zwłaszcza dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, narkotykowym w ramach poszerzania i podnoszenia jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i ich rodzin	Wspieranie zadań realizowanych przez placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego dla dzieci z grup ryzyka, zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, narkotykowym	2024	Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze, organizacje pozarządowe realizujące zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, Placówki wsparcia dziennego	Liczba i rodzaj placówek prowadzących zajęcia dla dzieci, liczba dzieci uczestniczących w zajęciach

III. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo--wychowawczych i socjoterapeutycznych (dot. celu nr 3 i 5)

Lp.	Zadanie do zrealizowania	Sposób realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych z zakresu problematyki alkoholowej, narkomanii oraz uzależnień behawioralnych w ramach profilaktyki uzależnień oraz w ramach upowszechniania wiedzy dotyczącej problematyki	Podjmowanie działań edukacyjnych oraz upowszechnianie informacji nt. szkód wynikających z picia alkoholu i zażywania środków psychoaktywnych oraz innych uzależniających czynności z wykorzystaniem materiałów edukacyjnych	2024	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki oświatowe, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Placówki Wsparcia Dziennego, Policja, Straż Miejska	Liczba i rodzaj podjętych działań

	uzależnień behawioralnych	wśród określonych grup adresatów. Rozpowszechnianie informacji o miejscach pomocy i ich ofercie. Konferencje, szkolenia. Zakup materiałów informacyjno-edukacyjnych, takich jak: broszury, plakaty, ulotki, poświęcone danej tematyce strony internetowe			
2	Edukacja dzieci, młodzieży i rodziców w zakresie problematyki alkoholowej, narkomanii oraz uzależnień behawioralnych w ramach poszerzania i udoskonalania oferty realizacji programów profilaktycznych	Organizowanie i prowadzenie na terenie szkół oraz innych placówek zajęć edukacyjno-warsztatowych oraz spotkań edukacyjnych nt. zagrożeń, upowszechnianie i realizacja w środowisku szkolnym rekomendowanych programów profilaktycznych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego , wzmocnienie kompetencji wychowawczych rodziców poprzez zajęcia z pedagogiem i innymi specjalistami, włączanie się w ogólnopolskie kampanie/ organizowanie lokalnych kampanii edukacyjnych oraz udostępnianie materiałów	2024	Placówki oświatowe, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze, Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Wsparcia Dziennego,	Liczba uczniów i rodziców uczestniczących w zajęciach/ skuteczność

3	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących zagrożeń związanych z używaniem środków psychoaktywnych w ramach realizacji zadań na rzecz ograniczania stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP	Nabywanie i rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych dotyczących szkód wynikających ze stosowania środków psychoaktywnych Konferencje, szkolenia. Zakup materiałów informacyjno-edukacyjnych, takich jak: broszury, plakaty, ulotki, poświęcone danej tematyce strony internetowe	2024	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki oświatowe, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Wsparcia Dziennego, Zespół Interdyscyplinarny, Policja, Straż Miejska	Liczba i rodzaj podjętych działań
4	Edukacja grup zawodowych w ramach edukacji kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu profilaktyki uzależnień, podnoszenie kompetencji osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej	Podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomani oraz przeciwdziałania przemocy, a także osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie oddziaływań profilaktycznych i pomocowych	2024	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Placówki oświatowe, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze, Policja, Straż Miejska	Liczba i rodzaj podjętych działań, liczba osób z poszczególnych grup, które uczestniczyły w działaniach; ilość szkoleń, konferencji, warsztatów,
5	Organizowanie edukacyjnych zajęć, spotkań, warsztatów w ramach profilaktyki uzależnień	Wspieranie zadań realizowanych przez stowarzyszenia i organizacje pozarządowe realizujące zadania związane z profilaktyką	2024	Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe realizujące zadania związane z profilaktyką uzależnień	Liczba i rodzaj podjętych działań, Liczba organizacji pozarządowych, stowarzyszeń realizujących zadanie z profilaktyki uzależnień liczba osób, które

		uzależnień			uczestniczyły w działaniach
6	Monitorowanie skali problemów alkoholowych i innych uzależnień w środowisku lokalnym w ramach monitorowania problematyki	Pozyskiwanie i analiza danych na temat problemu uzależnień w mieście	2024	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Rodzaj podjętych działań/ skuteczność działań
7	Diagnozowanie najważniejszych problemów i zagrożeń występujących w środowisku lokalnym w ramach badania problematyki,	Zlecenie przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców gminy i opracowanie diagnozy lokalnych problemów i zagrożeń społecznych	2024/2025	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Urząd Miasta	Rodzaj podjętych działań

IV. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych (dot. celu nr 2)

Lp.	Zadanie do zrealizowania	Sposób realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Zapewnienie możliwości udziału w spotkaniach klubów abstynenckich , których celem jest szerzenie trzeźwości i abstynencji w ramach redukcji szkód, leczenia, rehabilitacji i reintegracji społecznej osób uzależnionych oraz ich bliskich	Udzielanie wsparcia merytorycznego, rzeczowego oraz finansowego dla stowarzyszeń i organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwijania i utrzymywania więzi wśród społeczności abstynenckiej – dotacje celowe	2024	Urząd Miasta	Sprawozdanie
	Zapewnienie instytucjom realizującym zadania w zakresie rozwiązywania	Dotacje podmiotowe			Sprawozdanie merytoryczne i finansowe

	problemów alkoholowych, nakomaniu pomocy rzeczowej, wsparcia finansowego				
V. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego (dot. celu nr 4)					
Lp.	Zadanie do zrealizowania	Sposób realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Zwiększanie skuteczności w przestrzeganiu prawa w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych zgodnie z założeniami Narodowego Programu Zdrowia poprzez podejmowanie interwencji w przypadku naruszenia przepisów dotyczących sprzedaży i podawania napojów alkoholowych	Prowadzenie działań kontrolnych dotyczących przestrzegania warunków prowadzenia sprzedaży napojów alkoholowych	2024	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja	Liczba podjętych działań kontrolnych oraz kontrolowanych punktów sprzedaży. Liczba podjętych działań interwencyjnych
2	Zmniejszanie dostępności fizycznej i ekonomicznej alkoholu	Wdrażanie działań z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych, w tym prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla sprzedawców nt. zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych; opiniowanie wniosków o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w zakresie zgodności lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy, o których	2024	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Urząd Miasta	Liczba i rodzaj podjętych działań; liczba zaopiniowanych wniosków

		mowa w art. 12 ust. 1-3 ustawy			
--	--	--------------------------------	--	--	--

VI. MONITORING I EWALUACJA

Nadzór nad realizacją Programu powierza się Prezydentowi Miasta Jastrzębie-Zdrój.

Monitoring Programu prowadzony będzie na podstawie:

- wymiany informacji między instytucjami, organizacjami i wszelkimi podmiotami odpowiedzialnymi i realizującymi politykę związaną z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii na terenie miasta,
- analizy danych na temat uzależnień występujących w mieście,
- ankiet i sprawozdań z realizacji zadań wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

Prezydent Miasta Jastrzębie-Zdrój sporządzi raport z wykonania w danym roku Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii i efektów jego realizacji, który przedłoży Radzie Miasta Jastrzębie-Zdrój w terminie do dnia 30 czerwca roku następującego po roku, którego raport dotyczy.

VII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Finansowanie realizacji zadań określonych w programie dokonywane będzie w ramach posiadanych środków pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w kwocie nie mniejszej niż 2.100.000,00 zł.

VIII. ZASADY WYNAGRADZANIA CZŁONKÓW GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W JASTRZĘBIU-ZDROJU

1. Wynagrodzenie dla członków Komisji za udział w posiedzeniu, czynnościach kontrolnych, rozprawach sądowych w przedmiocie nałożenia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu oraz innych czynnościach związanych z wykonywaniem zadań wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustala się w wysokości 15 % minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 roku o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t.j. Dz. U. 2020 r. poz. 2207 z późn. zm.).
2. Wynagrodzenie za udział w pracach Komisji wypłacane będzie miesięcznie na podstawie imiennej listy obecności.

IX. BADANIA SPOŁECZNE

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2023 roku w Jastrzębiu-Zdroju. Obejmuje on podstawowe problemy społeczne związane przemocą domową, nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków oraz uzależnieniami behawioralnymi, a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk. Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w mieście Jastrzębie-Zdrój wśród następujących grup reprezentujących lokalne środowiska:

- a) dorośli mieszkańcy miasta,
- b) dzieci i młodzież szkolna,
- c) sprzedawcy napojów alkoholowych.

Badanie nie wpłynęło na sytuację osób badanych i nie naruszyło ich interesów.

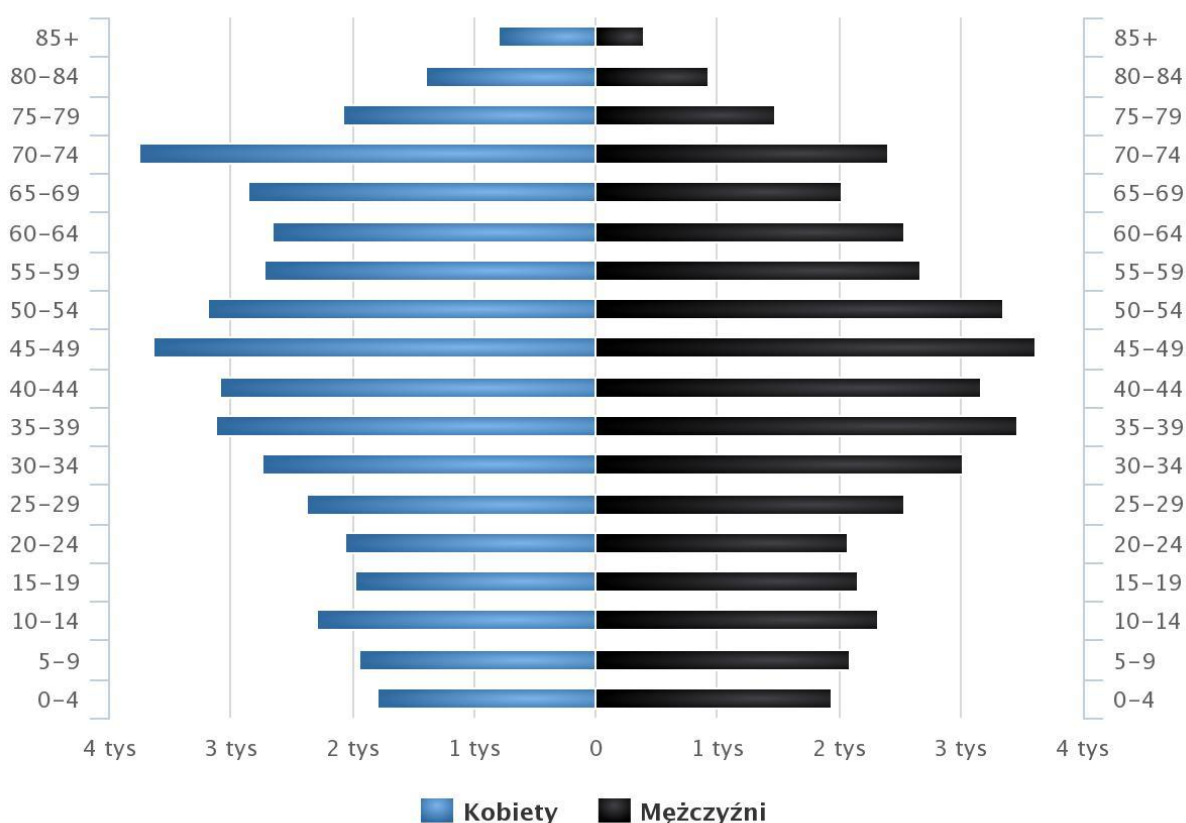
DANE DEMOGRAFICZNE¹

Jastrzębie-Zdrój to miasto na prawach powiatu leżące w południowej Polsce. Należy do województwa śląskiego. Jest siedzibą gminy miejskiej Jastrzębie-Zdrój.

Jastrzębie-Zdrój jest niewielkim miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 83 139, z czego 51,6% stanowią kobiety, a 48,4% mężczyźni. W latach 2002-2022 liczba mieszkańców zmalała o 14,1%. Średni wiek mieszkańców wynosi 43 lata i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Prognozowana liczba mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w 2050 roku wynosi 58 460, z czego 29 620 to kobiety, a 28 840 mężczyźni.

Piramida wieku mieszkańców Jastrzębia-Zdroju, 2021

(Źródło: GUS)



www.polskawliczbach.pl

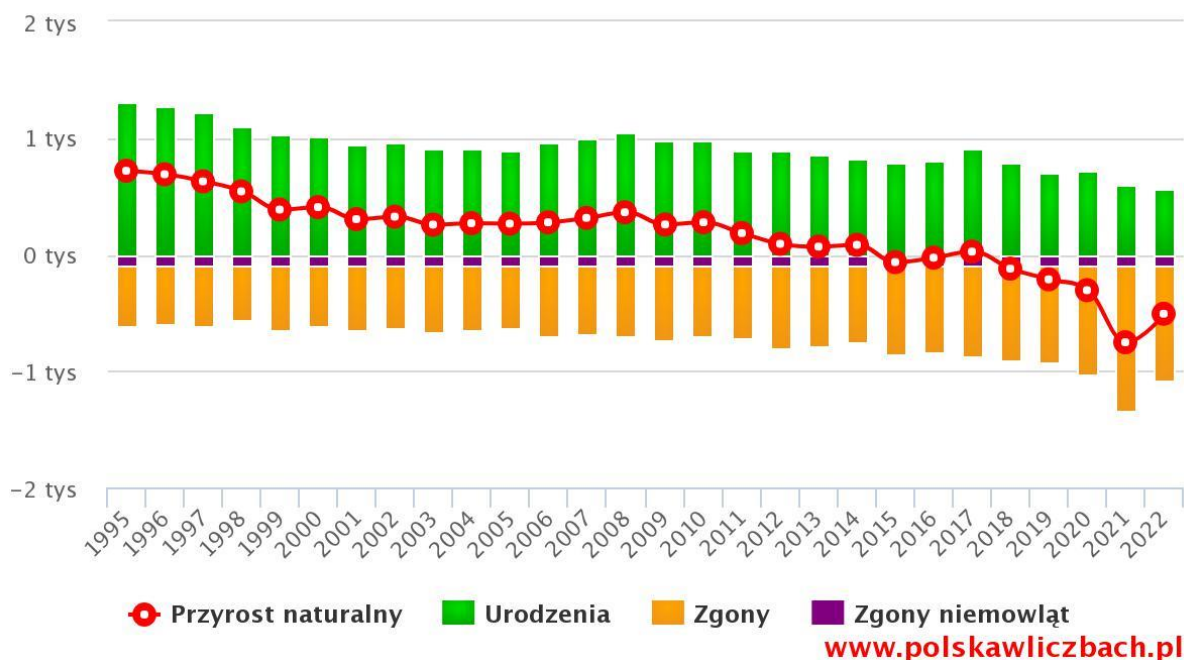
Mieszkańcy Jastrzębia-Zdroju zawarli w 2022 roku 290 małżeństw, co odpowiada 3,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to nieznacznie więcej od wartości dla województwa śląskiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. W tym samym okresie

¹ Dane i wykresy za: www.polskawliczbach.pl (dostęp: 3.11.2023 r.)

odnotowano 2,2 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa śląskiego oraz nieznacznie więcej od wartości dla kraju. 25,6% mieszkańców Jastrzębia-Zdroju jest stanu wolnego, 56,3% żyje w małżeństwie, 8,8% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,4% to wdowy/wdowcy.

Przyrost naturalny w latach 1995–2022 w Jastrzębiu-Zdroju

(Źródło: GUS)



Jastrzębie-Zdrój ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -509. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -6,10 na 1000 mieszkańców Jastrzębia-Zdroju. W 2022 roku urodziło się 562 dzieci, w tym 50,4% dziewczynek i 49,6% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 317 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,52 i jest nieznacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

DANE DEMOGRAFICZNE – URZĄD STANU CYWILNEGO

Szczegółowe dane demograficzne pozyskane z Urzędu Stanu Cywilnego Jastrzębia-Zdroju na dzień 31.12.2022 roku prezentuje poniższe zestawienie:

1. Liczba mieszkańców Gminy (31.12.2022): **79 166**
 - a. w tym kobiet: **41 334**
 - b. w tym mężczyzn: **37 832**
2. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (31.12.2022): **13608**
 - a. w tym kobiet: **6643**
 - b. w tym mężczyzn: **6965**
3. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (31.12.2022): **46510**
 - a. w tym kobiet: **22165**
 - b. w tym mężczyzn: **24345**
4. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (31.12.2022): **19048**
 - a. w tym kobiet: **12526**
 - b. w tym mężczyzn: **6522**
5. Liczba małżeństw zawartych przez mieszkańców Gminy w USC Jastrzębie-Zdrój:
 - a. 2020: **263**
 - b. 2021: **330**
 - c. 2022: **290**
6. Liczba orzeczonych rozwodów dot. małżeństw zawartych w USC Jastrzębie-Zdrój
 - a. 2020: **109**
 - b. 2021: **153**
 - c. 2022: **188**
7. Liczba orzeczonych separacji dot. małżeństw zawartych w USC Jastrzębie-Zdrój:
 - a. 2020: **1**
 - b. 2021: **6**
 - c. 2022: **7**
8. Liczba urodzeń żywych w roku 2022: **562**
 - a. w tym chłopcy: **279**
 - b. w tym dziewczynki: **283**
9. Liczba urodzeń żywych w roku 2021: **591**
 - a. w tym chłopcy: **323**
 - b. w tym dziewczynki: **268**

10. Liczba urodzeń żywych w roku 2020: 719

a. w tym chłopcy: 361

b. w tym dziewczynki: 358

11. Liczba zgonów w roku 2022: 1071

a. w tym mężczyźni: 583

b. w tym kobiety: 488

12. Liczba zgonów w roku 2021: 1345

a. w tym mężczyźni: 717

b. w tym kobiety: 628

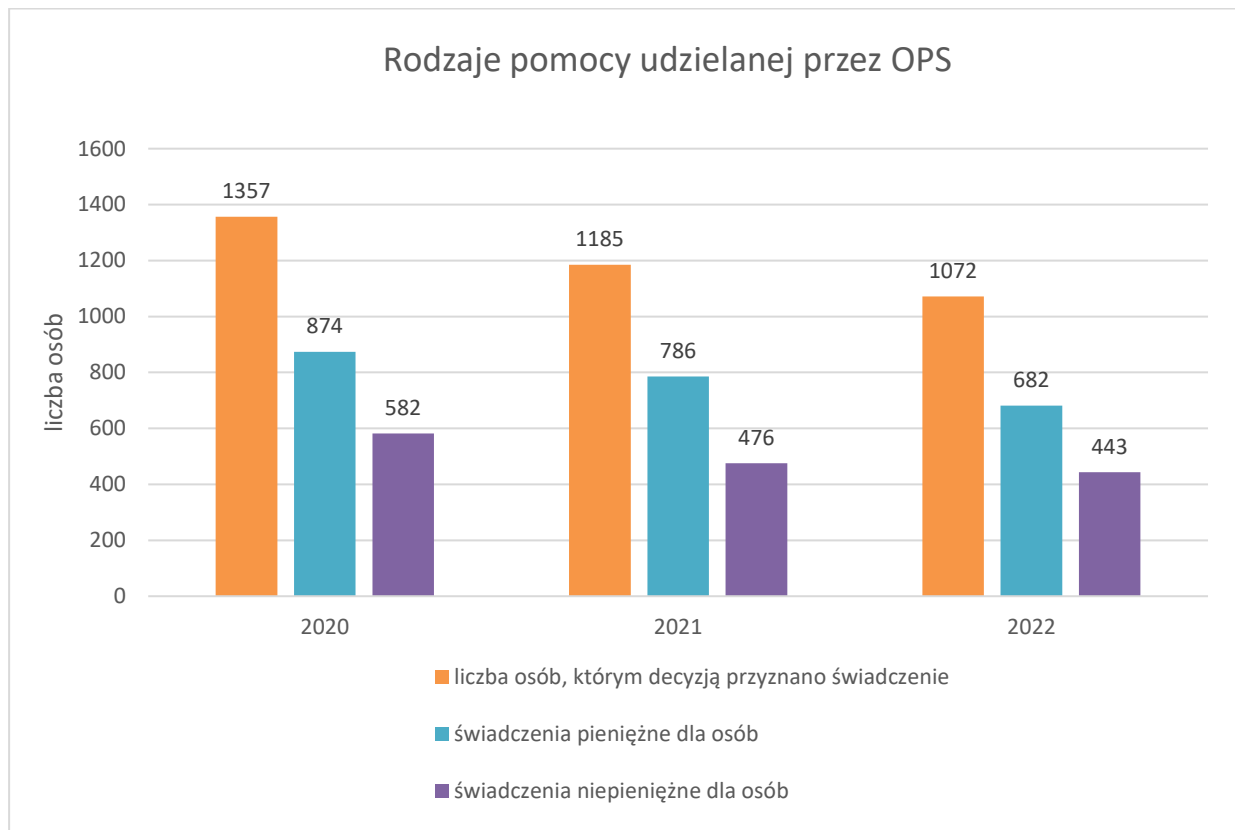
13. Liczba zgonów w roku 2020: 1026

a. w tym mężczyźni: 564

b. w tym kobiety: 462

DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

<i>Pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej</i>			
	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Liczba rodzin ogółem	1087	971	859
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	108	91	77



W perspektywie trzech ostatnich lat zaobserwowano spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju. Na podstawie danych z ostatnich trzech lat można zauważyć, że częściej przyznawane były świadczenia pieniężne.

Najwięcej osób korzystało ze świadczeń pomocowych Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu ubóstwa. Wśród najczęstszych powodów pojawiło się również bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała choroba.

Powody przyznawania pomocy społecznej (liczba osób)			
	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Niepełnosprawność	404	388	373
Bezrobocie	513	431	321
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
Ubóstwo	795	701	621
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	103	64	53
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	406	328	317
Alkoholizm	108	91	77
Inne	206	184	188

PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY

W związku z procedurą Niebieskiej Karty założono:			
	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Ogółem NK	281	256	212
KRPA	0	0	0
Ośrodek Pomocy Społecznej	44	32	39
Policja	222	213	158
Placówki szklono-wychowawcze	14	9	14
Placówki służby zdrowia	1	0	1
Inne	0	0	0

Analizując ostatnie trzy lata w Jastrzębiu-Zdroju utrzymuje się tendencja spadkowa w kwestii zakładanych Niebieskich Kart. W 2022 roku założono 212 Niebieskich kart (spadek o 25% względem roku 2020). Najczęściej sporządzane są one przez policję (75% założonych kart).

PUNKT KONSULTACYJNO-INFORMACYJNY PRZECIW PRZEMOCY W RODZINIE

	2020 r.	2021 r.	2022 r.
--	----------------	----------------	----------------

Liczba rodzin korzystających z pomocy Punktu	246	342	410
Liczba rodzin z problemem alkoholowym	8	30	69

Od 2020 roku niemal dwukrotnie wzrosła liczba rodzin korzystających z pomocy Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego Przeciw Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju. Można też zaobserwować znaczny wzrost liczby rodzin z problemem alkoholowym korzystających z pomocy punktu. Świadczyć to może o coraz większej świadomości mieszkańców na temat funkcjonowania takiego miejsca, braku przyzwolenia na przemoc domową oraz szukaniu profesjonalnej pomocy w sytuacji kryzysowej.

SZKOLENIA PRACOWNIKÓW OPS

	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Liczba szkoleń	3	11	8

W ciągu ostatnich trzech lat dla pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej zrealizowano 22 szkolenia, z czego 8 z nich odbyło się w roku 2022.

PRZESTĘPCZOŚĆ

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane z Komendy Miejskiej Policji w Jastrzębiu-Zdroju dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

Na przełomie ostatnich 3 lat zauważalnie zwiększyła się liczba odnotowanych przypadków związanych z prowadzeniem pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości oraz po użyciu alkoholu. (W 2022 odnotowano prawie dwa i pół raza więcej takich przypadków niż w roku 2020, ale mniej niż w roku poprzedzającym.) Co ciekawe, liczba ta nie wpłynęła na ilość wypadków spowodowanych przez sprawców pod wpływem alkoholu (ich liczba rokrocznie maleje). Świadczy to o skuteczności i potrzebie przeprowadzonych kontroli.

Wartości uzyskane dla roku 2020, ze względu na sytuację społeczno-gospodarczą związaną z pandemią Covid-19, znacząco odbiegają od tych uzyskanych w dwóch kolejnych latach (prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu, osoby zatrzymane do wytrzeźwienia). Wyniki te zaburzają zaobserwowaną w kolejnych dwóch latach tendencję spadkową takich zachowań.

<i>Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu</i>			
	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	112	116	129
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu	37	101	92
Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	8	17	10
Liczba wypadków pod wpływem alkoholu	28	22	21
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	178	328	287

Na podstawie danych zawartych w poniższej tabeli należy stwierdzić, że w roku 2022 zmalała w stosunku do dwóch poprzednich lat, liczba takich przestępstw jak: kradzież z włamaniem, fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną czy uszkodzenie mienia.

Również tutaj możemy zauważyć, że izolacja związana z Covid-19 mogła znacząco przyczynić się do częstszych przypadków fizycznego i psychicznego znęcania się nad rodziną. (Najwięcej zgłoszeń odnotowano w roku 2020.)

Przestępstwa na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój			
	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Kradzież z włamaniem	147	173	120
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	63	50	37
Pobicie	15	10	10
Uszkodzenie mienia	101	185	139
Kradzież mienia	196	293	293

Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych			
2020 r.	wszczętych	stwierdzonych	zakończonych
Uchylanie się od płacenia alimentów	215	147	215
Inne	1638	1600	1638
2021 r.	wszczętych	stwierdzonych	zakończonych
Znęcanie się nad rodziną	74	33	74
Groźby karalne	48	28	48
Rozpijanie małoletniego	1	0	0
Uchylanie się od płacenia alimentów	182	137	182
Inne	1848	1872	1873

Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych c.d.			
2022 r.	wszczętych	stwierdzonych	zakończonych
Groźby karalne	39	42	42

Uchylanie się od płacenia alimentów	210	106	210
Uchylanie się od płacenia alimentów	1827	1841	1841

<i>Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową</i>			
	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Liczba interwencji	7385	7845	7635
Dotyczące przemocy w rodzinie	2187	2333	2048
Liczba ofiar przemocy w rodzinie ogółem, w tym:	b.d.	b.d.	177
○ Kobiety	b.d.	b.d.	118
○ Mężczyźni	b.d.	b.d.	16
○ Nieletni/małoletni	b.d.	b.d.	43
Liczba sprawców przemocy domowej ogółem, w tym:	b.d.	b.d.	148
○ Kobiety	b.d.	b.d.	17
○ Mężczyźni	b.d.	b.d.	126
○ Nieletni	b.d.	b.d.	5
<i>Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową c.d.</i>			

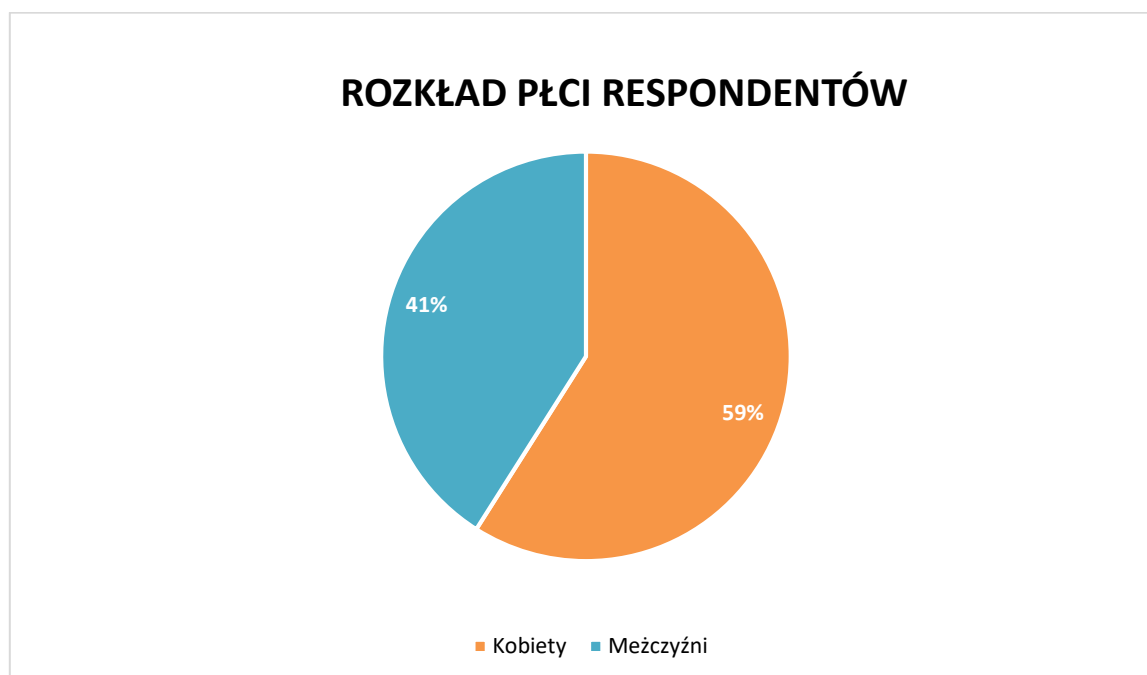
Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu ogółem, w tym:	b.d.	b.d.	91
○ Kobiety	b.d.	b.d.	2
○ Mężczyźni	b.d.	b.d.	87
○ Nieletni	b.d.	b.d.	2

WYBRANE LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

GRUPA BADANA

Badania obejmowały mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. W badaniu zastosowano dwie metody: **PAPI** (ang. *Paper & Pen Personal Interview*) – metoda zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy oraz **CAWI** (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW – wykorzystane narzędzie badawcze to Program CORIGO rekomendowany przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 1000 osób (587 kobiet oraz 413 mężczyzn). Średnia wieku respondentów wyniosła 43 lata.



Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane z występowaniem na terenie miasta zjawiska przemocy domowej;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniami behawioralnymi:
 - uzależnieniem od hazardu,
 - zaburzeniami odżywiania.

PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW W KONTEKŚCIE UZALEŻNIEŃ

W pierwszej części badania poprosiliśmy jastrzębian o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w badaniu miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny.

Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi:

<i>Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców</i>				
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	45%	42%	12%	1%
Uzależnienia behawioralne (hazard, uzależnienie od Internetu, nowoczesne technologie)	33%	37%	21%	9%
Uzależnienie od alkoholu	48%	36%	10%	6%
Bezrobocie	32%	30%	28%	10%
Bieda, ubóstwo	25%	35%	33%	7%
Zaburzenia odżywiania (anoreksja, bulimia, kompulsywne objadanie się)	13%	30%	38%	19%
Przestępczość	37%	33%	24%	6%
Cyberprzemoc	35%	25%	31%	9%
Przemoc domowa	33%	33%	22%	12%
Uzależnienie od narkotyków, dopalaczy	47%	27%	16%	10%
Uzależnienie od papierosów	42%	36%	10%	12%

Z powyższej tabeli wynika, że dla mieszkańców, najistotniejszymi problemami lokalnego środowiska są: **zanieczyszczenie powietrza – smog (87%), uzależnienie od alkoholu (84%), uzależnienie od papierosów (78%) oraz przestępczość (70%).**

Poprosiliśmy jastrzębian o wyrażenie swojej opinii na temat różnego rodzaju uzależnień. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny od bardzo powszechnego zjawiska do jego braku.

Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawia poniższa tabela:

	Bardzo powszechne	Dość powszechne	Dość rzadkie	Bardzo rzadkie	Nie występuje
Alkoholizm	43%	37%	18%	1%	1%
Narkomania	12%	36%	21%	19%	12%
Nikotynizm	63%	25%	6%	6%	0%
Zakupoholizm (uzależnienie od zakupów)	12%	37%	38%	10%	3%
Pracoholizm (uzależnienie od pracy)	16%	31%	40%	10%	3%
Siecioholizm (uzależnienie od Internetu)	54%	33%	9%	4%	0%
Uzależnienie od hazardu	7%	18%	45%	21%	9%
Zaburzenia odżywiania (anoreksja, bulimia, jedzenioloizm)	6%	21%	28%	32%	13%

Ankietowani mieszkańcy Jastrzębia-Zdroju uznali, że z zaproponowanych w tabeli uzależnień bardzo powszechnymi² w ich środowisku są: **nikotynizm (88%), uzależnienie od Internetu (87%) oraz alkoholizm (80%).**

² Suma odpowiedzi: bardzo powszechne i dość powszechne.

Według ogólnopolskich badań przeprowadzonych w 2019 roku w zdecydowanej większości rodzin zdarzają się nieporozumienia i konflikty (71%), przy czym ww większości dochodzi do nich bardzo rzadko (54%), natomiast w co szóstą (17%) kłótnie wybuchają przynajmniej kilka razy w miesiącu. W ciągu ostatnich siedmiu lat częstość występowania konfliktów w rodzinach w zasadzie się nie zmieniła.

Dom – obok pracy, szkoły – jest miejscem, gdzie najwięcej osób doświadczyło przemocy (według deklaracji po 8%). Niewiele mniej ankietowanych przyznało, że padło jej ofiarą w najbliższej okolicy (7%). Nieco rzadziej ankietowani zetknęli się z agresją w restauracji, kawiarni, na dyskotecę (5%), w środkach komunikacji – pociągu, autobusie, tramwaju, taksówce (5%) lub w innych miejscach (4%)³.

Przemoc to intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki.

Przemoc domowa zachodzi wówczas, gdy mąż, żona lub inny członek rodziny wyrządza krzywdę fizyczną lub psychiczną najbliższemu, z którym mieszka pod jednym dachem. Sprawca przemocy domowej, wykorzystując swoją przewagę nad osobą doznającą przemocy, próbuje ją zdominować, zastraszyć, poniżyć i wymusić na niej określone zachowania. Jeśli osoba doświadczająca przemocy domowej w porę nie zareaguje i nie uwolni się od tyranii partnera, z czasem będzie jej coraz trudniej przerwać błędny krąg przemocy. Miesiące, a czasem nawet całe lata upokorzeń zmieniają u osoby doznającej przemocy postrzeganie samej siebie – zaczyna ona stopniowo przejmować taki obraz własnej osoby, jaki wmawia jej oprawca. Wówczas jedynym wyjściem jest zwrócenie się do instytucji, które dysponują środkami prawnymi pomagającymi karać sprawców przemocy.

O przemocy domowej można mówić wówczas, gdy spełnia następujące cechy:

- ma charakter intencjonalny co oznacza, że działania sprawcy są świadome i zamierzone;
- jest rodzajem relacji, w której jedna ze stron podporządkowana jest drugiej – sprawca wykorzystuje swoją przewagę fizyczną, psychiczną, ekonomiczną lub społeczną, aby zdominować ofiarę;
- jest relacją, w której sprawca podejmując działania lub zaniechując ich narusza prawa i dobra osobiste ofiary;

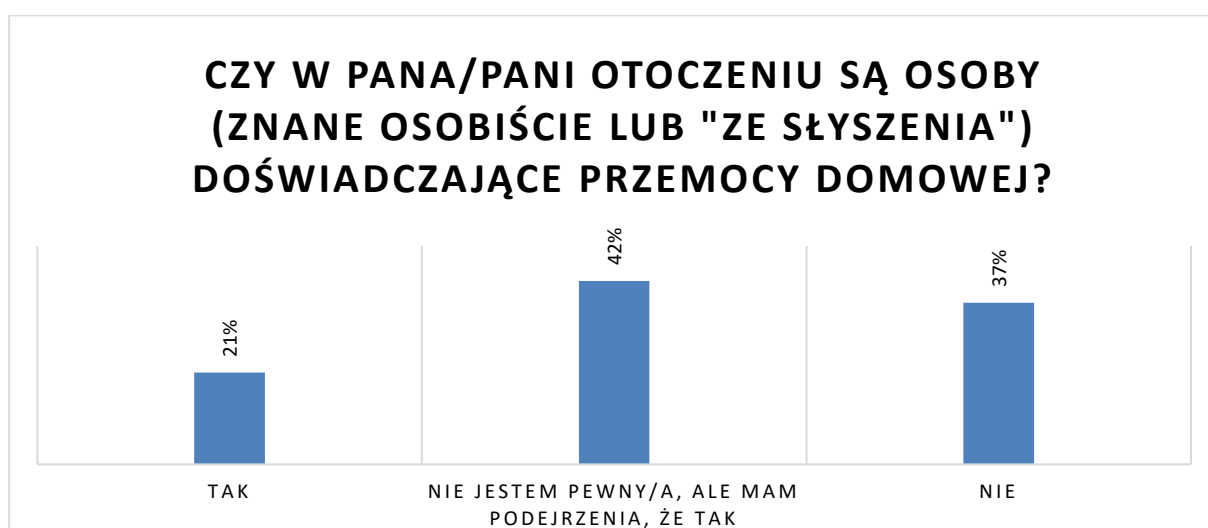
³ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, kwiecień 2019

- powoduje szkody fizyczne i psychiczne oraz wywołuje cierpienie u osoby, która doznaje przemocy.

Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest dość powszechna w polskiej społeczności. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy domowej.

Co piąty badany (21%) deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy domowej, a 42% mieszkańców miasta nie ma pewności, lecz ma przypuszczenia, że może do tego dochodzić.

Należy pamiętać, że tego rodzaju przemoc jest w dużej mierze zjawiskiem ukrytym i wiele osób jej doświadczających nie zgłasza się po pomoc, ani też nie sygnalizuje, że jej doświadcza.

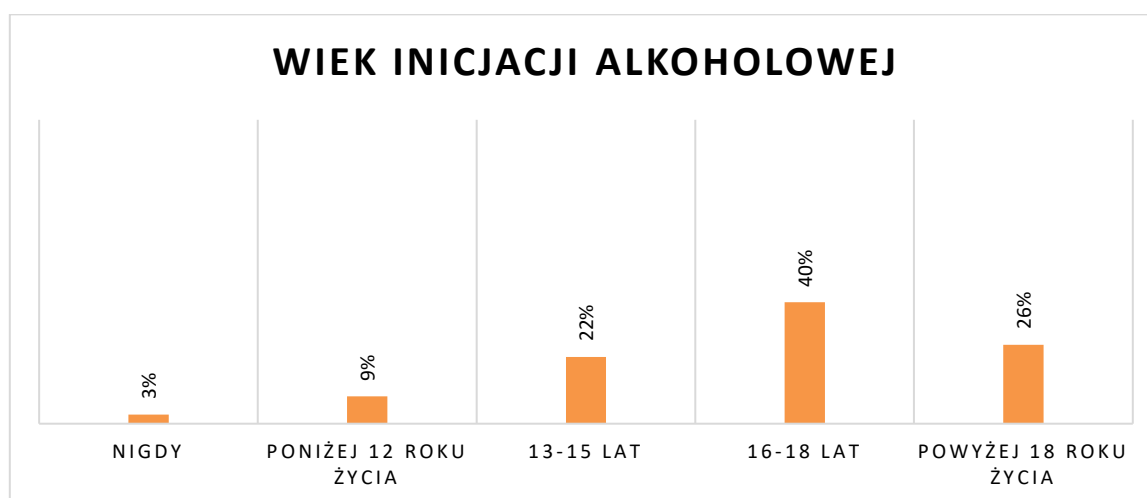


SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania.⁴ Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2019 roku przez CBOS wśród Polaków powszechny jest pogląd, że nadużywanie alkoholu jest w naszym kraju dużym problemem (91%). Tylko 6% badanych uważa, że jest to mały problem, a 3% nie ma zdania w tej sprawie⁵.

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców Jastrzębia-Zdroju na temat alkoholu.

Co czwarty z ankietowanych mieszkańców (26%) zadeklarował, że alkoholu spróbował po raz pierwszy już po uzyskaniu pełnoletności. 40% osób wskazało na wiek między 16 a 18 r. ż., kolejny 31% na wiek poniżej 15 lat. 3% badanych deklaruje, że nigdy nie przyjmowało alkoholu.



⁴ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

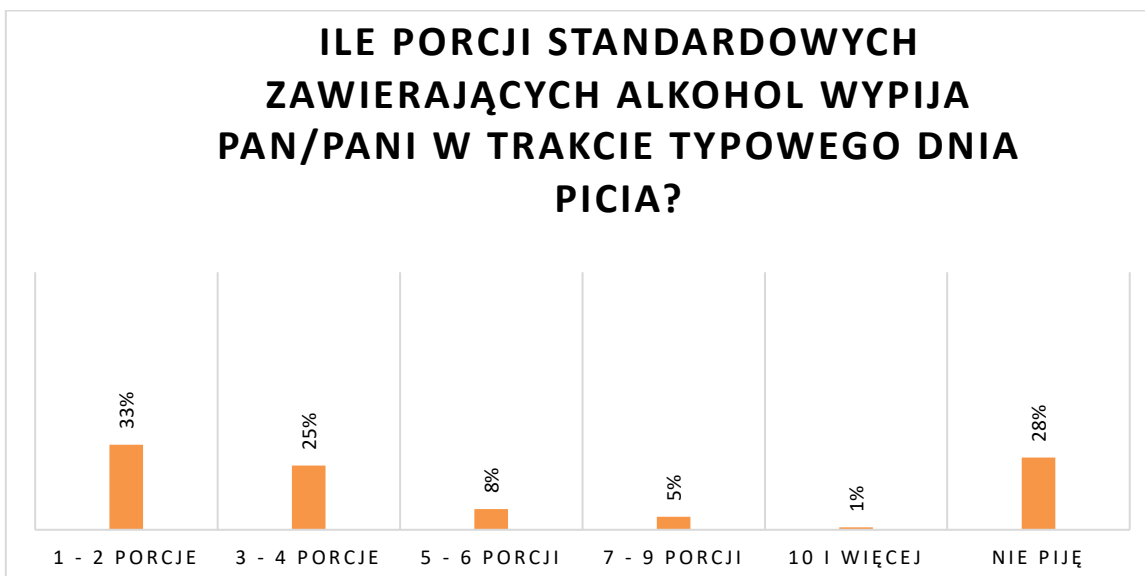
⁵ Komunikat CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, grudzień 2019 (oprac. M. Bożewicz).

Największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol **kilka razy w roku (38%)** oraz **kilka razy w miesiącu (22%)**. 8% mieszkańców spożywa alkohol raz w tygodniu. Taki sam odsetek (również 8%) - kilka razy w tygodniu. Niepokojące są wskazania 5% badanych mówiące o piciu alkoholu niemal codziennie. W tym pytaniu blisko jedna piąta jastrzębian (19%) zadeklarowała abstynencję.



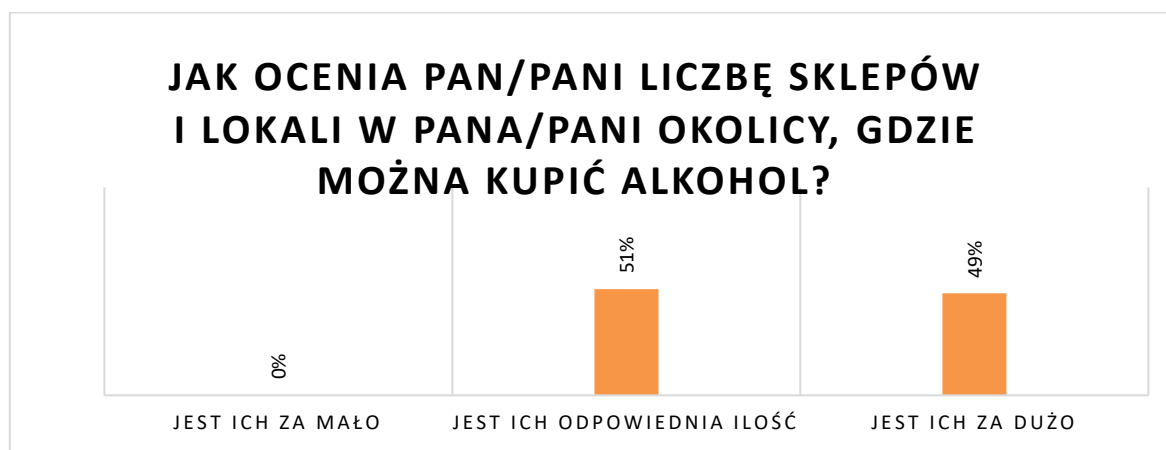
Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego ilości. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Co trzecia osoba (33%) spożywa jednorazowo 1-2 porcji, a co czwarty mieszkaniec (25%) 3-4 porcje alkoholu.



Połowa ankietowanych mieszkańców Jastrzębia-Zdroju (49%) uznała, że na terenie miasta jest zbyt dużo miejsc, w których można kupić alkohol. Druga połowa (51%) respondentów

deklaruje, że na terenie miasta jest ich odpowiednia liczba. Żaden z zapytanych mieszkańców nie udzielił odpowiedzi, jakoby takich punktów w okolicy było zbyt mało.



Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

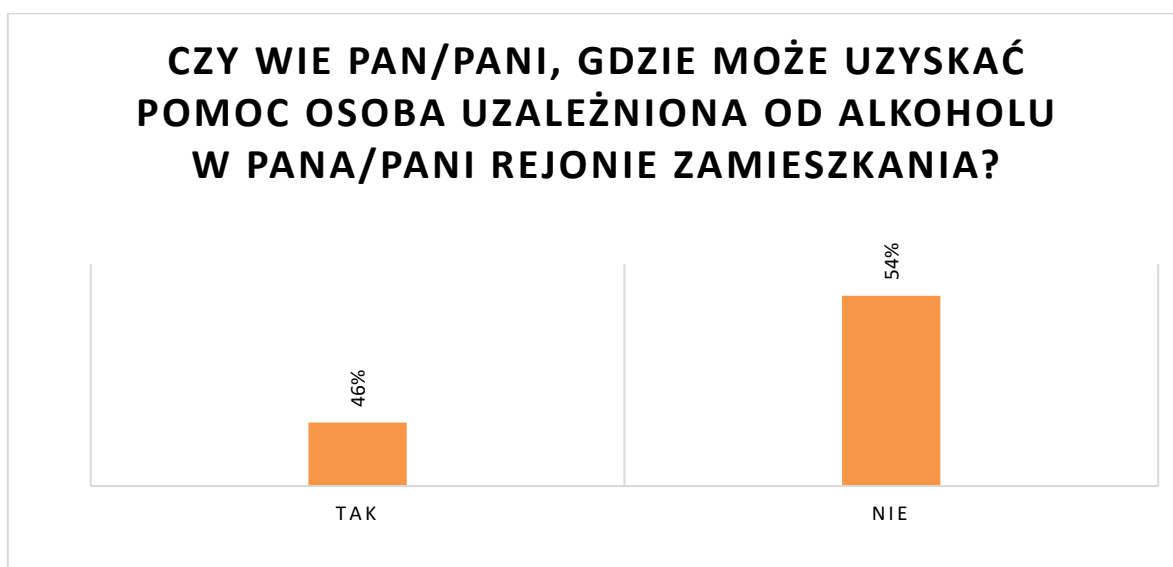
Pierwsze z pytań w tej części dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie nie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności Jastrzębia-Zdroju, ponieważ **84% mieszkańców nie zgodziło się z tym twierdzeniem.**

Jednocześnie, **81% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym.** 69% respondentów przychyliła się do stwierdzenia, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.

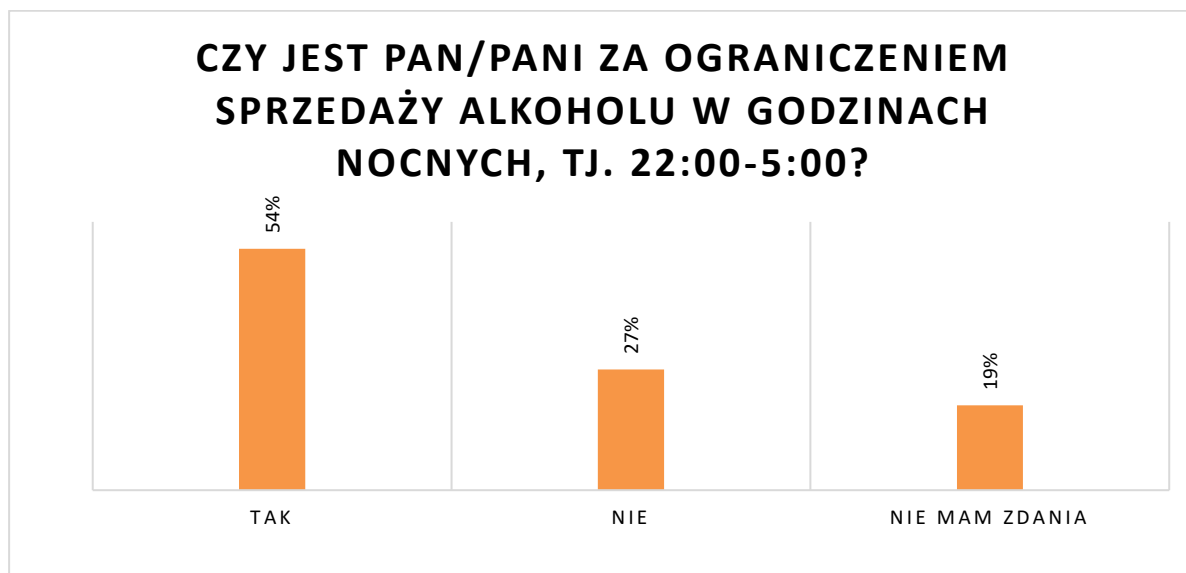
Niemal wszyscy badani (98%) uważają, że **kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie nawet niewielkich ilości alkoholu.** Zdecydowana większość (90%) wie, że **alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.** 96% badanych mieszkańców **nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu.**

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	4%	12%	30%	54%
Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.	52%	27%	12%	9%
Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.	39%	42%	15%	4%
Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.	22%	47%	27%	4%
Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.	4%	6%	18%	72%
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.	1%	3%	7%	89%
Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.	1%	1%	6%	92%

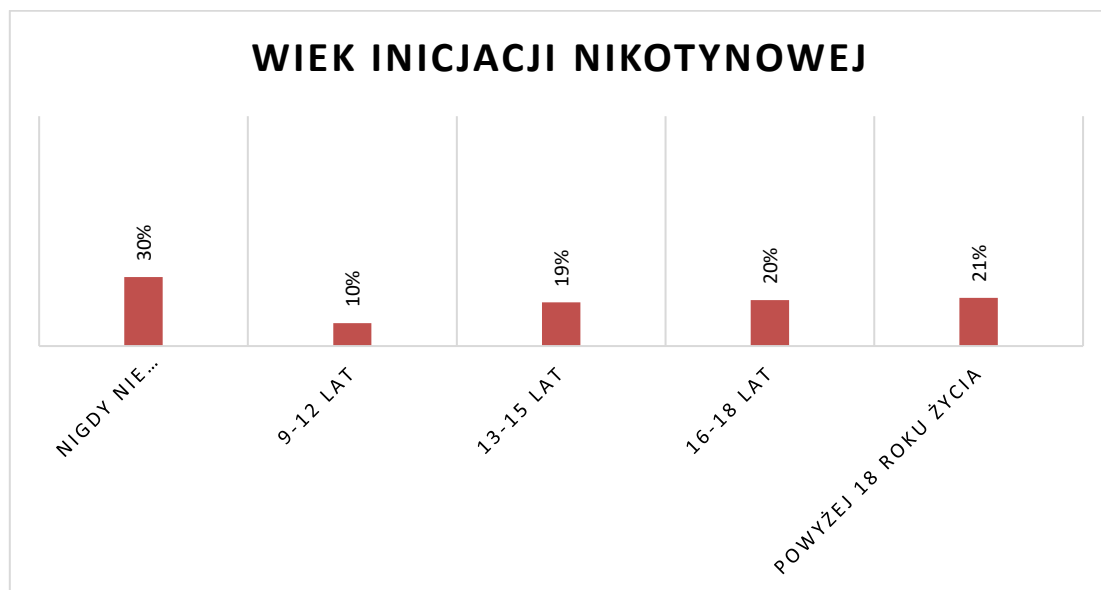
Zapytaliśmy również mieszkańców Jastrzębia-Zdroju, czy wiedzą, gdzie może otrzymać pomoc osoba uzależniona od alkoholu – **ponad połowa badanych (54%) nie posiada takiej wiedzy**. 46% mieszkańców odpowiadających twierdząco wymieniało następujące miejsca i instytucje: OPS, spotkania AA, lekarza czy specjalistyczne poradnie.



Ostatnie pytanie w tej części ankiety dotyczyło opinii mieszkańców nt. ograniczenia sprzedaży alkoholu w godzinach nocnych tj. między 22:00 a 5:00. **Co drugi badany (54%) opowiedział się za wprowadzeniem ograniczenia**, 27% grupy jest przeciwna takiemu rozwiązaniu, a jedna piąta mieszkańców (19%) nie ma zdania na ten temat.



Pierwszą z poruszanych kwestii w tej części był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że **21% respondentów** zapaliło pierwszego papierosa jako **osoby pełnoletnie**. Kolejno, 20% mieszkańców deklaruje, że zapaliło po raz pierwszy papierosa będąc w wieku 16-18 lat, a 29% w wieku poniżej 15 r.ż. 30% badanej grupy przyznaje, że nigdy nie palili.



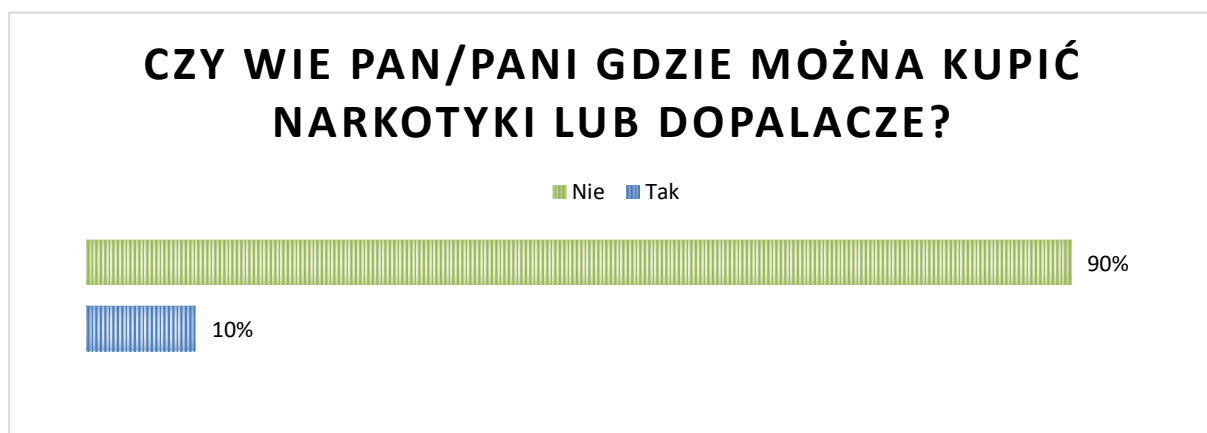
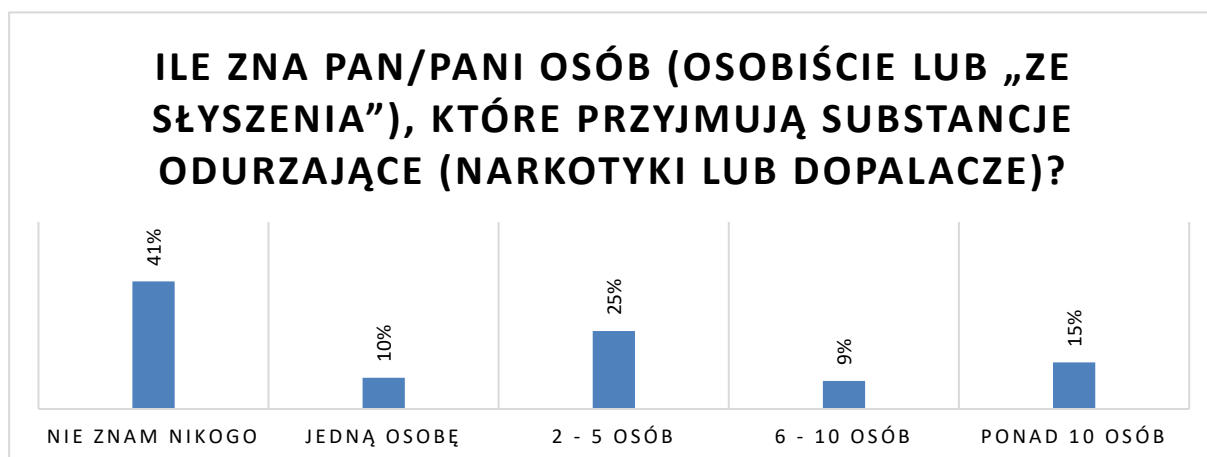
Regularne palenie papierosów zadeklarowało 9% respondentów, tyle samo pali regularnie e-papierosy. Okazjonalne palenie wyrobów tytoniowych deklaruje 6% badanych. 76% mieszkańców Jastrzębia-Zdroju nie pali aktualnie papierosów ani e-papierosów.



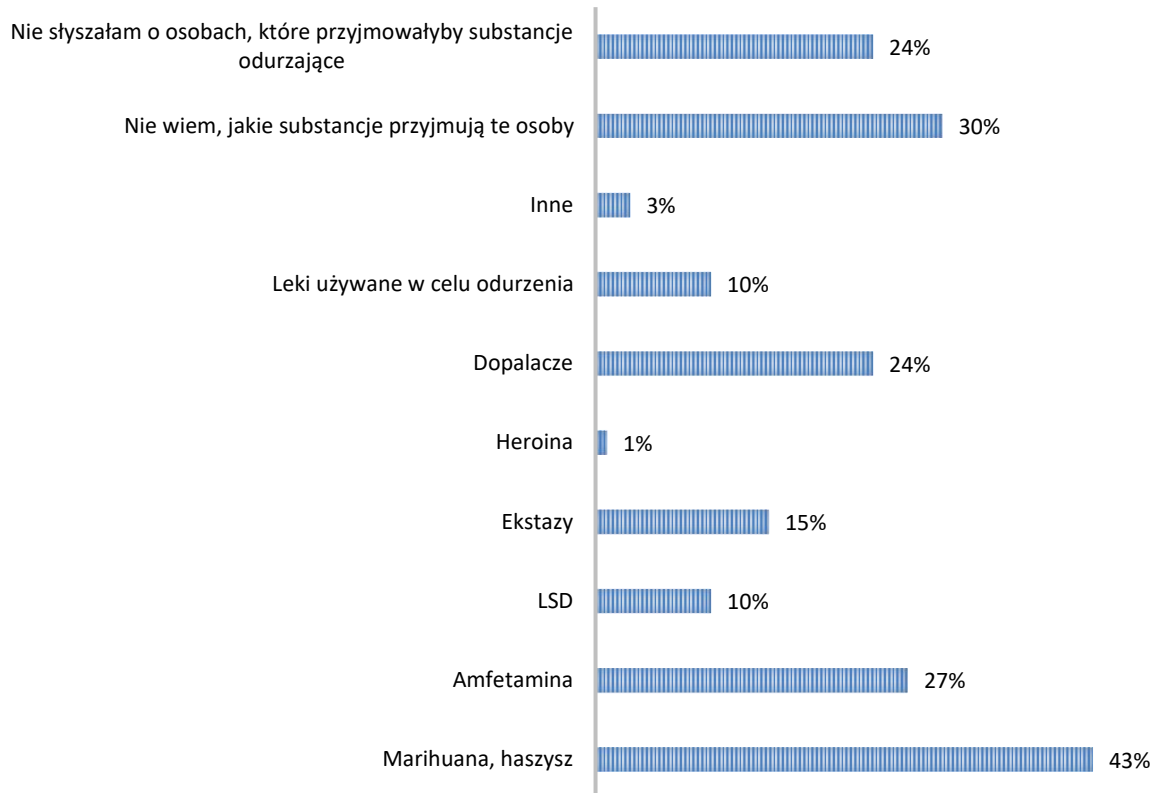
Kolejną część badania postaw mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywujące do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku badanych osób. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

41% badanych wskazało, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących narkotyki czy dopalacze, a 59% deklaruje, że zna co najmniej jedną osobę. Wśród najczęściej przyjmowanych w środowisku lokalnym substancji znalazła się **marihuana i haszysz, amfetamina, ekstazy, dopalacze oraz leki.**

Również 90% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne, takie jak narkotyki czy dopalacze.



JAKIE SUBSTANCJE ODURZAJĄCE SĄ NAJCZĘŚCIEJ PRZYJMOWANE PRZEZ OSOBY, KTÓRE ZNASZ? (PYTANIE WIELOKROTNEGO WYBORU)



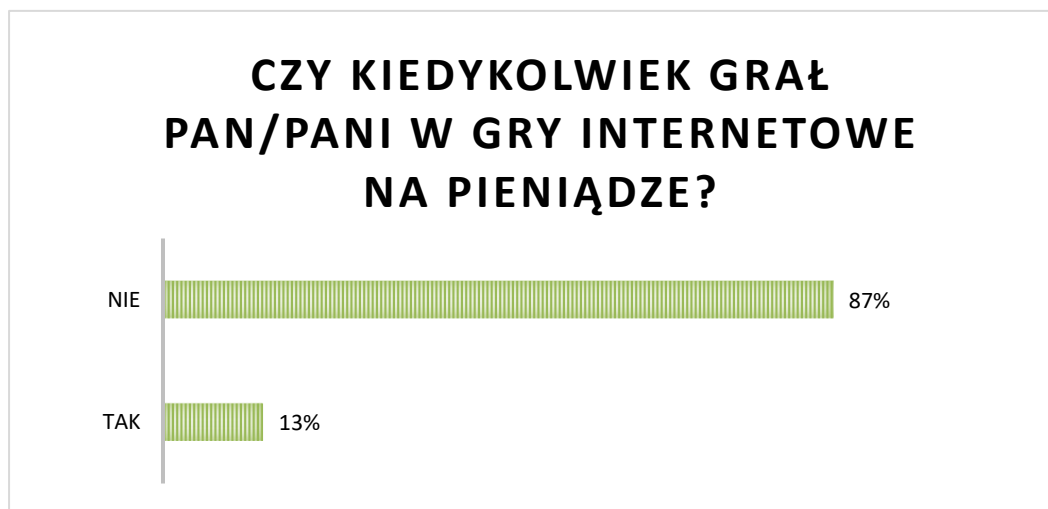
Uzależnienie od hazardu należy do uzależnień behawioralnych i jest definiowane, jako powtarzające się działanie, które nie może być kontrolowane i jest ze szkodą dla osoby uzależnionej, jej wartości, zobowiązań społecznych, zawodowych, ekonomicznych i rodzinnych, oraz związanych z naruszaniem norm społecznych i prawa. Jest określane jako patologiczny hazard, nałogowe granie, hazard przymusowy. Bywa nazywane ukrytym nałogiem, bowiem w przeciwieństwie do innych uzależnień nie wywołuje widocznych dla otoczenia symptomów i można go dość łatwo ukryć. O diagnozie tego zaburzenia nie decyduje rodzaj uprawianej gry, lecz sposób grania, który z czasem staje się sensem życia dla osoby uzależnionej i główną motywacją życiową. Aktywność związana z graniem jest dominującą aktywnością, która często prowadzi do utraty pracy, rodziny, dóbr materialnych i marginalizacji społecznej. Bez względu na ponoszone koszty nałogowy hazardzista wraca do gry.

W Polsce problem patologicznego uzależnienia narasta i choć staje się coraz bardziej powszechny, to świadomość społeczna konieczności leczenia tej choroby, jak i samych form pomocowych pozostaje ciągle marginalna. Ocenia się, że ponad 380 tys. osób może być uzależnionych od gier hazardowych, a około 200 tys. jest narażonych na ryzyko uzależnienia. Uważa się, że ponad 6 mln osób cierpi i doświadcza negatywnych skutków uzależnienia swoich dzieci, rodziców, partnerów. Niebezpiecznym jest to, że inicjacja hazardowa dotyka osoby w coraz młodszym wieku. We współczesnym świecie, zagrożenie ryzykiem nałogu hazardowego jest związane z preferowanym sposobem spędzania relaksacyjnego czasu i łatwym dostępem do nowych typów hazardu np. internetowego czy publiczne miejsca pełne elektronicznych gier.⁶

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców Jastrzębia-Zdroju o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki.

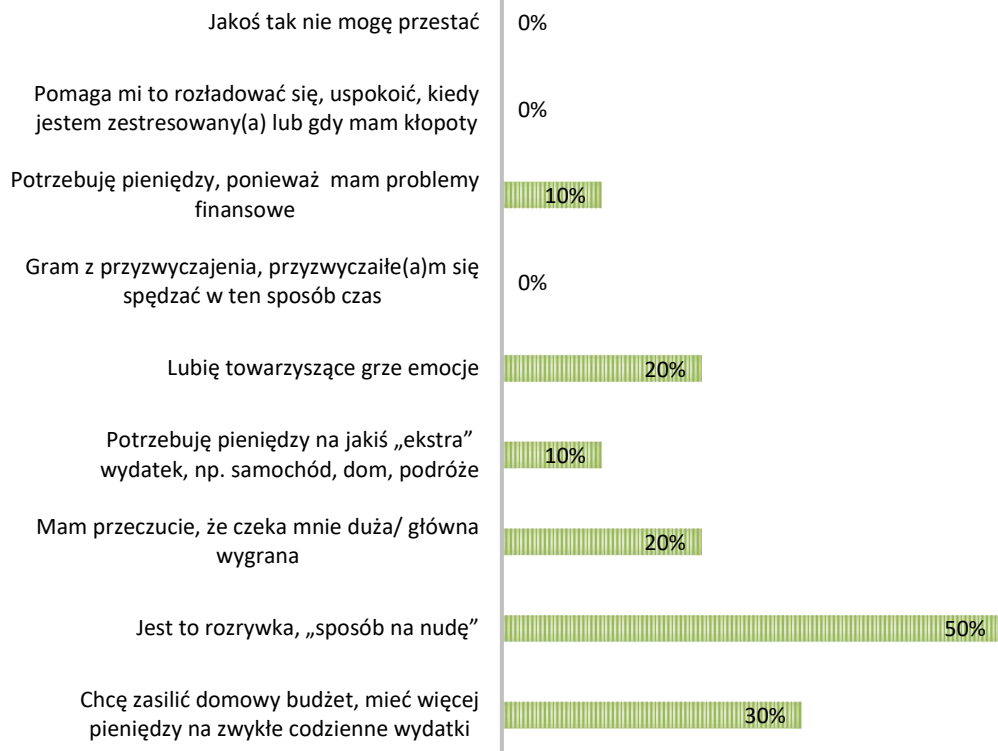
⁶ www.salusprodomo.pl

Respondenci zostali zapytani o ich osobiste doświadczenia związane z graniem w gry hazardowe. Jak wynika z przeprowadzonych badań, **97% dorosłych mieszkańców, deklaruje, że nigdy nie grało w gry internetowe, gdzie można wygrać pieniądze.**



Problem internetowych gier na pieniądze nie dotyczy większości mieszkańców Jastrzębia-Zdroju. Badani, którzy zadeklarowali, że mieli do czynienia z taką formą hazardu, jako powody grania wskazali, że: jest to dla nich rozrywka (50%), chcą zasilić domowy budżet (30%), lubią towarzyszące grze emocje (20%), mają przeczucie o wielkiej wygranej (20%) oraz potrzebują dodatkowych pieniędzy (po 10%).

DLACZEGO GRYWA PAN/PANI W GRY NA PIENIĄDZE? PROSZĘ WSKAZAĆ WSZYSTKIE ISTOTNE POWODY.



Wszyscy mieszkańcy zgodnie twierdzą, że od grania w gry hazardowe na pieniądze można się uzależnić.

CZY, PANA(I) ZDANIEM, MOŻNA UZALEŻNIĆ SIĘ OD GIER NA PIENIĄDZE?



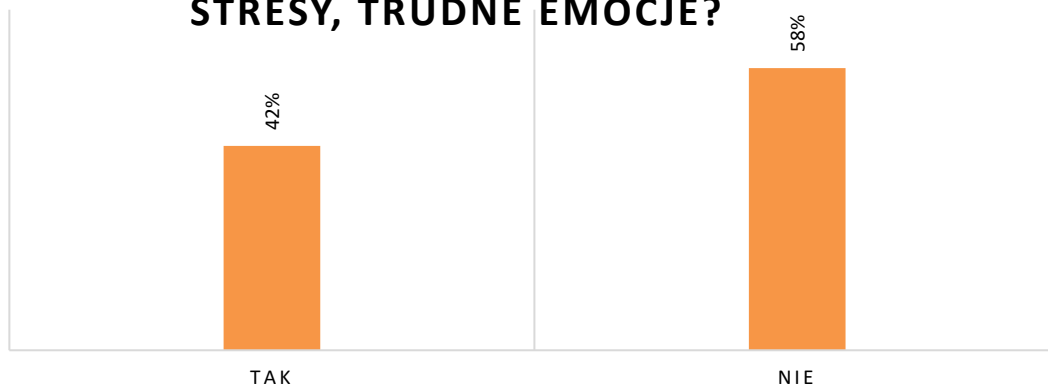
Na rozwój jedzeniowego uzależnienia, podobnie jak na rozwój innych uzależnień behawioralnych, wpływa wiele różnorodnych czynników. Wymienia się wśród nich czynniki genetyczne, środowiskowe i psychologiczne. Wśród tych pierwszych sytuują się predyspozycje, na które nie mamy świadomego wpływu, to czynniki biologiczne. Należą do nich na przykład zaburzenia mechanizmów odpowiadających za brak apetytu czy uszkodzenie ośrodka sytości i głodu – wówczas organizm nie wysyła do mózgu człowieka informacji, że jedzenia już dość. Przyczyną kłopotów bywa też zaburzona gospodarka hormonalna organizmu. Jednym z jej objawów jest nadmiar insuliny (hormonu odpowiedzialnego za metabolizm węglowodanów), kolejnym zwiększający łaknienie niedobór serotoniny, zwanej potocznie hormonem szczęścia. Obniżenie jej poziomu wywołuje trudności w zapanowaniu nad przymusem jedzenia ponad miarę. A czy istnieje coś takiego, jak hormon obżarstwa? Zakłada się, że tak. Hormon nazywa się grelina i działa na układ nagrody w mózgu, wzmacniając uczucie przyjemności związane z jedzeniem. Można się zatem doszukać podobieństwa w działaniu mechanizmów uzależnienia od jedzenia i uzależnienia od substancji psychoaktywnych⁷.

42% badanych dorosłych mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w sytuacjach stresowych reaguje objadaniem się. Co więcej, 21% badanych przyznaje się, że ma problemy z kontrolowaniem zachowań jedzeniowych, co jest typowe dla zachowań kompulsywnych – czyli takich, które w wielu przypadkach wymyka się spod kontroli.

⁷ N. Ogińska – Bulik, Uzależnienie od czynności. Mit czy rzeczywistość? Difin, Warszawa 2010;

K. Gąsior, Gdy jedzenie staje się problemem. Czy jesteś uzależniony? Fundacja ETOH, Warszawa 2013.

**CZY ZDARZA SIĘ PANI/PANU "ZAJADAĆ"
STRESY, TRUDNE EMOCJE?**



**CZY MIEWA PANI/PAN TRUDNOŚCI
W KONTROLOWANIU ZACHOWAŃ
JEDZENIOWYCH?**



Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należą do zadań własnych miasta. Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, również przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych miasta. Podstawą tych działań jest zaś Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Elementem gminnego programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym⁸.

Mieszkańcy Jastrzębia-Zdroju zostali zapytani o to czy widzą potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień oraz o to, jakie działania w tym obszarze są w ich opinii najbardziej potrzebne.

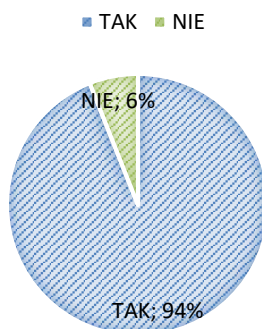
Jak wynika z przeprowadzonych badań **94% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień**. Świadczyć to może o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych (alkohol, nikotyna, narkotyki, nowe substancje psychoaktywne, leki) oraz zapobieganie różnorodnym szkodom zdrowotnym i społecznym, które są z tym związane, takim jak: groźne choroby i infekcje, wypadki drogowe, zatrucia i przedawkowania, uzależnienia, niepełnosprawność, marginalizacja, konflikty z prawem, problemy młodych ludzi w uzyskaniu zatrudnienia, akty agresji, problemy w relacjach z innymi, problemy w nauce i inne destrukcyjne lub szkodliwe czyny popełniane pod wpływem substancji psychoaktywnych oraz w związku z nimi.

Respondenci, którzy dostrzegają potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień zostali poproszeni o wskazanie, które z owych działań są w ich opinii najbardziej potrzebne. Badani wskazali na potrzebę **prowadzenia warsztatów profilaktycznych dla uczniów (29%), wparcia psychologicznego dla rodzin (29%), otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień**

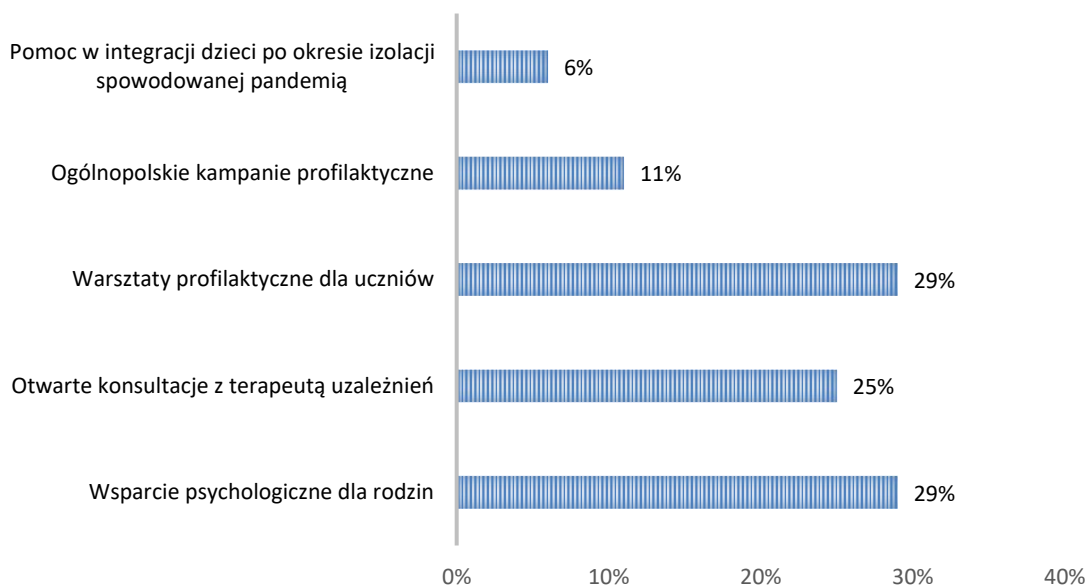
⁸ Na podstawie przepisów Ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2469)

(25%), ogólnopolskich kampanii profilaktycznych (11%) oraz wsparcia dzieci w integracji po izolacji pandemicznej (6%).

CZY DOSTRZEGA PAN/PANI POTRZEBĘ REALIZACJI DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM?



JAKIE DZIAŁANIA W TYM ZAKRESIE SĄ PANA/PANI ZDANIEM NAJBARDZIEJ POTRZEBNE?



BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w mieście są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój. Grupa badana stanowiła 30 osób. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 45 lat.

CEL BADANIA

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemnych sytuacji zainicjowane przez osoby spożywające alkohol.

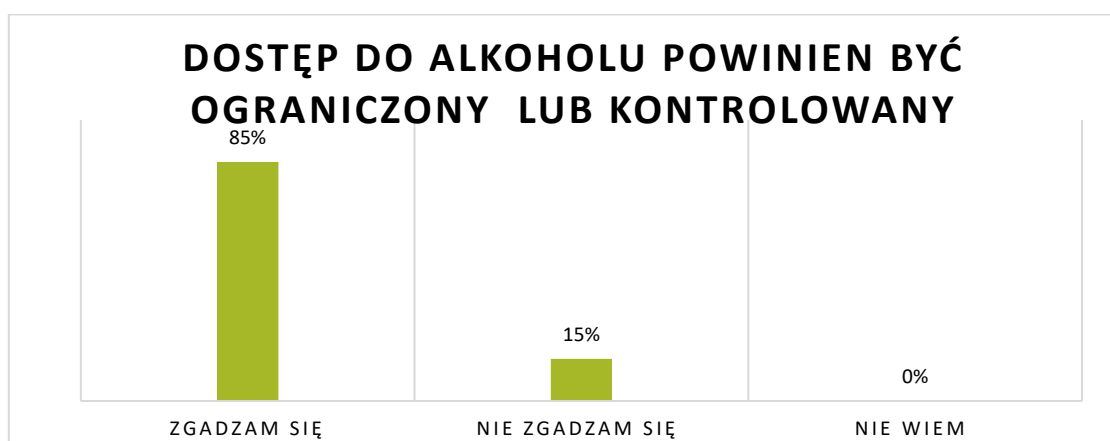
WYNIKI BADAŃ

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

100% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że nie zgadzają się z twierdzeniem, aby alkohol zawarty w piwie był mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Świadczy, to pośrednio o **wysokim** poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.



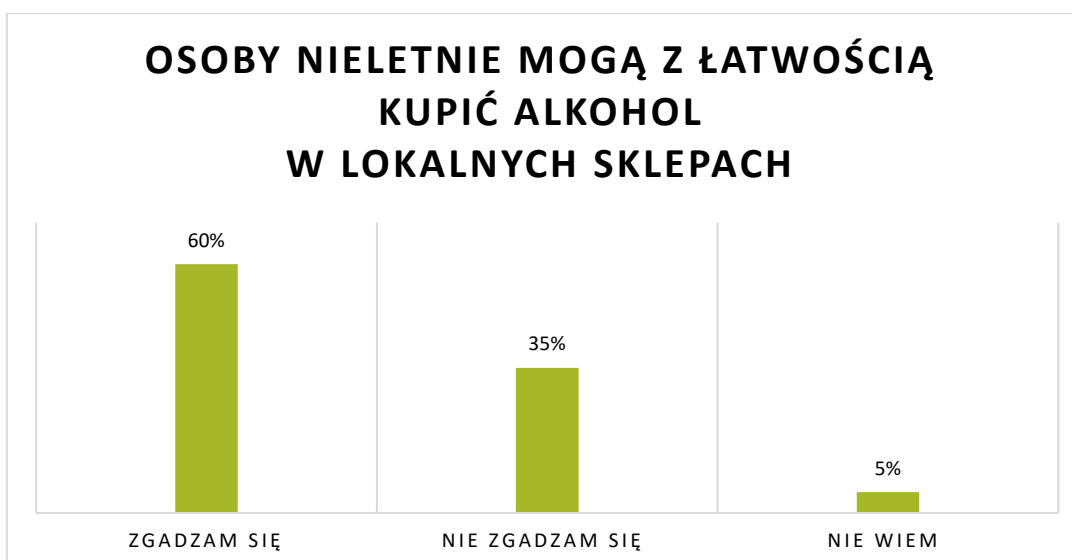
85% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany.



100% badanych nie zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby, które piją alkohol nie zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.

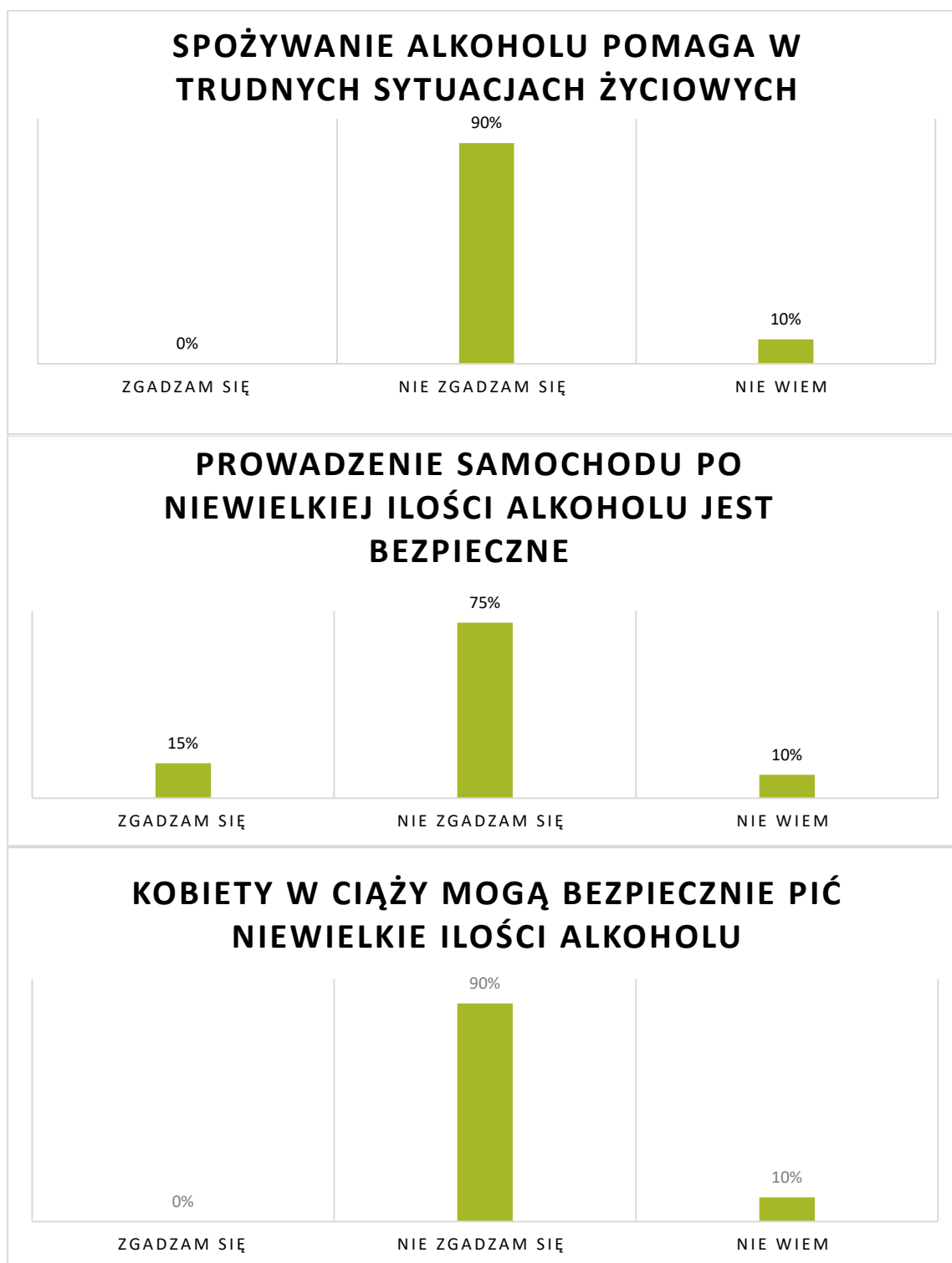


Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia. **Jedna trzecia przebadanych sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby osoby małoletnie miały łatwy dostęp do alkoholu.**

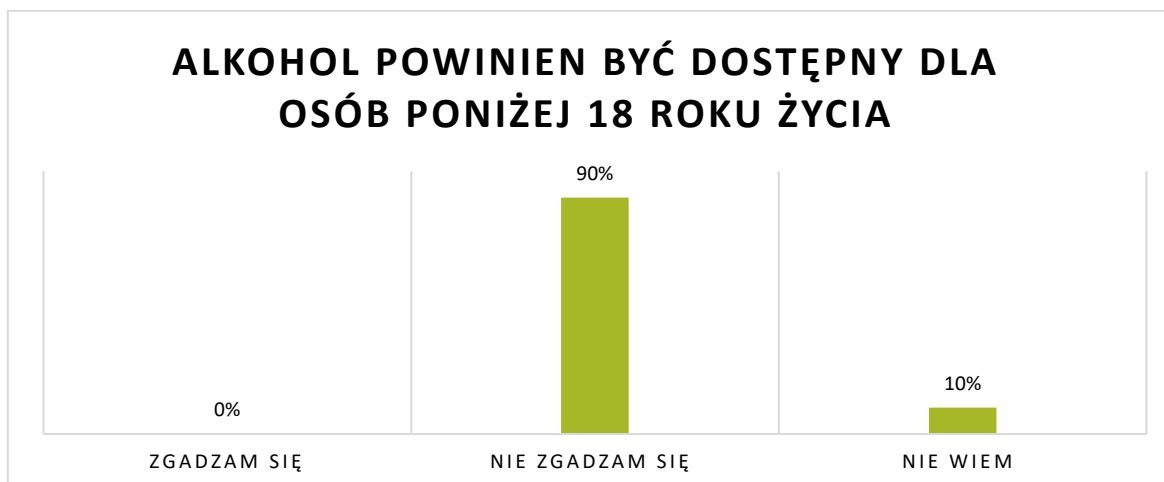


Prawie wszyscy (90%) sprzedawcy wiedzą, że spożywanie alkoholu nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. Trzech na czterech badanych nie zgadza się na prowadzenie samochodu nawet po niewielkiej ilości alkoholu. Tylko co dziesiąty sprzedawca uważa, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.

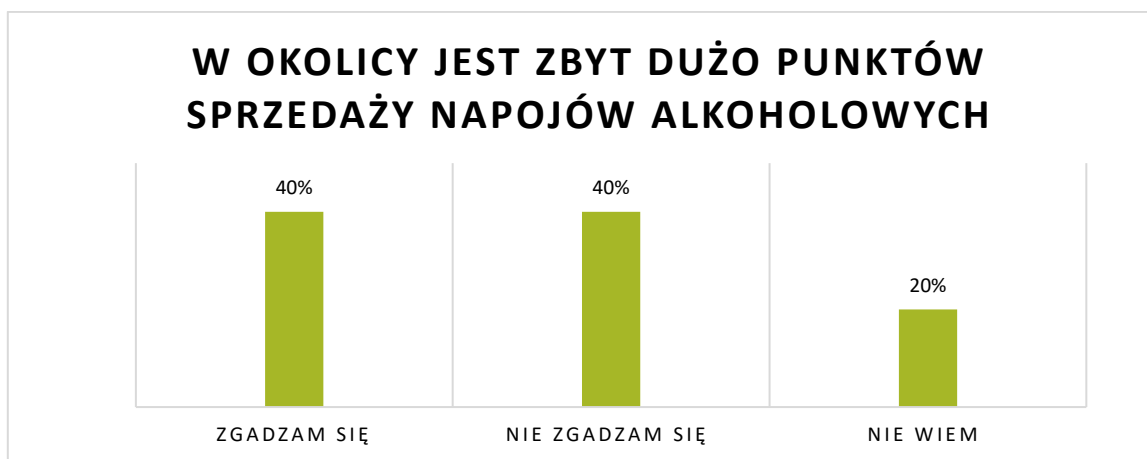
Jastrzębscy sprzedawcy w zdecydowanej większości reprezentują prawidłowe postawy związane z napojami alkoholowymi.



90% sprzedawców napojów alkoholowych w mieście Jastrzębie-Zdrój **uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.**



Kwestią sporną okazała się liczba punktów sprzedaży alkoholu na terenie miasta. Dla 40% badanych miejsc takich jest zbyt dużo, drugie tyle sprzedawców uważa, że liczba ta jest odpowiednia, a pozostałe 20 % nie ma określonego zdania na ten temat.



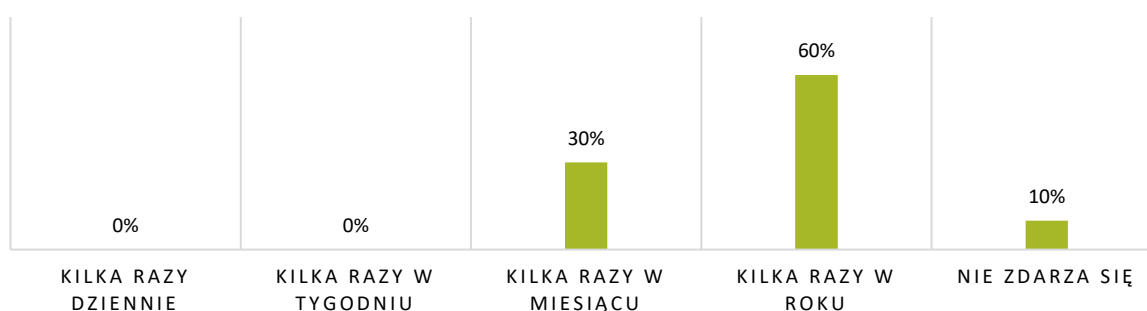
Sprzedawcy napojów alkoholowych deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w roku** (takiej odpowiedzi udzieliło 90% z nich) oraz **kilka razy w miesiącu** (10%).

JAK CZĘSTO ZDARZA SIĘ, ŻE OSOBA NIEPEŁNOLETNIA PRÓBUJE KUPIĆ ALKOHOL LUB NAPOJE ENERGETYCZNE W PANA/PANI SKLEPIE?



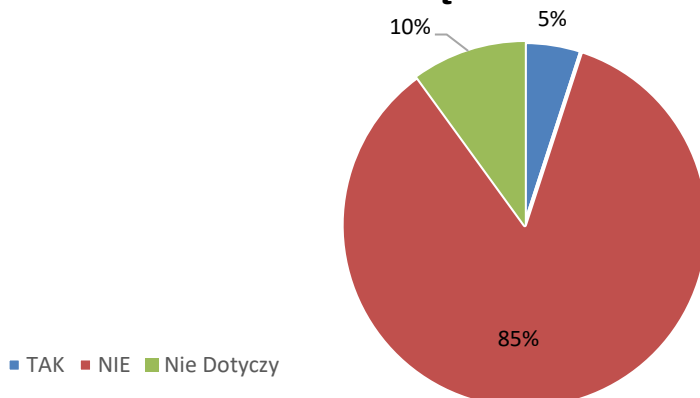
Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być rzadkim zjawiskiem. 30% badanych stwierdziło, że zdarza się to kilka razy w miesiącu, 60% wskazuje, że kilka razy w roku a 10% wskazuje, że taka sytuacja nie ma miejsca.

JAK CZĘSTO ZDARZA SIĘ, ŻE KTOŚ SPOŻYWA ALKOHOL W OBRĘBIE PANA/PANI SKLEPU?



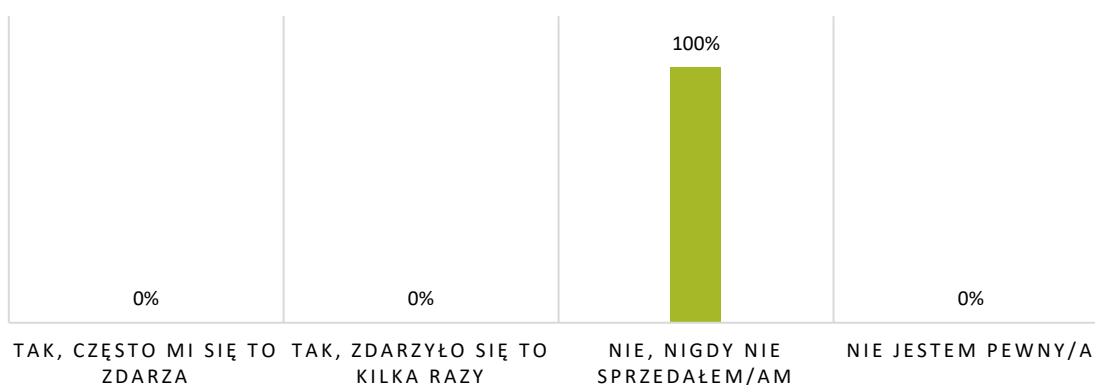
W 85% ankietowanych punktów w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie miało miejsce żadne nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu. Taka sytuacja dotyczy zaledwie 5% z nich.

**CZY ZDARZYŁO SIĘ W CIĄGU OSTATNICH
3 MIESIĘCY JAKIEŚ NIEPRZYJEMNE ZAJŚCIE
ZWIĄZANE Z UŻYWANIEM ALKOHOLU
W OBRĘBIE SKLEPU?**



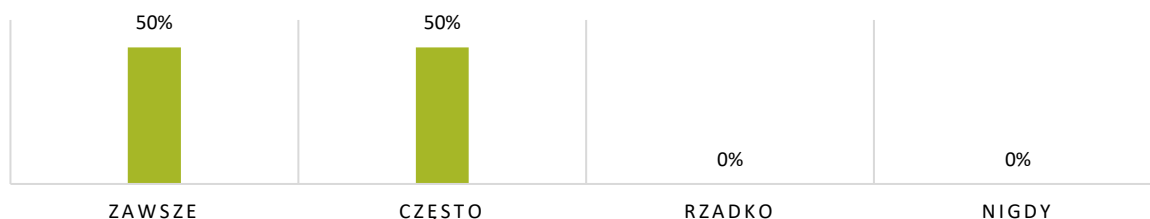
100% sprzedawców napojów alkoholowych z Jastrzębia-Zdroju deklaruje, że nigdy nie sprzedała alkoholu osobie, która budziła wątpliwości co do pełnoletniości.

**CZY KIEDYKOLWIEK SPRZEDAŁ PAN/PANI
ALKOHOL OSOBIE, O KTÓREJ WIEDZIAŁ
PAN/PANI, ŻE JEST NIELETNIA?**



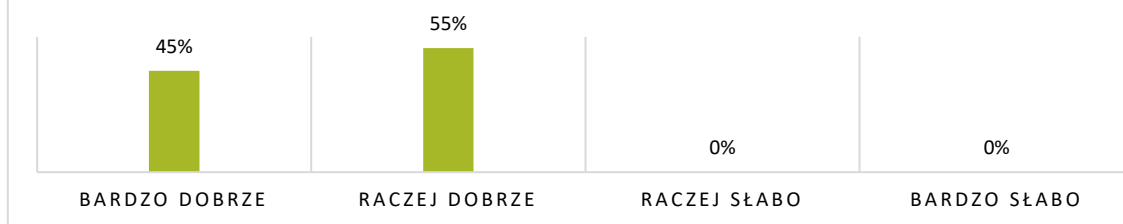
W przypadku wątpliwości co do wieku kupującego alkohol, połowa sprzedawców zawsze sprawdza dokument potwierdzający wiek, druga połowa robi to często.

**W PRZYPADKU WĄTPLIWOŚCI, JAK CZĘSTO
PYTA PAN/PANI O DOWÓD POTWIERDZAJĄCY
PEŁNOLETNIOŚĆ KLIENTA?**



Jedno z badanych zagadnień dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu. **Wszyscy badani dobrze ocenili jej funkcjonowanie.**

**JAK, PANA/PANI ZDANIEM FUNKCJONUJE
KONTROLA SPRZEDAŻY ALKOHOLU W
PANA/PANI MIEJSCOWOŚCI?**



W ostatnim pytaniu zapytaliśmy sprzedawców czy zauważyli **wzrost sprzedaży alkoholu** w ostatnich 2-3 latach. **Większość (85%) wskazała, że nie zaobserwowała takiego zjawiska.**

**CZY ZAUWAŻYŁ PAN/PANI WZROST
SPRZEDAŻY ALKOHOLU
W OSTATNICH 2-3 LATACH?**



METODOLOGIA

Badanie przeprowadzono metodą CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (wykorzystane narzędzie badawcze to program CORIGO rekomendowany przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Użycie tej metody pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, że na wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- dopalaczy,
- napojów energetycznych,

a także zagadnienia związane z:

- uzależnieniami behawioralnymi,
- przemocą,
- cyberprzemocą,
- sposobami spędzania czasu wolnego.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

W badaniu wzięli udział uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych z terenu miasta Jastrzębie-Zdrój w przedziale wiekowym 10-17 lat (klasy IV-VIII szkoły podstawowej oraz I-III szkół ponadpodstawowych).⁹

<i>Liczebność grup badanych</i>	
Szkoły Podstawowe - uczniowie klas 4-6 (SP 4-6)	328
Szkoły Podstawowe - uczniowie klas 7-8 (SP 7-8)	110
Szkoły Ponadpodstawowe - uczniowie klas 1-3 (SPP)	202
ŁĄCZNIE	640

W celu zachowania przejrzystości danych na wykresach, w dalszej części opracowania przyjęto skróty:

- SP 4-6: uczniowie szkół podstawowych klasy: IV, V, VI;
- SP 4-8: uczniowie szkół podstawowych klasy: VII oraz VIII;
- SPP: uczniowie szkół ponadpodstawowych klasy: I, II, III.

W badaniu uczestniczyli uczniowie następujących szkół:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Wojska Polskiego,
- Szkoła Podstawowa nr 4 im. Ludwika Jerzego Kerna,
- Szkoła Podstawowa nr 5 im. Władysława Broniewskiego,
- Szkoła Podstawowa nr 6 im. Janusza Korczaka
- Szkoła Podstawowa nr 9 im. Gustawa Morcinka
- Szkoła Podstawowa nr 10 im. Marii Skłodowskiej-Curie
- Szkoła Podstawowa nr 12 im. Jerzego Kukuczki
- Szkoła Podstawowa nr 13 im. ks. Franciszka Blachnickiego
- Szkoła Podstawowa nr 14 im. Ziemi Śląskiej
- Szkoła Podstawowa nr 15 im. Marii Konopnickiej
- Szkoła Podstawowa nr 16 im. prof. Rudolfa Ranozka

⁹ Pełnoletni uczniowie ostatnich klas wypełnili ankietę skierowaną do dorosłych mieszkańców.

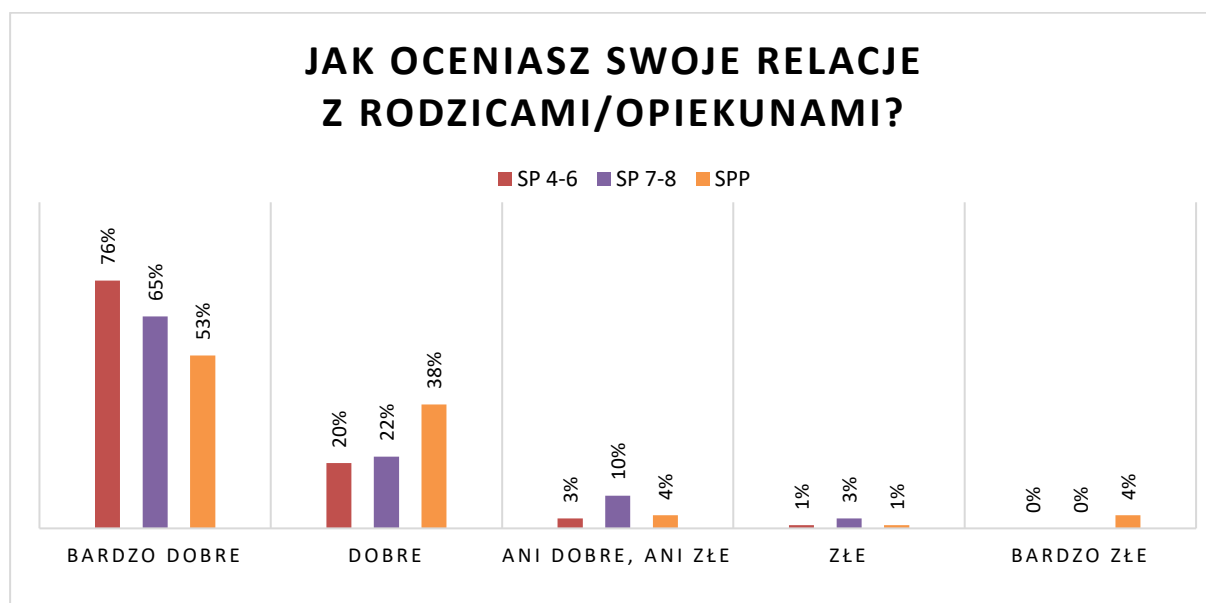
- Szkoła Podstawowa nr 17 im. Jana Brzechwy
- Szkoła Podstawowa nr 18 im. Henryka Sławika
- Szkoła Podstawowa nr 19 im. Juliana Tuwima
- Szkoła Podstawowa nr 20 im. Henryka Jordana
- Szkoła Podstawowa nr 21 im. prof. Jana Miodka
- Szkoła Podstawowa Specjalna nr 23 im. ks. prof. Józefa Tischnera
- Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. St. Staszica
- Zespół Szkół Nr 2 im. Wojciecha Korfantego
- Zespół Szkół Nr 5 im. Jana Pawła II
- Zespół Szkół Nr 6
- Zespół Szkół Nr 9 im. dr Mikołaja Witczaka
- Zespół Szkół Mistrzostwa Sportowego

Dzieci i młodzież objęte są ustawowym obowiązkiem nauki szkolnej, dlatego też badania zostały przeprowadzone w czasie zajęć. Uczniowie, zebrani w większej grupie, wypełniali samodzielnie ankiety. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania.

RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI

Rozwijanie pozytywnych relacji międzyludzkich w okresie dorastania jest jednym z kluczowych elementów sprzyjających skuteczności programów profilaktycznych. Czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowią mogą dla nich oparcie i źródło wiedzy.

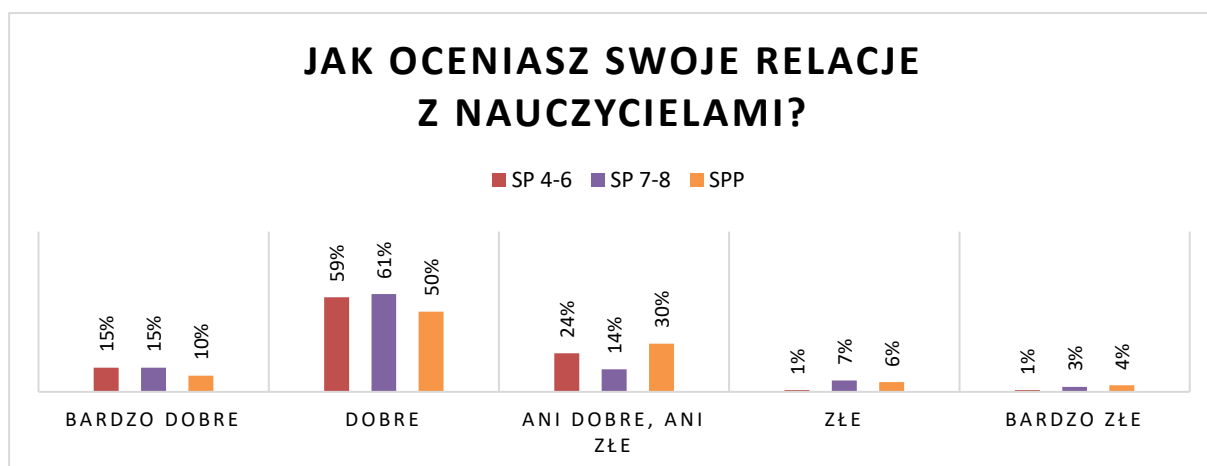
Uczniowie deklarują bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami: SP 4-6: łącznie 96%; SP 7-8: łącznie 87%; SPP: łącznie 91%. Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne/ problemowe.



Klimat szkoły jest jednym z tych elementów środowiska społecznego, które w istotny sposób mogą modyfikować procesy socjalizacyjne i rozwojowe. Wiele badań wskazuje na to, że pozytywny klimat szkoły należy do istotnych czynników wspierających karierę szkolną dzieci i młodzieży, a także należy do czynników chroniących przed zachowaniami ryzykownymi. Dobry klimat w szkole sprzyja przystosowaniu uczniów do wymagań i obowiązków szkolnych; wiąże się z lepszymi wynikami w nauce, wyższą motywacją

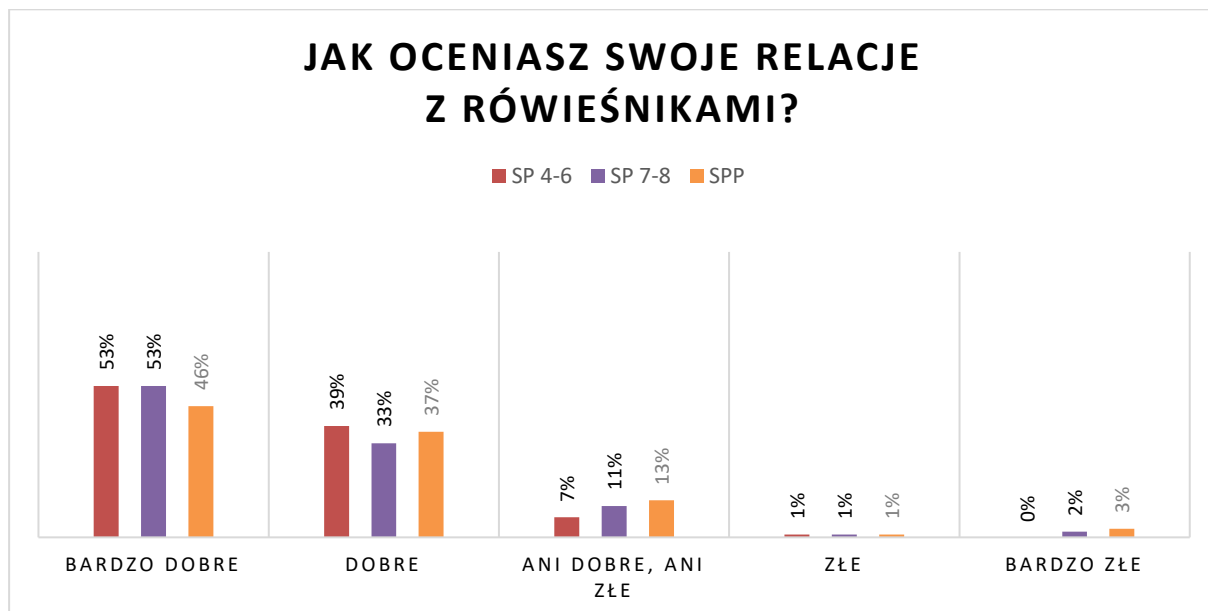
do uczenia się, większym zaangażowaniem uczniów w pracę na lekcjach, wyższymi wskaźnikami frekwencji oraz mniejszymi wskaźnikami „wypadania” uczniów z systemu szkolnego. Badacze przedmiotu wskazują także na związki dobrego klimatu szkoły z korzystnymi postawami uczniów wobec szkoły, wobec działalności prospołecznej w szkole, a także z zadowoleniem z siebie i poczuciem własnej wartości. Dodatkowo, wyniki badań mówią o tym, że postrzeganie przez uczniów swoich związków ze szkołą i z nauczycielami jako przeważnie pozytywnych jest związane z mniejszym rozpowszechnieniem zachowań ryzykownych młodzieży, w tym: używania substancji psychoaktywnych, stosowania przemocy, ryzykownych zachowań seksualnych oraz zaburzeń emocjonalnych i zachowania¹⁰.

Ważnym elementem relacji uczniów ze szkołą jest jakość kontaktów z nauczycielami. Jak wynika z przeprowadzonych badań, **ankietowani mają w większości bardzo dobre i dobre relacje z nauczycielami**: SP 4-6: łącznie 74%; SP 7-8 łącznie 76%; SPP łącznie 60%.



Kolejnym istotnym elementem są relacje z rówieśnikami – **uczniowie relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze** - SP 4-6: łącznie 92%; SP 7-8: łącznie 86%; SPP: łącznie 83%.

¹⁰ K. Ostaszewski, *Zachowania ryzykowne młodzieży w perspektywie mechanizmów resilience*, Warszawa 2014.



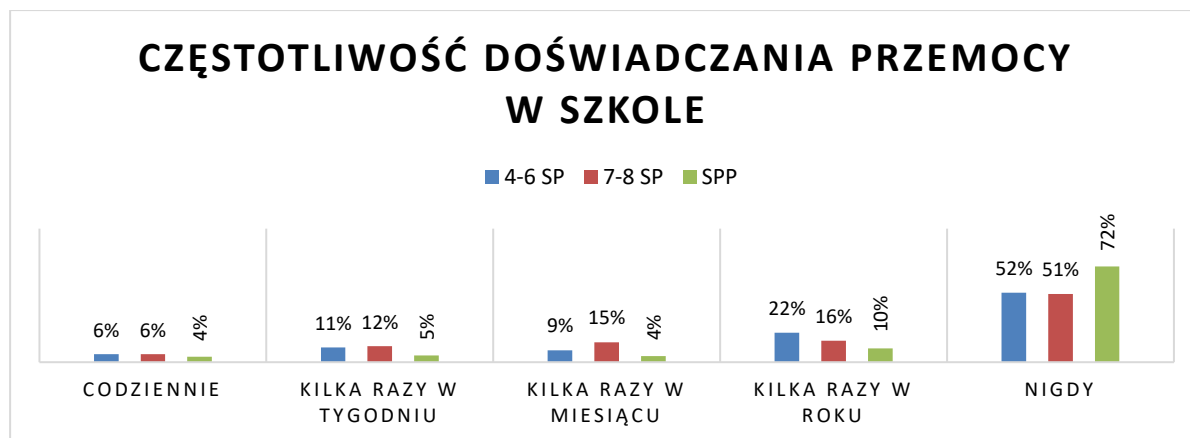
Powyższe wyniki wskazują na korzystną atmosferę wychowawczą oraz przyjazne środowisko szkolne w Jastrzębiu-Zdroju występujące we wszystkich grupach wiekowych, co stanowi niezwykle istotny czynnik chroniący przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży.

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w mieście Jastrzębie-Zdrój pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

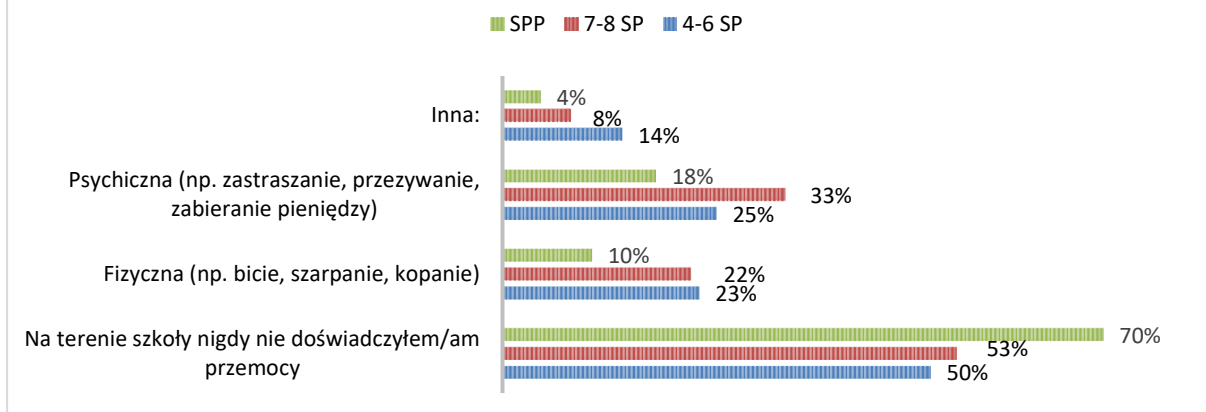
Połowa uczniów szkół podstawowych deklaruje, że są osobami doświadczającymi przemocy ze strony innych uczniów (48% 4-6 SP; 49% 7-8 SP), z taką przemocą spotyka się zaledwie 28% uczniów najstarszych.

Niepokojące, wydają się dane, że jest grupa uczniów, która przyznaje, że codziennie doświadcza w szkole przemocy (6% 4-6SP; 6% 7-8 SP; 4% SPP). Należy również zwrócić uwagę na fakt, że we wszystkich badanych grupach uczniów pojawiły się deklaracje mówiące o doświadczaniu przemocy w szkole: kilka razy w tygodniu, kilka razy w miesiącu i roku.



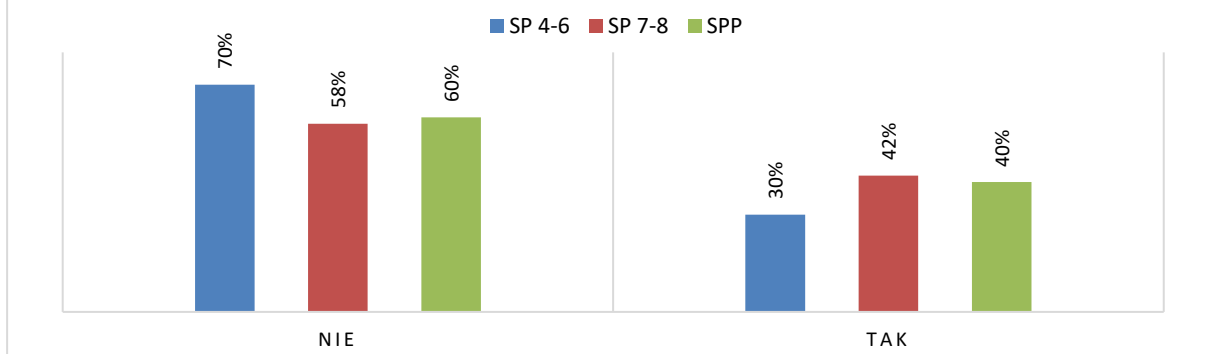
Zapytaliśmy też uczniów o rodzaj doświadczanej przez nich przemocy w szkole. Wyniki wskazują, że uczniowie zarówno klas młodszych jak i starszych doświadczają w szkole częściej przemocy psychicznej. Im starsi uczniowie tym mniej objawów przemocy fizycznej. Najbardziej na nią narażeni są uczniowie szkół podstawowych. Występuje tu dwukrotnie więcej przejawów zachowań przemocy fizycznej w porównaniu do szkół ponadpodstawowych.

RODZAJ PRZEMOCY DOŚWIADCZANEJ W SZKOLE

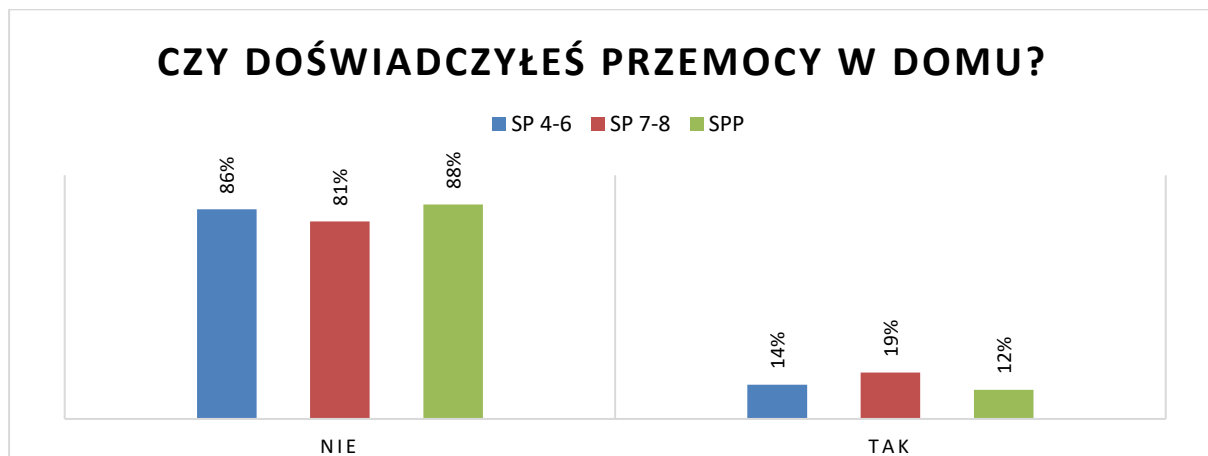


Agresji słownej ze strony rówieśników doświadcza więcej niż jedna trzecia wszystkich uczniów (SP 4-6: 30%; SP 7-8: 42%; SPP 40%).

CZY SPOTYKA CIĘ AGRESJA SŁOWNNA?

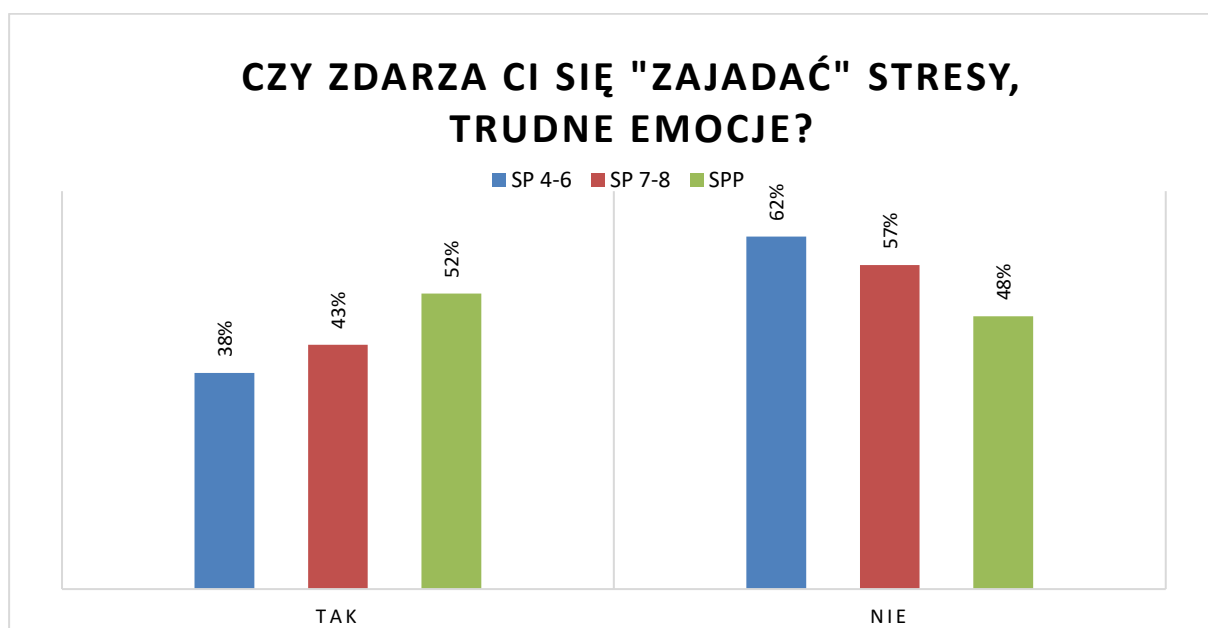


Dzieci i młodzież spędzają najwięcej czasu w domu i w szkole – w związku z tym obydwa te środowiska powinny charakteryzować się harmonią i spokojem, które umożliwią prawidłowy rozwój młodego człowieka. Uczniowie zostali zapytani czy doświadczają przemocy domowej. Uzyskane wyniki wskazują, że przemoc domowa jest obecna w domach uczniów z Jastrzębia-Zdroju. Przemocy domowej doświadcza 15% wszystkich uczniów (SP 4-6: 14%; SP 7-8: 19%, SPP: 12%).



Jak wskazały badania, spora część uczniów nie radzi sobie ze stresem oraz trudnymi emocjami i wówczas niekontrolowanie sięga po jedzenie (tzw. zjawisko zajądania stresu).

Wykres pokazuje, że im starsza grupa badana, tym więcej przypadków zachowań kompulsywnego jedzenia. Może to świadczyć o większej ilości czynników stresogennych wśród najstarszych uczniów.



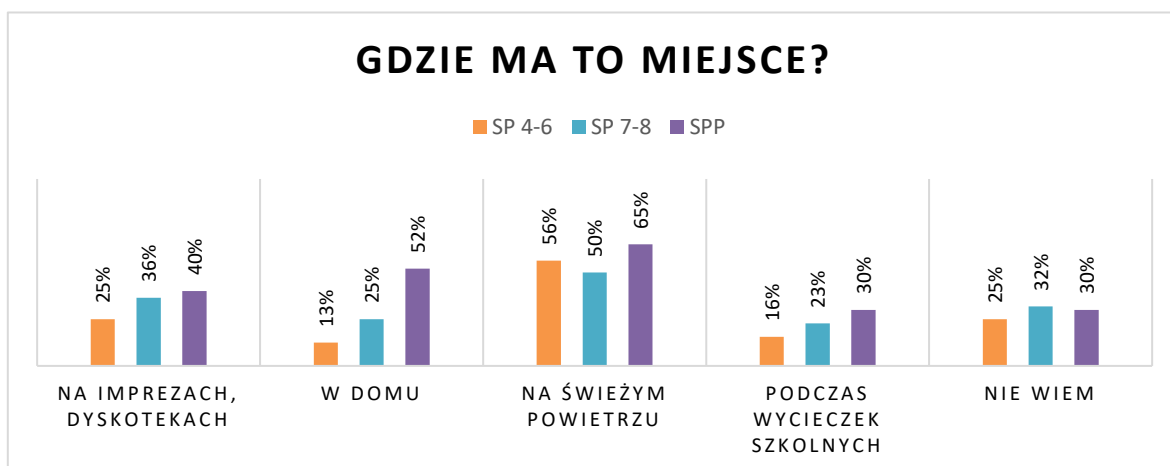
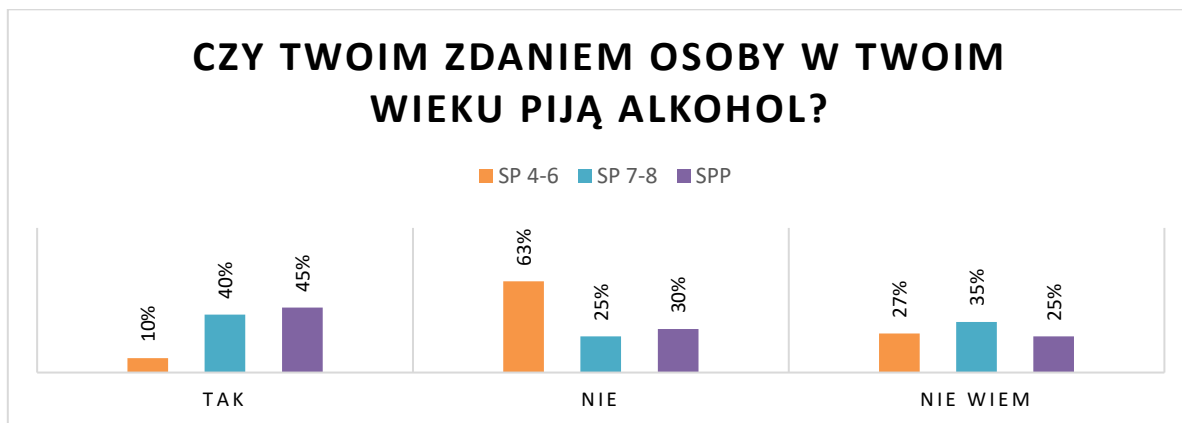
Ekspansja i globalizacja mediów i rynków w dużym stopniu kształtuje poglądy i wartości młodzieży, jej wybory i zachowania. Młodzi ludzie w obecnej rzeczywistości mają więcej swobody, większe możliwości i częściej dysponują własnymi środkami pieniężnymi. Jednocześnie, grupa ta jest coraz bardziej narażona na oddziaływanie presji zewnętrznej, technik sprzedaży i marketingu, których agresywność w odniesieniu do towarów konsumpcyjnych i potencjalnie szkodliwych substancji, takich jak alkohol i inne substancje psychoaktywne, stale rośnie.

Jak wynika z badań ESPAD (Europejski Program Badań Ankiety w Szkołach na temat Używania Alkoholu i Narkotyków) z 2019 roku napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 80,0% uczniów z młodziej grupy i 92,8% uczniów z starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 46,7% piętnasto-szesnastolatków i 76,1% siedemnasto-osiemnastolatków. Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród całej młodzieży jest piwo, a najmniej – wino. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż raz upiło się 11,3% uczniów z młodziej kohorty i 18,8% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się tylko 66,7% uczniów młodziej i 43,4% uczniów starszych. W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie: 74% (72% w 2016) uczniów przynajmniej raz piło piwo, 62% (63% w 2018) – wódkę i inne mocne alkohole, a 43% (41% w 2016) – wino¹¹.

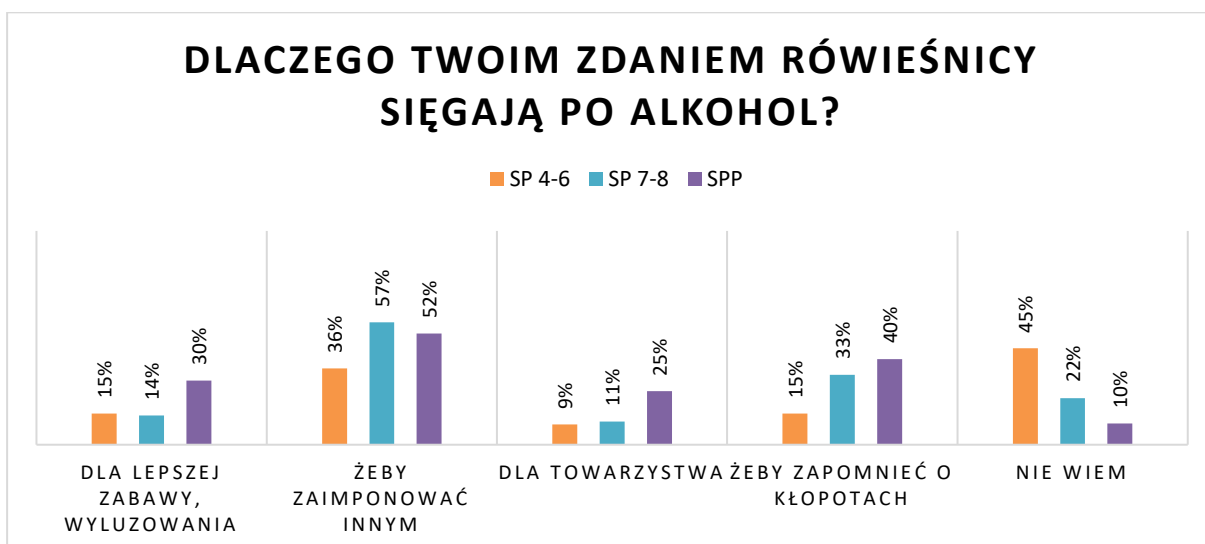
W pierwszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o subiektywną ocenę, czy ich rówieśnicy spożywają alkohol. **10% uczniów klas 4-6 oraz 40% uczniów klas 7-8 przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol.** O odpowiedź zostali również poproszeni niepełnoletni uczniowie szkół ponadpodstawowych. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 45% z nich. Następnie badanych zapytano o to, w jakich miejscach ich koledzy/koleżanki spożywają alkohol¹². Uczniowie wskazywali najczęściej, że podczas spędzania czasu na świeżym powietrzu (SP 4-6: 56%, SP 7-8: 50%, SPP: 65%).

¹¹ J. Sierośławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankiety ESPAD przeprowadzonych w 2019 roku*, Warszawa 2020.

¹² Pytanie wielokrotnego wyboru.



Jeżeli chodzi o przyczyny z jakich młodzi ludzie sięgają po alkohol, respondenci wskazywali najczęściej na chęć zaimponowania innym (SP 4-6: 36%, SP 7-8: 57%, SPP 52%), dla lepszej zabawy (SP 4-6: 15%, SP 7-8: 14%, SPP 30%) oraz, co niepokojące, aby zapomnieć o kłopotach (SP 4-6: 15%, SP 7-8: 33%, SPP 40%).

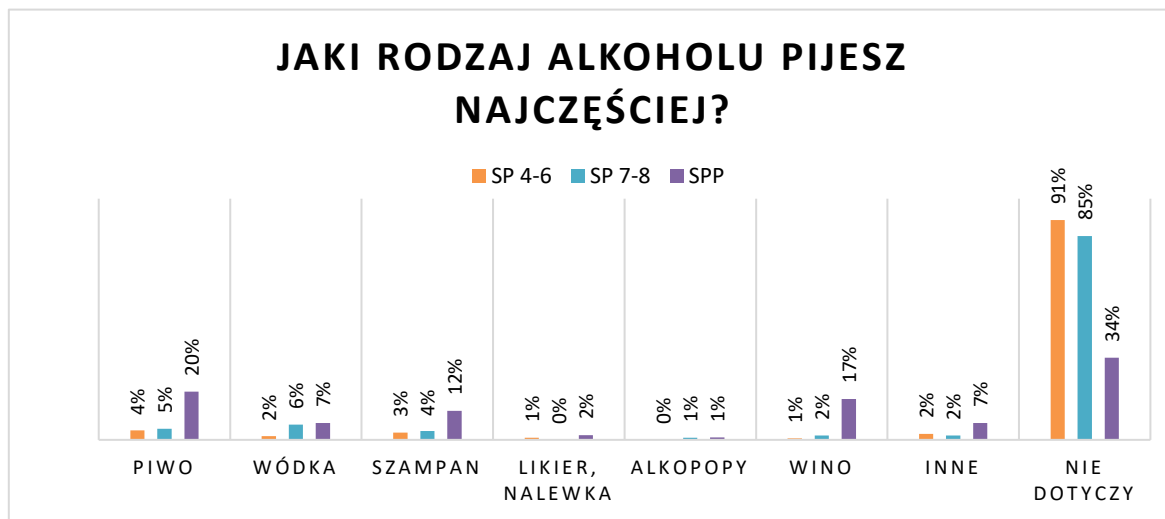


W celu zbadania ilu uczniów ma za sobą inicjację alkoholową – zapytano o to jak często zdarza się im pić alkohol. Jak pokazują deklaracje respondentów, inicjację alkoholową ma za sobą 5%

uczniów SP 4-6, 9% uczniów SP 7-8 oraz 35% niepełnoletnich uczniów szkół ponadpodstawowych.

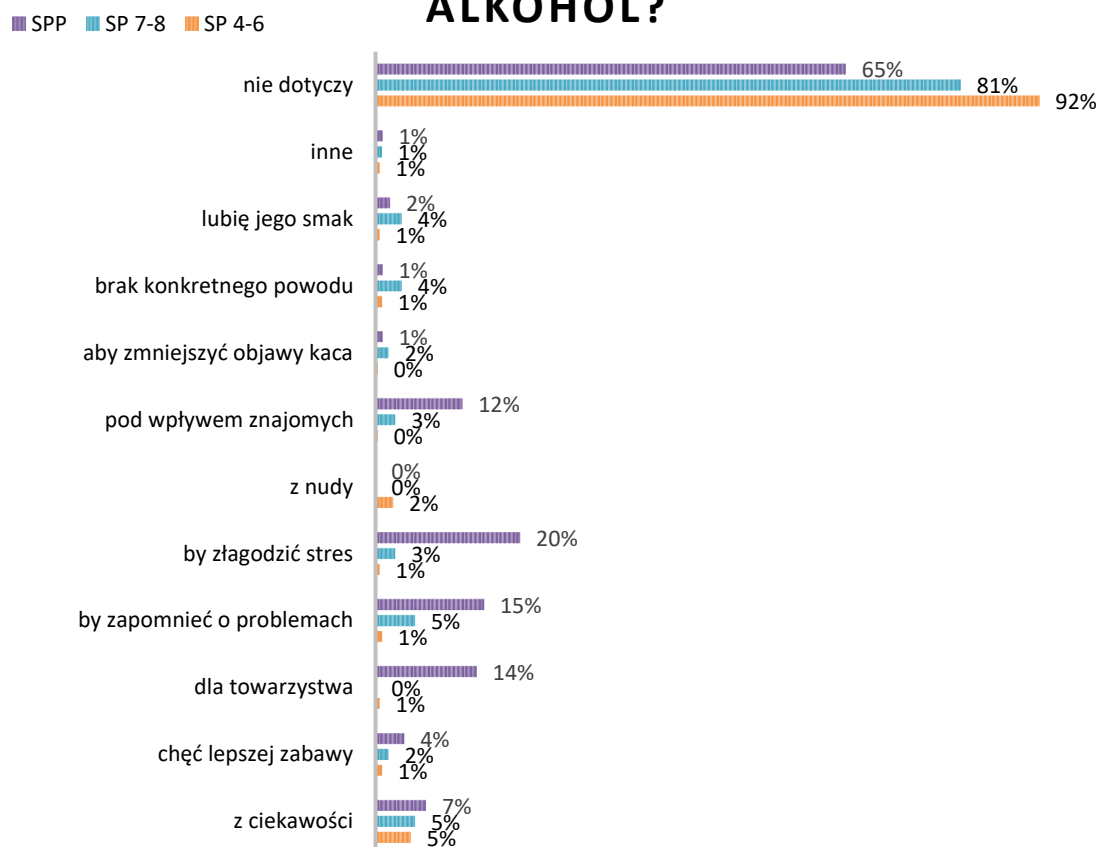


Następnie zapytano uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. **Uczniowie deklarujący spożywanie alkoholu najczęściej sięgają po piwo** (SP 4-6: 4%, SP 7-8: 5%, SPP 20%). Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawia poniższy wykres.



Wśród powodów z jakich sięgają po alkohol uczniowie, wskazywali na różnorodne przyczyny wskazując głównie na: ciekawość, chęć lepszej zabawy czy dla towarzystwa. Częstym powodem wśród najstarszych uczniów jest chęć złagodzenia stresu.

Z JAKICH POWODÓW SIĘGASZ PO ALKOHOL?

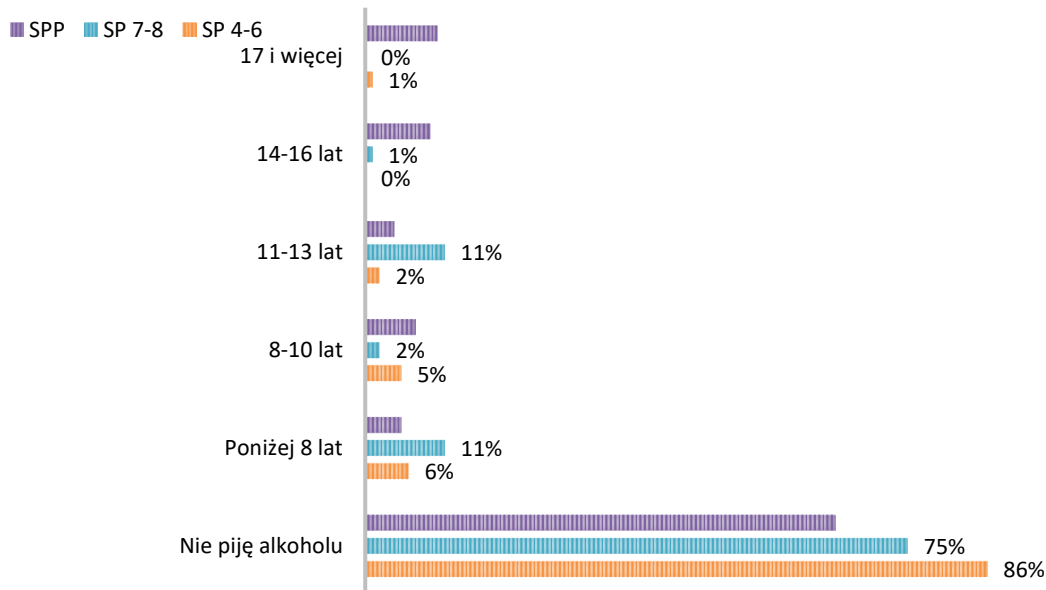


Wczesna inicjacja alkoholowa w gronie rówieśników czy w środowisku rodzinnym, gdzie rodzice dodatkowo dają przyzwolenie na próbowanie/picie alkoholu przez swoje dzieci, zwiększa ryzyko pojawienia się u nich w przyszłości potencjalnych problemów związanych ze spożywaniem alkoholu. Ponadto, takie przyzwalające postawy rodziców oraz wczesna intoksykacja alkoholowa są jednymi z wielu czynników zwiększających ryzyko pojawienia się zachowań problemowych u adolescenta. Dodajmy, że Polska uważana jest za kraj, w którym dominuje duże przyzwolenie dla intoksykacji alkoholowej, a sama konsumpcja alkoholu jest na porządku dziennym¹³.

Zapytaliśmy uczniów deklarujących spożycie alkoholu, w jakim wieku pili go po raz pierwszy. Szczegóły rozkład odpowiedzi uczniów przedstawia poniższy wykres.

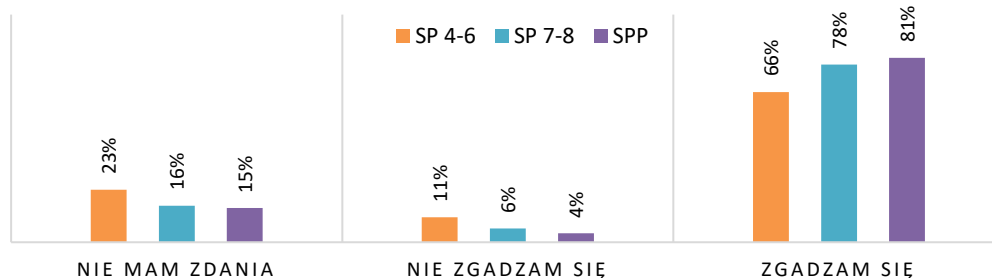
¹³ D. Dolata, *Picie kontrolowane – propozycja strategii pomocowych dla młodych dorosłych*, „Kultura-Społeczeństwo- Edukacja Nr 2 (6) 2014, Poznań 2004.

W JAKIM WIEKU SPOŻYŁEŚ ALKOHOL PO RAZ PIERWSZY?

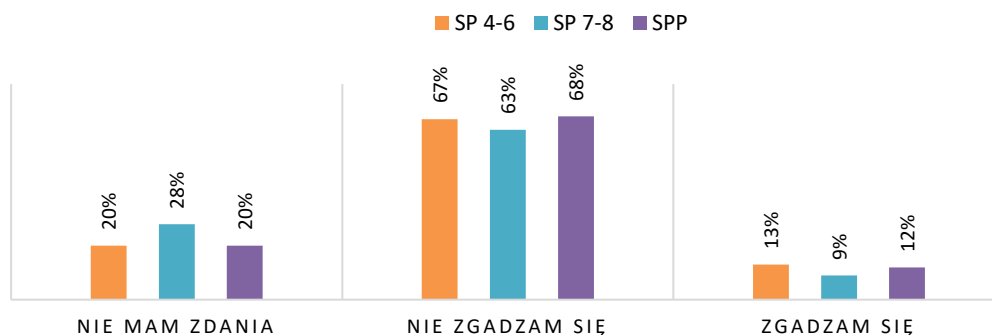


Większa część (SP 4-6: 66%; SP 7-8: 78%, SPP 81%) ankietowanych uczniów ma świadomość spożywania alkoholu i stwierdza, iż każdy może uzależnić się od jego spożywania. Jednakże, nie można bagatelizować faktu, iż część uczniów zgodziła się ze stwierdzeniem, iż piwo nie jest alkoholem (SP 4-6: 13%; SP 7-8: 9%, SPP 12%). Co oznacza, że spora część badanych uczniów nie jest świadoma wpływu alkoholu na zdrowie i samopoczucie człowieka.

CZY ZGADZASZ SIĘ ZE STWIERDZENIEM "KAŻDY MOŻE UZALEŻNIĆ SIĘ OD ALKOHOLU"

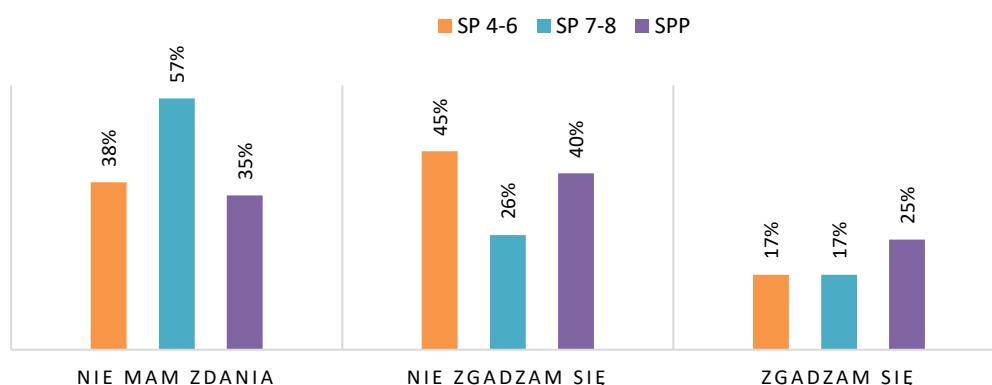


CZY ZGADZASZ SIĘ ZE STWIERDZENIEM "PIWO TO NIE ALKOHOL"



Wydaje się, że alkohol w Jastrzębiu-Zdroju jest stosunkowo łatwo dostępny dla uczniów, ponieważ **17% uczniów szkół podstawowych oraz co czwarty uczeń szkół ponadpodstawowych** – odpowiedziało, iż zna takie miejsca w swojej okolicy, gdzie osoba niepełnoletnia może bez problemu kupić alkohol.

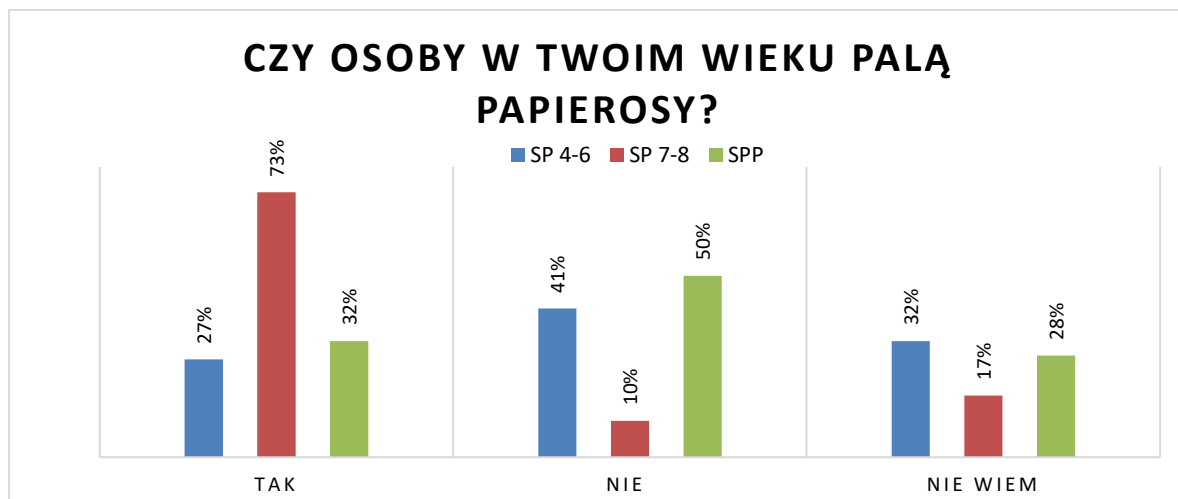
W MOIM MIEŚCIE SĄ MIEJSCA, GDZIE OSOBA NIEPEŁNOLETNIA MOŻE BEZ PROBLEMU KUPIĆ ALKOHOL



Jak wynika z badania ESPAD palenie tytoniu jest wśród uczniów z polskich szkół zachowaniem mniej powszechnym niż spożywanie alkoholu. Chociaż raz w życiu paliło 49,9% uczniów z młodszej i 65,5% uczniów ze starszej grupy. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 23,0% uczniów z grupy młodziej i 35,5% ze starszej.

Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytano więc uczniów czy ich rówieśnicy palą papierosy oraz czy sami kiedykolwiek próbowali papierosa.

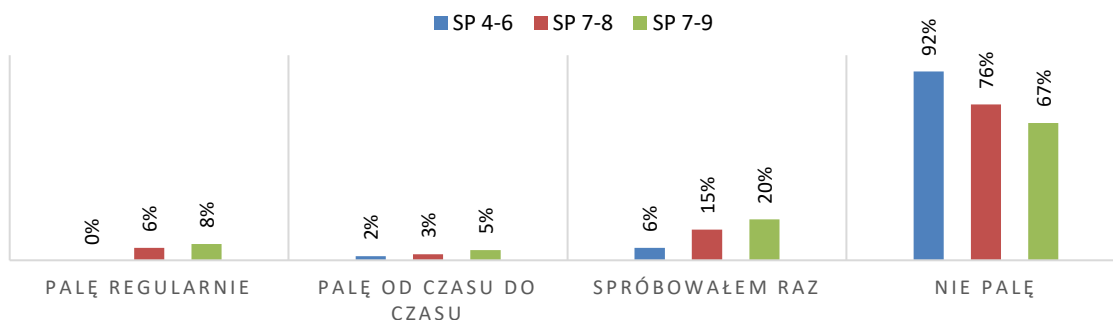
Jak wynika z przeprowadzonych badań, uczniowie często nie wiedzą, czy ich rówieśnicy palą papierosy. Największy odsetek wskazujący, że rówieśnicy papierosy palą wystąpił wśród starszych uczniów szkół podstawowych.



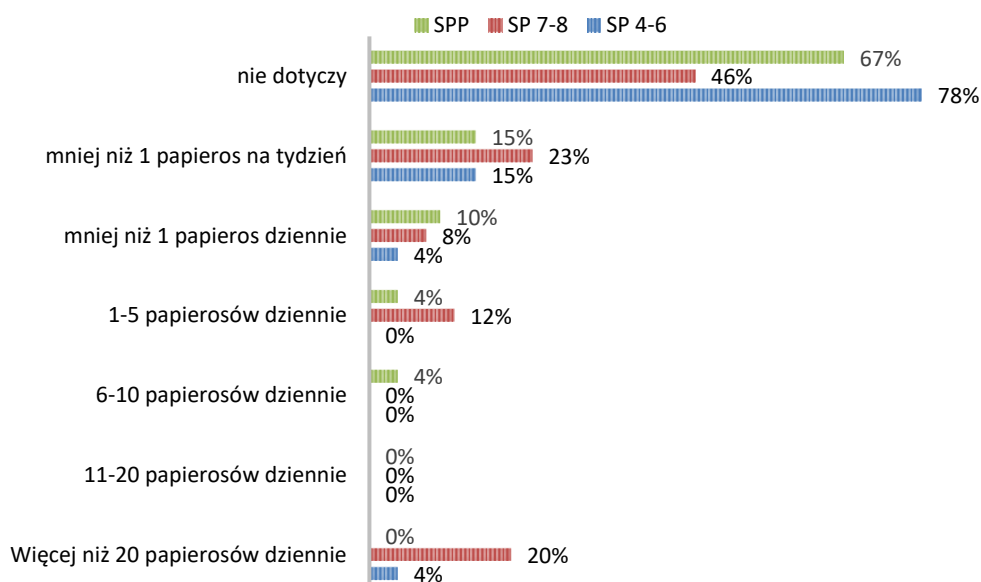
Następnie zapytano ankietowanych o to, czy sami palą papierosy. **Inicjację nikotynową ma za sobą 8% uczniów klas 4-6 oraz 24% uczniów klas 7-8, z czego 6% uczniów młodszych i 15% starszych deklaruje, że spróbowali palenia tylko raz. W szkołach ponadpodstawowych wygląda to nieco inaczej. Inicjację nikotynową ma za sobą 33% badanych uczniów.**

Najczęściej wskazywanymi powodami **palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową** była **chęć spróbowania czegoś nowego** (SP 4-6: 26%; SP 7-8: 31%) oraz **chęć zaimponowania w towarzystwie**(najczęściej wskazana odpowiedź przez uczniów szkół ponadpodstawowych; 36%).

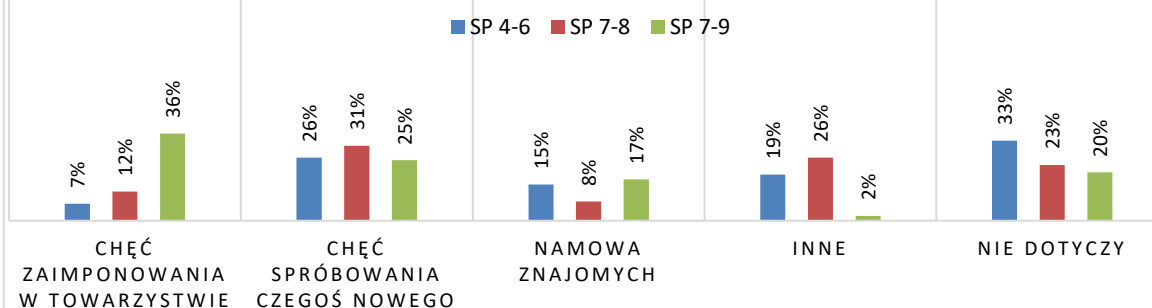
CZY PALISZ PAPIEROSY?



JAK CZĘSTO PALIŁE(A)Ś PAPIEROSY W CIĄGU OSTATNICH 30 DNI?



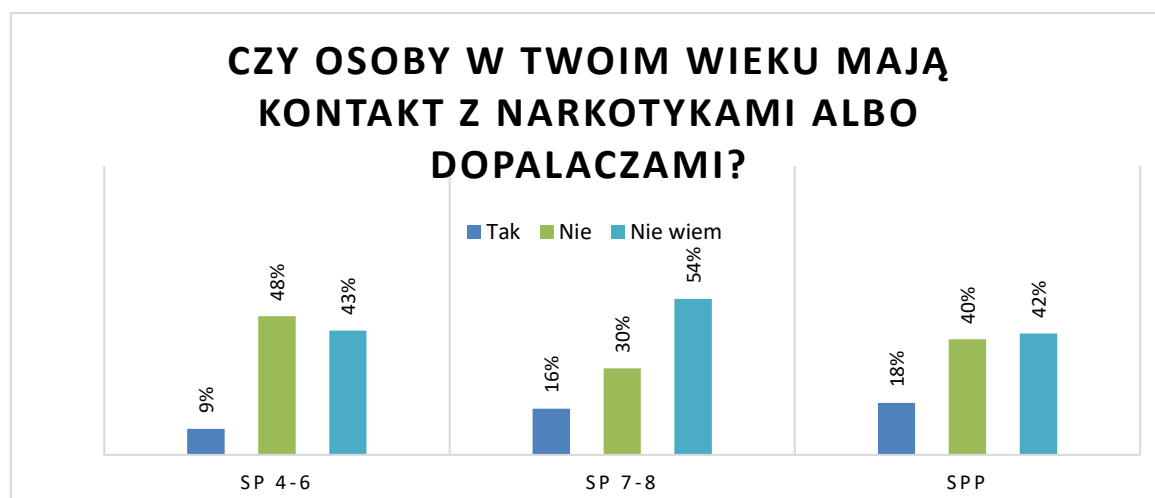
CO SKŁONIŁO CIĘ DO PALENIA PAPIEROSÓW?

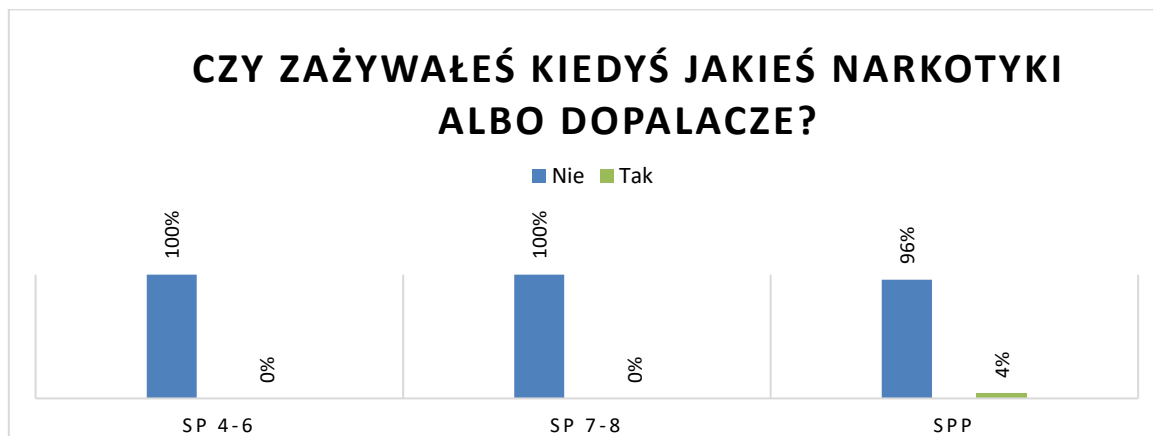


Wyniki badania ESPAD wskazują na znacznie niższy poziom rozpowszechnienia używania wśród polskiej młodzieży substancji nielegalnych (narkotyki, dopalacze), niż legalnych, zwłaszcza alkoholu i tytoniu. Większość badanych nigdy po substancje nielegalne nie sięgała. Wśród tych, którzy mają za sobą takie doświadczenia większość stanowią osoby, które co najwyżej eksperymentowały z marihuaną lub haszyszem. Chociaż raz w ciągu całego życia używało tych substancji 21,4% młodszych uczniów i 37,0% starszych uczniów. Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia używania substancji nielegalnych wśród uczniów gimnazjów jest amfetamina (4,2%), a wśród uczniów szkół wyższego poziomu – ekstazy (5,1%). Aktualne, okazjonalne używania substancji nielegalnych, czego wskaźnikiem jest używanie w czasie ostatnich 12 miesięcy, także stawia marihuanę lub haszysz przetwory konopi na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia. W klasach trzecich gimnazjów używa tych środków ponad 16,7% uczniów, w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych – 29,6%.

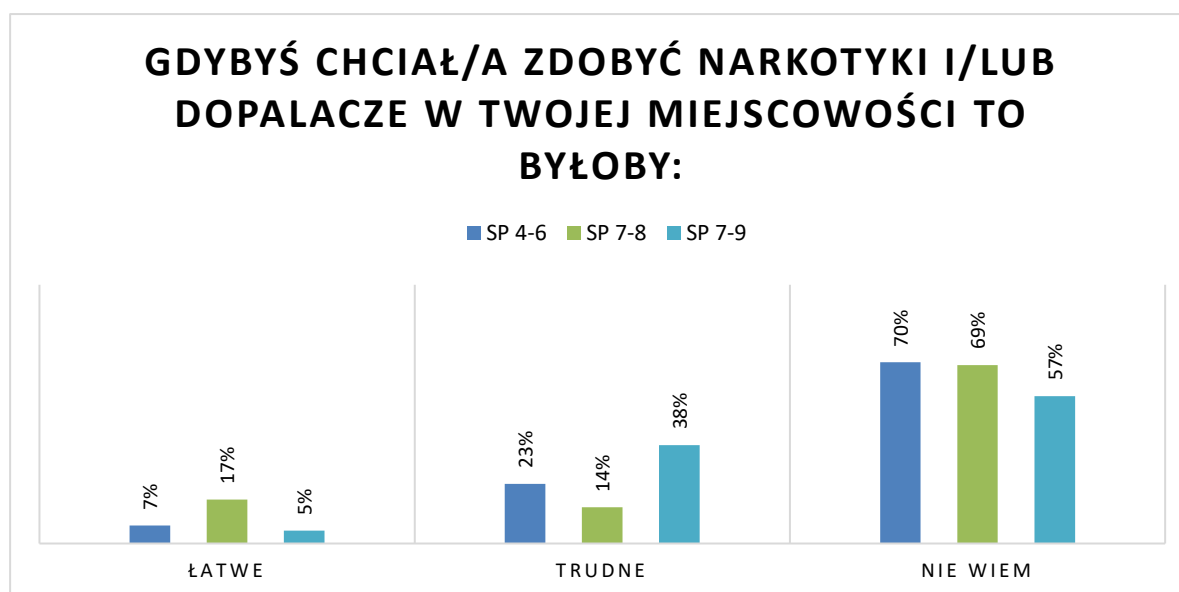
Wyniki badań wskazują, że niektórzy uczniowie mogą przejawiać problemy związane z przyjmowaniem narkotyków: 9% uczniów klas 4-6 oraz 16% uczniów klas 7-8 wskazuje, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami. Na kontakt swoich rówieśników z zakazanymi substancjami wskazują deklaracje 18% najstarszej grupy.

Uczniowie szkół podstawowych zgodnie przyznali, że nie mieli kontaktu z dopalaczami ani narkotykami. Do spróbowania zakazanych substancji przyznaje się 4% uczniów szkół ponadpodstawowych.



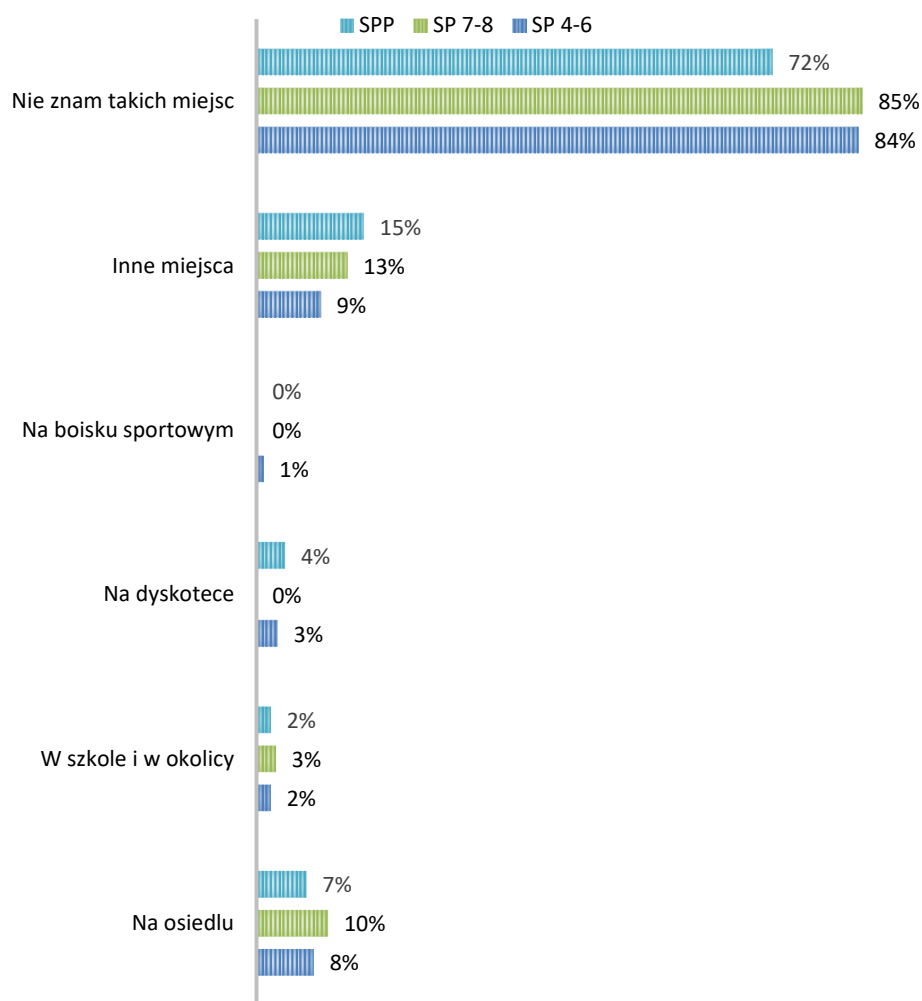


Jeżeli chodzi o subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy, to uczniowie w większości **wskazywali, że nie wiedzą czy zdobycie narkotyków lub dopalaczy byłoby łatwe/trudne** (SP 4-6: 70%; SP 7-8: 69%, SPP: 68%). Dla 17% uczniów klas 7-8 oraz 5% uczniów najstarszych byłoby to łatwe. Może to oznaczać, że ci uczniowie lub ich znajomi dokonywali już próby zakupu narkotyków lub dopalaczy.



Kolejno, zapytano uczniów, czy znają w swojej miejscowości miejsca, w których można kupić narkotyki lub dopalacze. Większość badanych nie posiada takiej wiedzy (SP 4-6: 84%, SP 7-8: 85%, SPP: 72%), **aczkolwiek pojawiły się wskazania uczniów mówiące, gdzie można nabyć te substancje**. Uczniowie najczęściej wskazali „inne miejsca” (SP 4-6: 9%, SP 7-8: 13%, SPP: 15%) oraz osiedle (SP 4-6: 8%, SP 7-8: 10%, SPP: 7%)

CZY ZNASZ MIEJSCA W SWOJEJ MIEJSCOWOŚCI GDZIE MOŻNA KUPIĆ NARKOTYKI LUB DOPALACZE?



Napoje energetyzujące są bardzo popularną używką wśród dorosłych, młodzieży oraz dzieci. W Polsce napoje energetyzujące nazywane są „energetykami”, a przecież są one słabym źródłem energii. W języku angielskim na napoje energetyzujące używa się określeń „stymulant drink” czy „energy drink”. Skierowane są do osób dorosłych i mają na celu zmniejszenie uczucia zmęczenia, poprawę samopoczucia i wydolności organizmu.

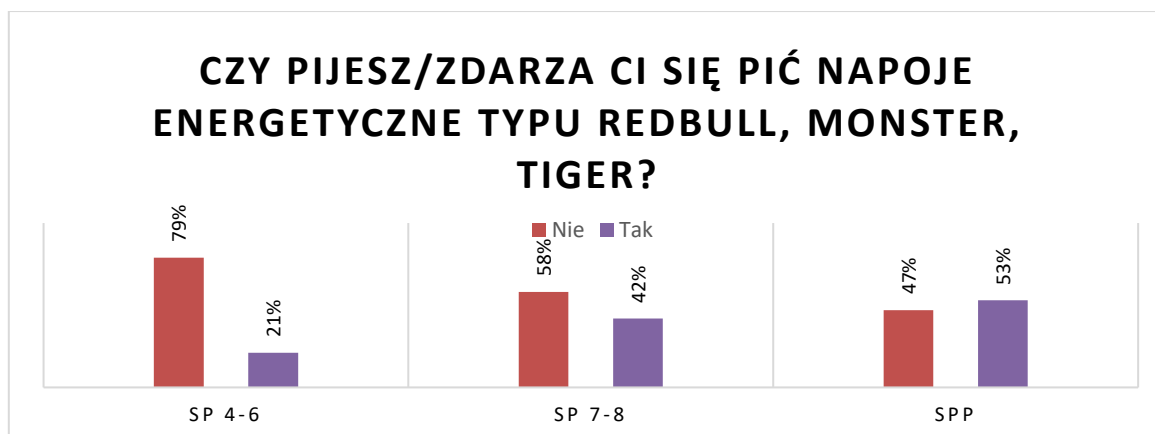
Często napoje energetyzujące mylone są z napojami izotonicznymi, które również są bardzo popularne wśród młodzieży.

Napoje izotoniczne zostały zaprojektowane głównie z myślą o osobach aktywnych fizycznie oraz w stanach zwiększonej potliwości. Ich głównym zadaniem jest chronić organizm przed odwodnieniem oraz uzupełnić niedobory elektrolitów utraconych w trakcie wzmożonej aktywności fizycznej. Są łatwo przyswajalne, ponieważ stężenie rozpuszczalnych w nich cząstek jest takie samo jak we krwi człowieka. Różnice w składzie produktów: (energetyzujące – duża zawartość cukru, kofeiny, tauryny; izotoniczne – zawartość mikroelementów i makroelementów, witamin). Występują także różnice w oddziaływaniu na organizm (energetyzujące – funkcja pobudzająca; izotoniczne – zapobiegają odwodnieniu organizmu, uzupełniają elektrolity). Napoje energetyzujące (tzw. energy drinki, napoje wysokooktanowe) to gazowane napoje bezalkoholowe, które mają działanie pobudzające. Napoje te, wzbogacane są o substancje, które mają za zadanie poprawiać sprawność fizyczną (w krótkim przedziale czasowym), psychofizyczną oraz zdolność koncentracji. Najczęściej w swoim składzie zawierają kofeinę, znaczną ilość cukru i taurynę.

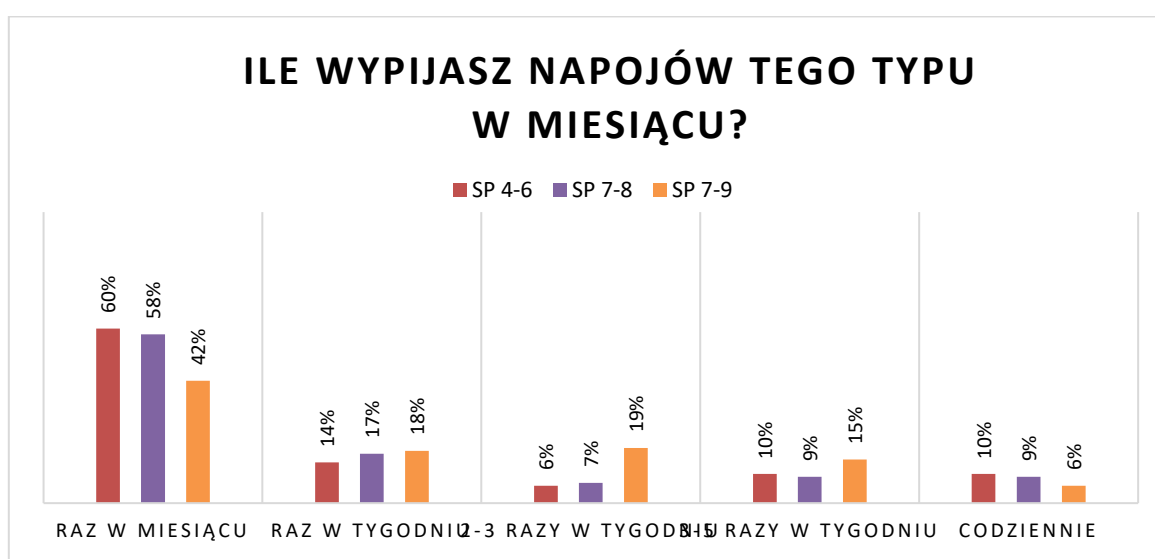
Spożywanie napojów energetyzujących u coraz młodszych osób zdecydowanie rośnie, co jest niepokojące z punktu widzenia zdrowia publicznego.

Zbadaliśmy przekonania uczniów, na temat napojów energetyzujących. Średnio co dziesiąty uczeń szkoły podstawowej uważa, że napoje energetyczne są zdrowe. Takiej odpowiedzi udzielił również co 8 uczniów z najstarszej grupy.

Co więcej 21% uczniów z klas IV-VI, 42% klas VII-VIII oraz aż **53% uczniów szkół ponadpodstawowych deklaruje, że pije napoje energetyczne.**



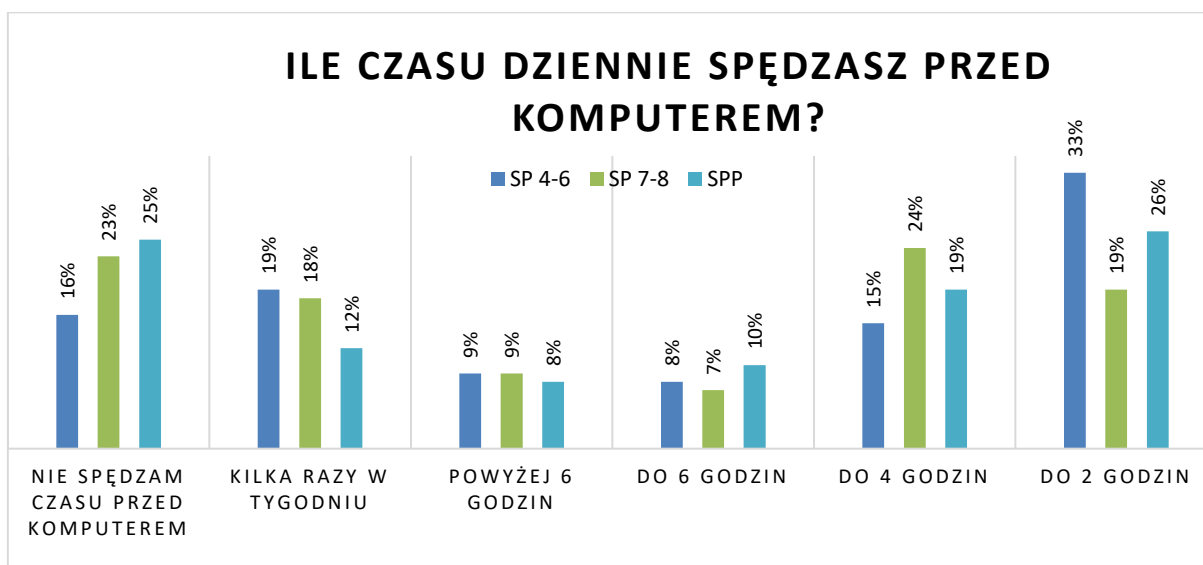
Uczniowie młodszy deklarujący spożywanie napojów energetycznych, najczęściej wskazywali, że piją je raz w miesiącu. W najstarszej grupie takie zachowania są zdecydowanie bardziej powszechne. Najczęstszą odpowiedzią było tu „2-3 razy w tygodniu” (SPP: 19%). **Co najmniej raz w tygodniu napoje energetyzujące spożywa ponad połowa badanych w tej grupie wiekowej.**



Problematyka nieprawidłowego korzystania z Internetu i komputera (w tym, nadużywanie) staje się coraz powszechniejszym zagadnieniem. Komputer i Internet oferują szeroki wachlarz aktywności – zarówno prorozwojowych (dostęp do wiedzy), jak i patologicznych (m.in. dostęp do treści pornograficznych). Jedną z najbardziej rozpowszechnionych aktywności, które można wykonywać będąc online, jest granie w gry czy korzystanie z portali społecznościach. Mimo że odpowiedzialne korzystanie z komputera i Internetu, nawet przez dzieci, niesie ze sobą wiele korzyści, to należy jednak zwrócić uwagę na potencjalne zagrożenia wynikające z nadmiernego, pozbawionego kontroli zaangażowania. Poza skrajnymi przykładami niebezpieczeństwa, jakie wiąże się z nielegalnym użytkowaniem Internetu, pozostaje obszar związany z negatywnymi konsekwencjami dla rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży. Spędzanie coraz większej ilości czasu przed monitorem komputera ma konsekwencje dla zdrowia fizycznego, ale także dla rozwoju emocjonalnego i społecznego.¹⁴

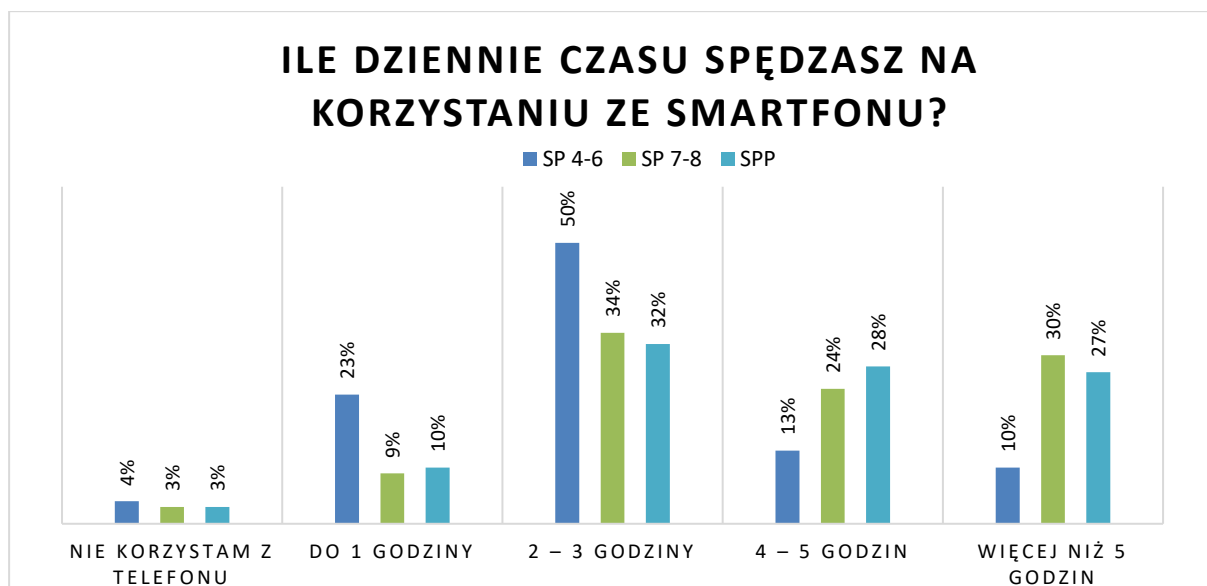
Uczniowie szkół podstawowych najczęściej spędzają przed komputerem do 4 godzin dziennie (SP 4-6: 15%; SP 7-8: 24%) oraz co niepokojące, co dziesiąty uczeń spędza przed ekranem powyżej 6 godzin dziennie (SP 4-6: 9%; SP 7-8: 9%).

Podobnie wygląda sytuacja w najstarszej grupie. 19% uczniów szkół ponadpodstawowych spędza przed komputerem do 4h dziennie, a największa grupa deklaruje do 2h przed ekranem (26%).



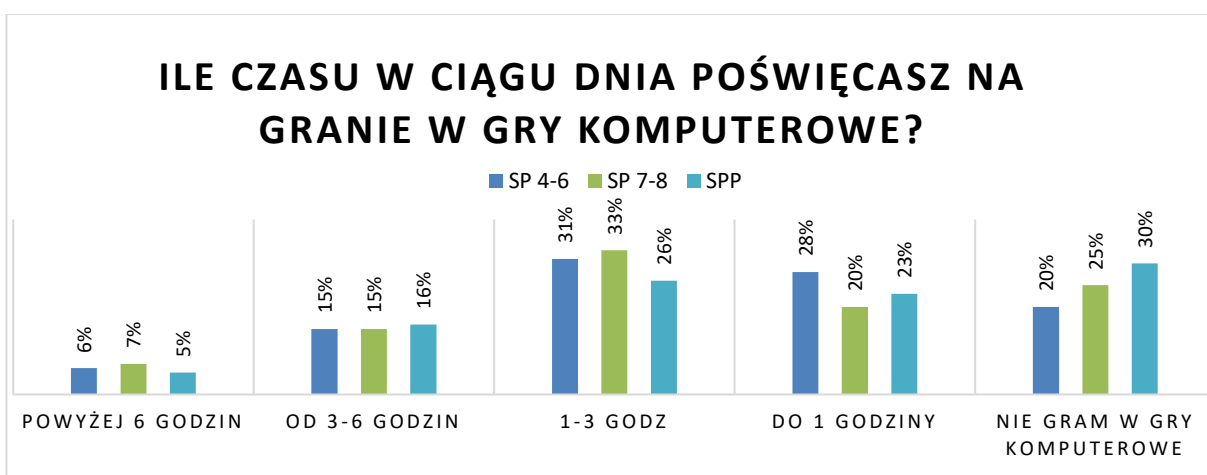
¹⁴ Rowicka M., *Uzależnienia behawioralne. Praktyka i teoria*, Minister Zdrowia, Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2015

Smartfony stały się niezastąpionym narzędziem młodych ludzi. Im starsi uczniowie, tym więcej spędzonego czasu przed ekranem telefonu. Ponad połowa uczniów klas starszych podstawowych deklaruje korzystanie ze smartfona cztery lub więcej godzin dziennie (54%). Wśród najstarszych uczniów odsetek ten wynosi 55%.



Zapytaliśmy uczniów, ile czasu w ciągu dnia poświęcają na granie w gry komputerowe. Optymistyczne są wskazania ponad 20% uczniów szkół podstawowych mówiące, że nie grają w gry komputerowe. Natomiast, **warto zwrócić uwagę, że najwięcej czasu na gry komputerowe poświęcają uczniowie młodszych klas.**

Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.



Jeżeli chodzi o powody korzystania z telefonu komórkowego uczniowie szkół podstawowych wskazywali głównie: oglądanie śmiesznych filmików (SP 4-6: 24%, SP 7-8: 15%), portale

społecznościowe (SP 4-6: 19; %SP 7-8: 27%) oraz słuchanie muzyki (SP 4-6: 20%; SP 7-8: 23%).

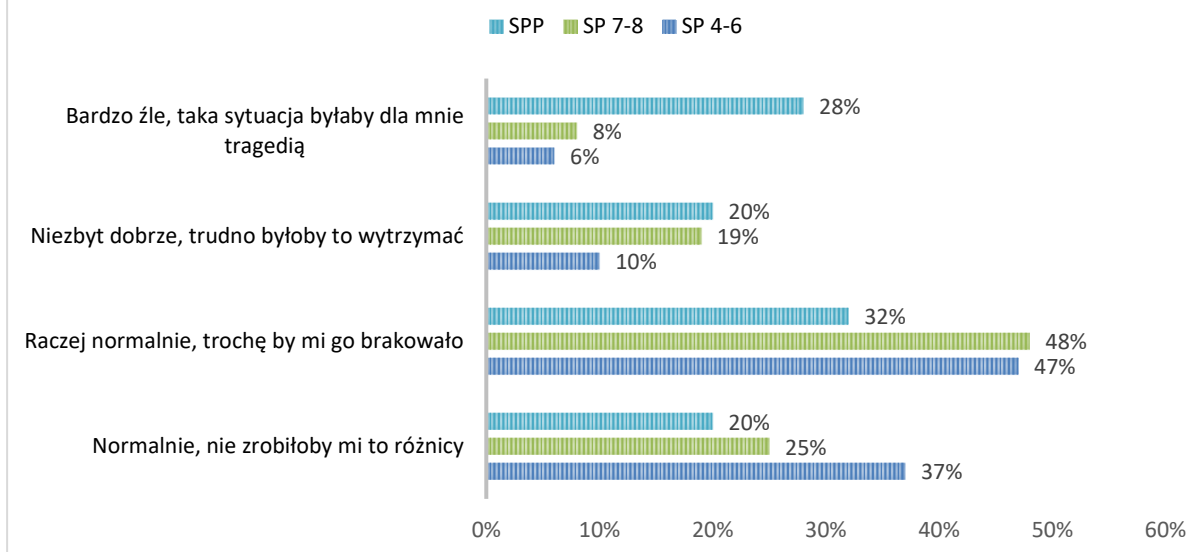
Starsi uczniowie najczęściej wymieniali komunikatory i portale społecznościowe. Ten cel wskazało aż 40 % z nich.



Łącznie 84% uczniów klas 4-6 oraz 73% uczniów klas 7-8 deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Aczkolwiek, spora część uczniów, szczególnie starszych przyznaje, że odczułaby brak dostępu do Internetu (SP 4-6 – 10%; SP 7-8 – 19%). Jednocześnie 6% uczniów klas 4-6 oraz 8% klas 7-8 stwierdziło, że korzystanie z Internetu jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliłoby bardzo negatywnie.

Uczniowie szkół ponadpodstawowych przyznali się do większego uzależnienia od dostępu do internetu. 48% badanych czułoby się mniej lub bardziej niekomfortowo, a tylko co piąty uczeń nie miałby z tym żadnego problemu.

JAKBYŚ SIĘ CZUŁ/A, GDYBYŚ PRZEZ TYDZIEŃ NIE MIAŁ DOSTĘPU DO INTERNETU?

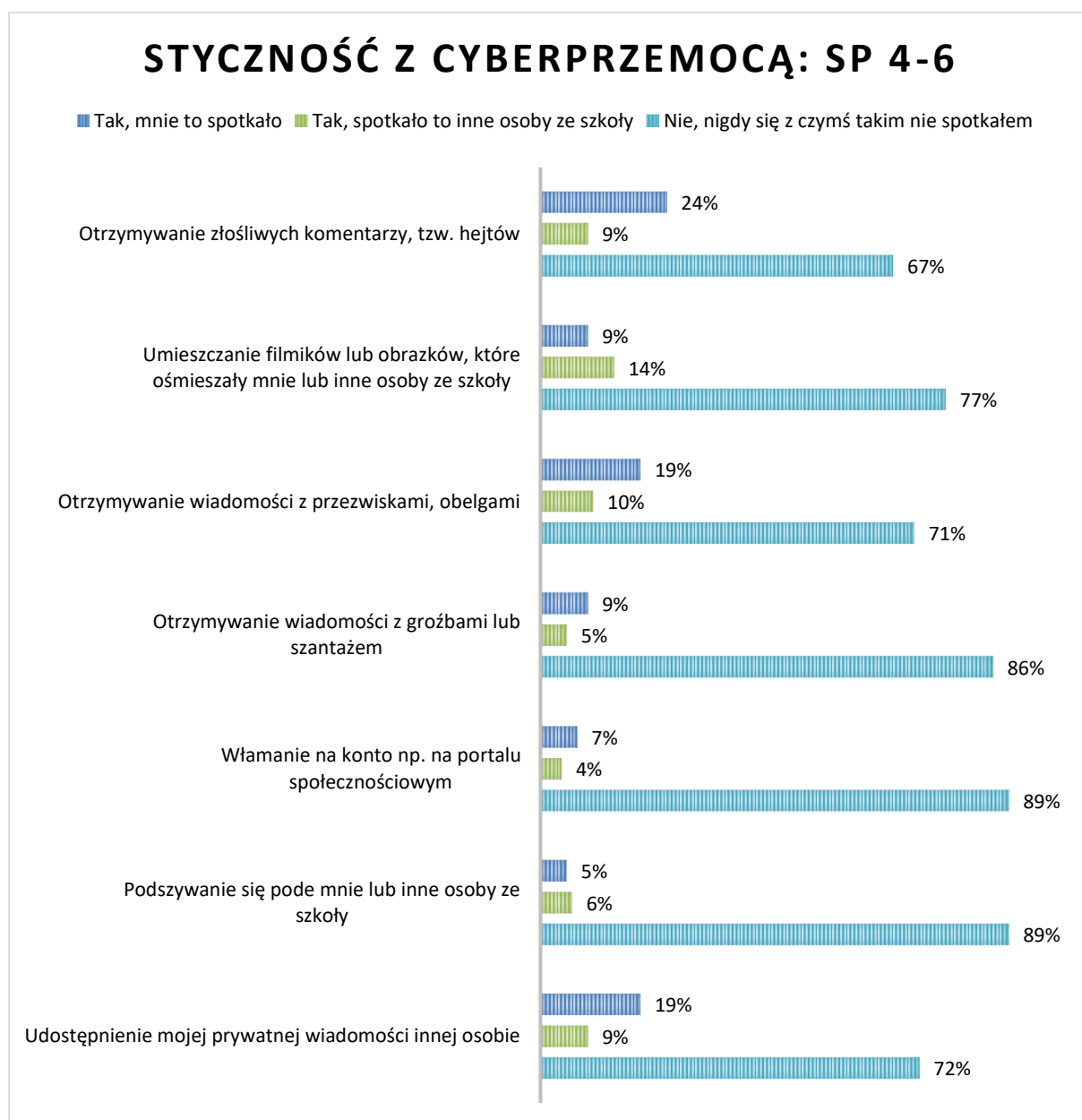


Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom miasta Jastrzębie-Zdrój nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

24% uczniów SP 4-6 oraz 35% uczniów klas SP 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości. **Zjawisko te jest równie powszechne wśród uczniów szkół ponadpodstawowych. Aż 38% z nich spotkało się z hatingiem w sieci.**

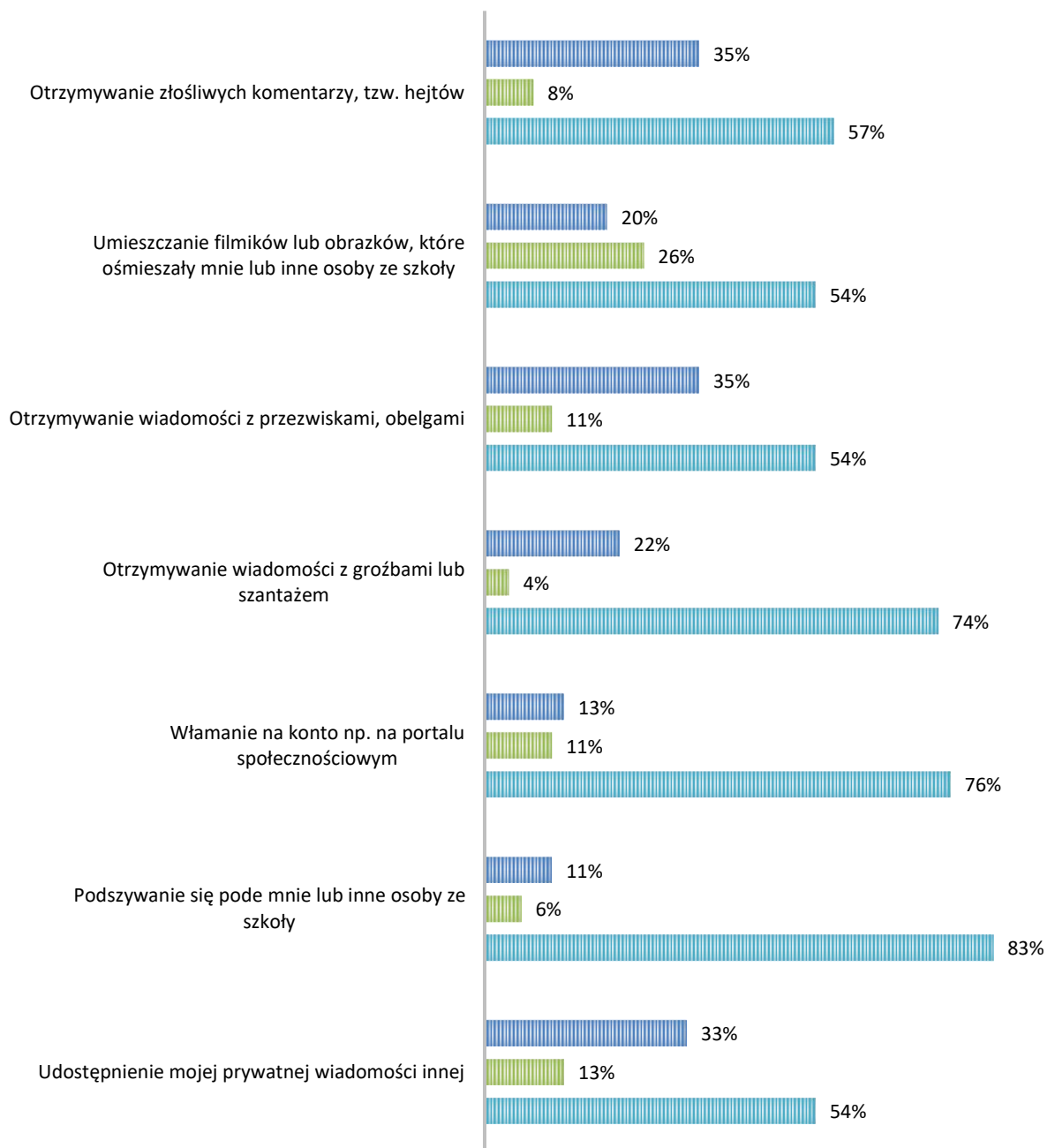
Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (SP 4-6 - 19%; SP 7-8- 35%; SPP: 39%) oraz przyznali się do tego, że ich prywatna wiadomość była udostępniania innej osobie (SP 4-6 -19%; SP 7-8 - 33%; SPP:40%).

Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.



STYCZNOŚĆ Z CYBERPRZEMOCĄ: SP 7-8

■ Tak, mnie to spotkało ■ Tak, spotkało to inne osoby ze szkoły ■ Nie, nigdy się z czymś takim nie spotkałem



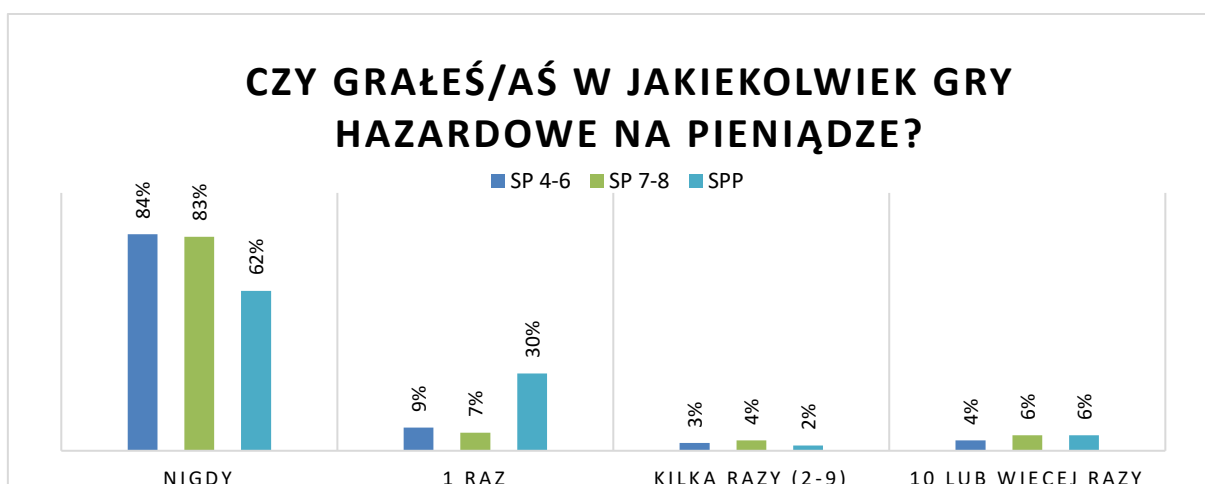
STYCZNOŚĆ Z CYBERPRZEMOCĄ: SPP

■ Tak, mnie to spotkało ■ Tak, spotkało to inne osoby ze szkoły ■ Nie, nigdy się z czymś takim nie spotkałem



Hazard wydaje się być rozrywką zarezerwowaną dla dorosłych, jednakże w różnorodnych grach hazardowych coraz częściej uwikłane są również dzieci i młodzież. Z badań przeprowadzonych w 2018 roku przez CBOS wynika, że w grupie młodzieży częściej narażeni na uzależnienie od gier hazardowych są chłopcy niż dziewczęta. Jednocześnie ponad połowa nieletnich nie rozmawia z rodzicami, o tym, że gra na pieniądze. Choć, w porównaniu z deklaracjami sprzed 2 lat, mniej młodych ludzi gra na pieniądze i mniej spośród nich jest zagrożonych uzależnieniem od hazardu, to w przypadku 10% chłopców zauważono symptomy wskazujące na wysoki stopień ryzyka uzależnienia od hazardu. Na tle danych zebranych w 2016 roku widoczny jest spadek zainteresowania hazardem. Jednocześnie poprzedni wynik był wyższy niż wykazany w badaniu w 2013 roku. Jak tłumaczą autorzy raportu „Młodzież 2018” – „to swego rodzaju „falowanie” zainteresowania hazardem wśród młodzieży charakterystyczne jest dla niemal wszystkich gier uwzględnionych w badaniu – wyjątek stanowią jedynie konkursy SMS-owe, w przypadku których od 2010 roku notujemy trwały trend spadkowy”. Podobnie jak w latach ubiegłych, najpopularniejszą wśród młodzieży grą typu hazardowego jest Lotto, w które grywa więcej niż co czwarty młody człowiek (28%)¹⁵.

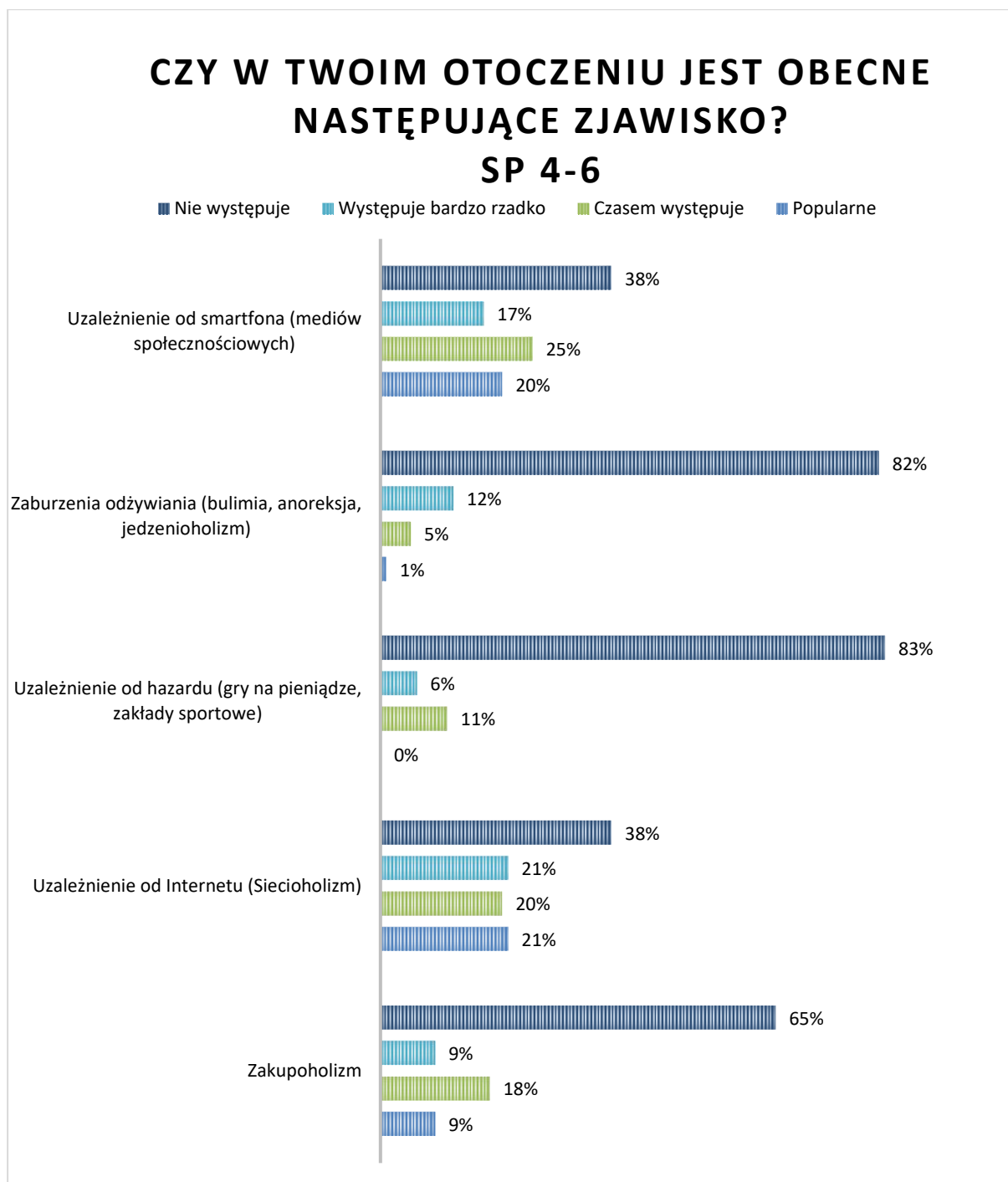
Uczniowie szkół podstawowych w sporej większości (SP 4-6: 84%, SP 7-8: 83%) nie mają doświadczenia z hazardowymi grami na pieniądze. Tylko 16% uczniów SP 4-6 oraz 17% uczniów starszych miało do czynienia z taką formą hazardu. Starsi uczniowie częściej przejawiają zachowania hazardowe, blisko 40% z nich ma za sobą takie doświadczenia. Należy jednak pamiętać, że dla zdecydowanej większości z nich były to zachowania jednorazowe.



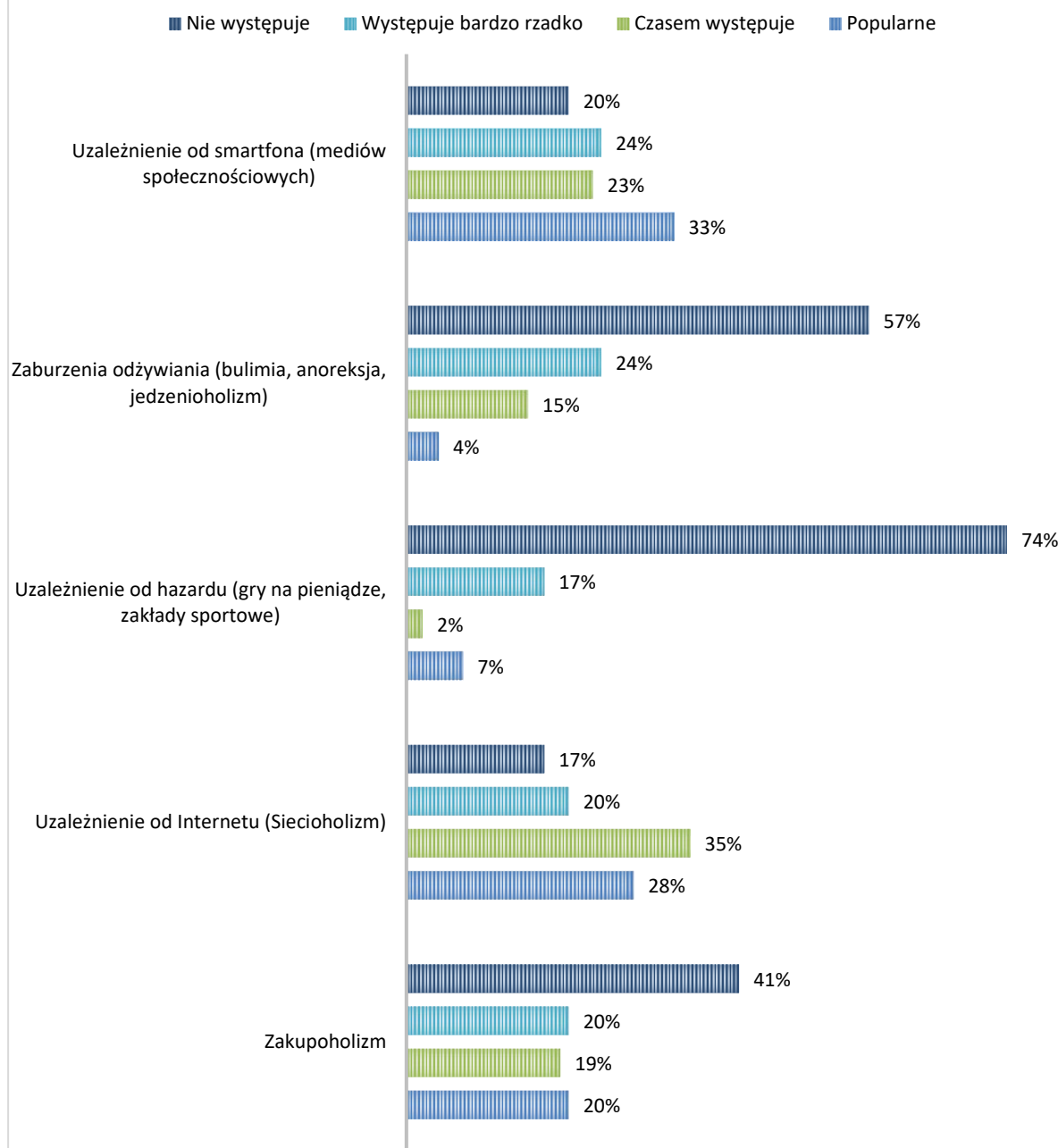
¹⁵ CBOS, *Młodzież 2018*, Warszawa 2019.

Na koniec tej części ankiety poprosiliśmy uczniów o wyrażenie swojej opinii na temat różnego rodzaju uzależnień. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny zaprezentowanych uzależnień od bardzo powszechnego zjawiska do jego braku.

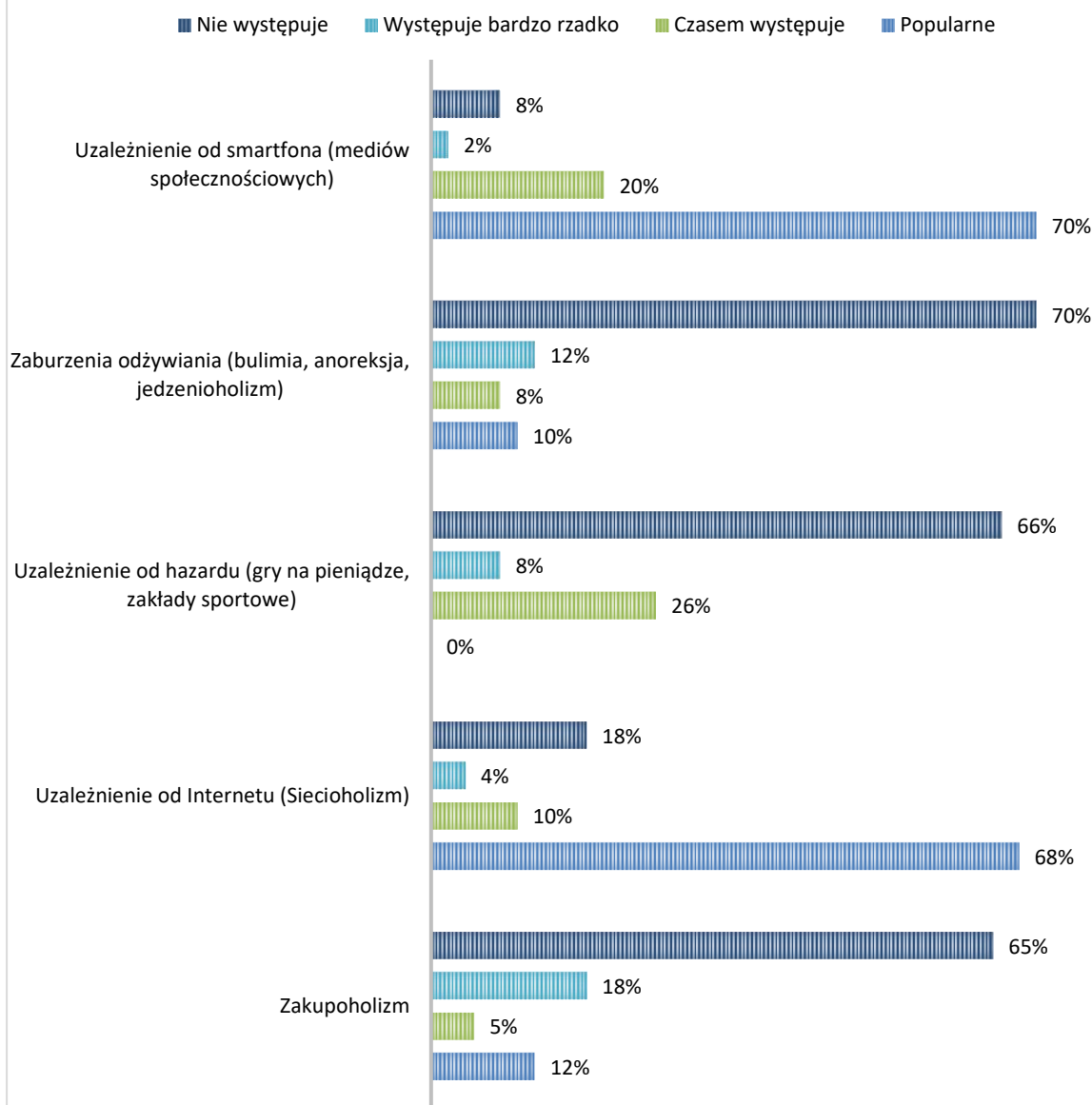
Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawiają poniższe wykresy.



CZY W TWOIM OTOCZENIU JEST OBECNE NASTĘPUJĄCE ZJAWISKO? SP 7-8



CZY W TWOIM OTOCZENIU JEST OBECNE NASTĘPUJĄCE ZJAWISKO? SPP



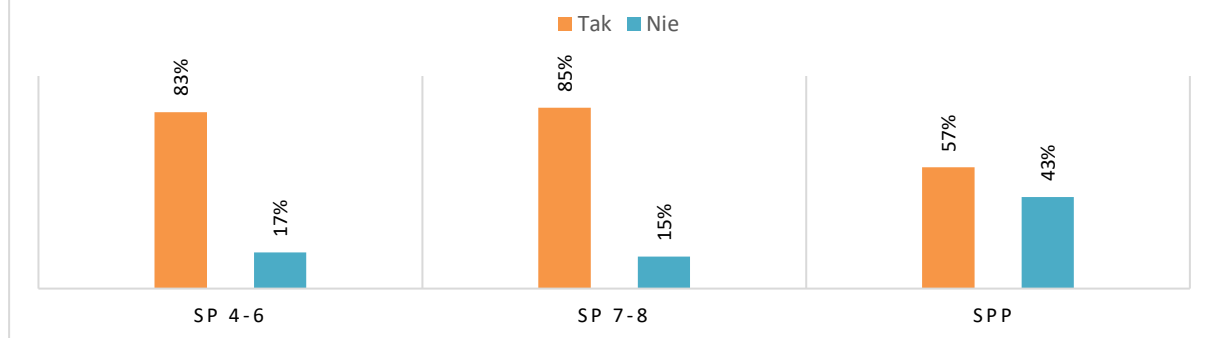
Wśród ulubionych sposobów spędzania czasu wolnego młodzieży dominują spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (86%). Popularną aktywnością towarzyską są też wyjścia do dyskotek i klubów (19%), jednak miłośników tego typu rozrywki po raz kolejny ubyło. Blisko jedna trzecia badanych (31%) najchętniej przeznaczą wolny czas na uprawianie sportu, które jest minimalnie mniej popularne niż dwa lata temu. Po jednej czwartej uczniów lubi spędzać czas grając w gry komputerowe (25%) lub surfując w Internecie (25%), a jedna dziesiąta (10%) – na udzielaniu się w serwisach społecznościowych. Podobne jak przed dwoma laty odsetki uczniów preferują spędzać wolny czas z książką (17%) lub przed telewizorem (18%). Około jednej ósmej (13%) poświęca czas na aktywności artystyczne, a nieco mniej (9%) chodzi na koncerty. „Nic nierobienie” – spanie, leżenie, odpoczywanie – stanowi preferowaną formę spędzania czasu wolnego niemal jednej trzeciej młodzieży (29%), a jej popularność utrzymuje się od dwóch lat na wyższym niż wcześniej poziomie.¹⁶

Czas wolny to czas, który pozostaje do dyspozycji dziecka po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, na odpoczynek, regenerację fizyczną i psychiczną organizmu, ale także na zabawę oraz rozwój zdolności i zainteresowań.

W pytaniu czy uczniowie mają pasję ponad 80% uczniów szkoły podstawowej i 57% uczniów szkół ponadpodstawowych udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Uczniowie w tym pytaniu wskazywali na aktywności: m.in. sport (głównie – piłkę nożną, taniec, siatkówka, siłownia, jazda na rowerze czy hulajnodze), gotowanie oraz aktywności artystyczne typu śpiew i rysowanie.

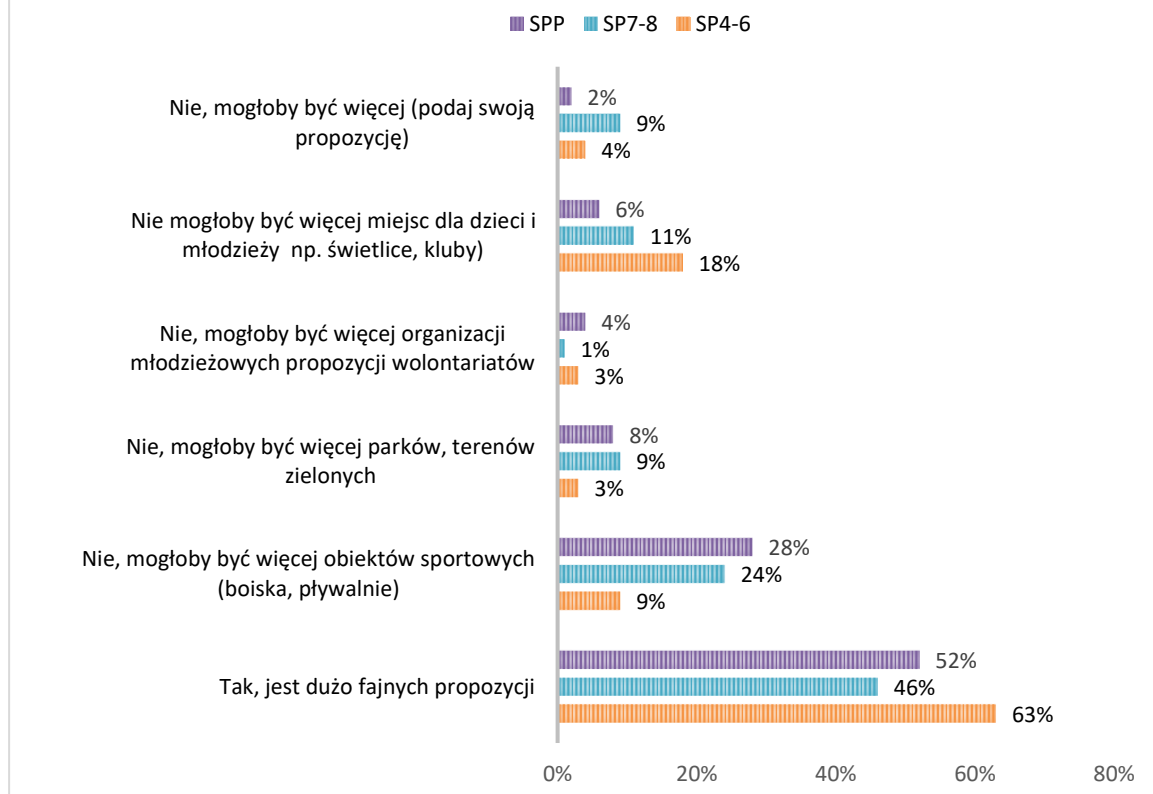
¹⁶ Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Młodzież 2018, Warszawa 2019 (dostęp: 5.10.2020 r.)

CZY MASZ PASJĘ - COŚ CO BARDZO LUBISZ ROBIĆ I KIEDY TO ROBISZ NIE CZUJESZ JAK MIJA CZAS?



Uczniowie uważają, że w okolicy jest wiele atrakcyjnych propozycji spędzania wolnego czasu, jednak zaznaczają, iż mogłoby pojawić się więcej obiektów sportowych (SP 4-6 – 9%, SP 7-8 – 24%, SPP-28%).

CZY UWAŻASZ, ŻE W TWOJEJ OKOLICY JEST DUŻO FAJNYCH PROPOZYCJI SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU?

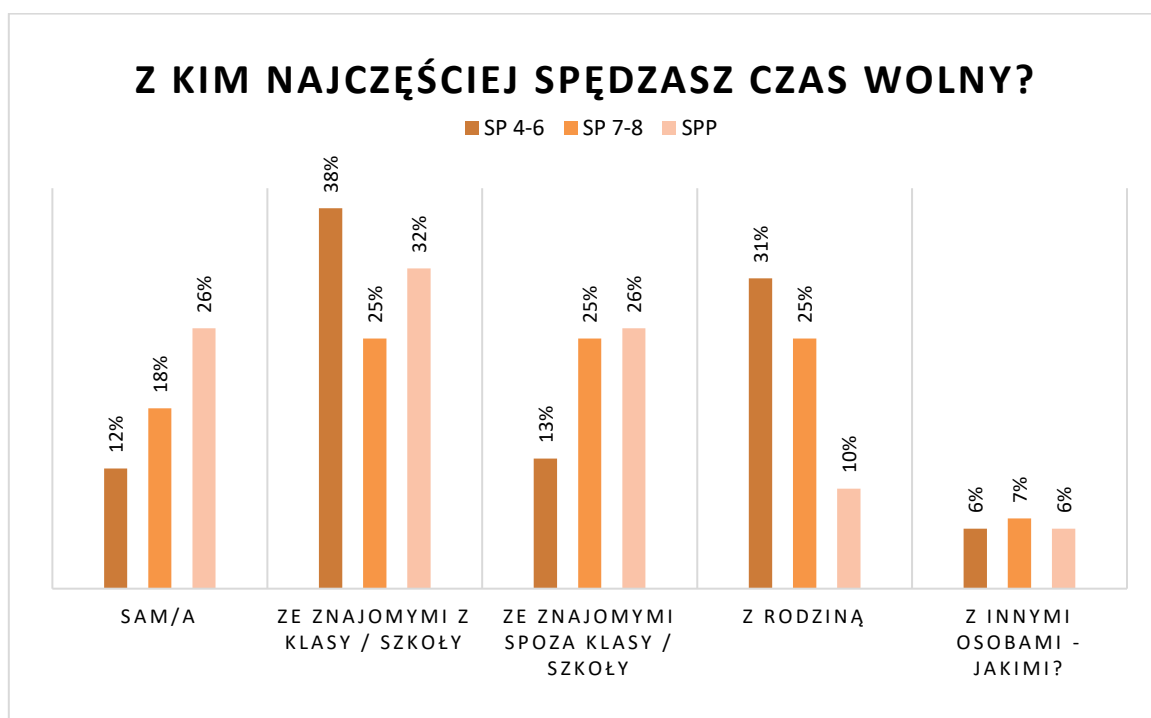


Największy wpływ na sposób organizowania czasu wolnego przez dzieci ma rodzina, a dokładniej wzorce, jakie w niej panują. To na rodzicach więc spoczywa największy

obowiązek rozwijania u swoich pociech umiejętności wykorzystywania czasu wolnego. Wspólne spędzanie czasu, gry i zabawy w gronie rodziny, wspólne spacery i rozmowy pozwalają nie tylko na wspaniałe spędzenie popołudnia czy wieczoru, ale też pozwalają dziecku wykształcić nawyk przyjemnego spędzania czasu wolnego. Im młodsze dziecko, tym większy wpływ mają na jego rozwój osoby znaczące oraz wzorce przez nie przekazywane.

Uczniowie szkół podstawowych najwięcej wolnego czasu spędzają z rodziną (SP 4-6: 31%) lub ze znajomymi z klasy (SP 4-6: 38%; SP 7-8: 25%). Co więcej, względnie duży odsetek uczniów spędza ten czas samotnie (SP 4-6: 12%; SP 7-8: 18%).

Starsza młodzież najczęściej spędza czas z rówieśnikami ze szkoły (32%), osobami spoza szkoły (26%) oraz samotnie (26%). Tylko co dziesiąty uczeń szkoły ponadpodstawowej spędza swój wolny czas z rodziną.



PODSUMOWANIE

Dorośli mieszkańcy miasta Jastrzębie-Zdrój

- W opinii mieszkańców Jastrzębia-Zdroju najistotniejszymi problemami społecznymi są: zanieczyszczenie powietrza – smog (87%), uzależnienie od alkoholu (84%), uzależnienie od papierosów (78%) oraz przestępczość (70%). Z kolei w kwestii zjawisk uzależnień bardzo powszechnymi w ich środowisku są: nikotynizm (88%), uzależnienie od Internetu (87%) oraz alkoholizm (80%).
- 21% mieszkańców Jastrzębia-Zdroju deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy domowej, a 42% podejrzewa, że może do tego dochodzić wśród znajomych osób.
- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu mieszkańcy miasta Jastrzębie-Zdrój odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o średnim stopniu ryzyka – badani spożywają umiarkowane ilości alkoholu 1-2 porcji (33%) oraz 3-4 porcji alkoholu (25%). A robią to najczęściej: kilka razy w roku (38%) oraz kilka razy w miesiącu (22%)
- 51% badanych uważa, że w najbliższej okolicy znajdują się odpowiednia liczba punktów, gdzie można nabyć alkohol a dla 49% takich miejsc jest za dużo.
- 81% respondentów uważa osoby pijące alkohol za zagrażające bezpieczeństwu w lokalnym środowisku.
- Palenie wyrobów tytoniowych wśród dorosłych mieszkańców Jastrzębia-Zdroju nie jest rozpowszechnionym nałogiem – 76% badanych deklaruje, że nie pali w ogóle wyrobów tytoniowych. Łącznie 18% badanych pali okazjonalnie papierosy lub e-papierosy.
- 41% badanych respondentów deklaruje, że nie znają i nie mają w swoim środowisku osób przyjmujących substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze a 59% deklaruje, że zna co najmniej jedną osobę. Wśród najczęściej przyjmowanych w środowisku lokalnym substancji znalazła się marihuana i haszysz, amfetamina, ekstazy, dopalacze oraz leki.
- Problem uzależnienia od gier hazardowych na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój praktycznie nie występuje – 87% respondentów przyznaje, że nie ma doświadczenia z grami hazardowymi.

- 42% badanych dorosłych mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w sytuacjach stresowych reaguje objadaniem się. Co więcej, 21% badanych przyznaje się, że ma problemy z kontrolowaniem zachowań jedzeniowych, co jest typowe dla zachowań kompulsywnych – czyli takich, które w wielu przypadkach wymyka się spod kontroli.
- Jak wynika z przeprowadzonych badań 94% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Świadczyć to może o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych. Badani wskazali na potrzebę organizacji: prowadzenia warsztatów profilaktycznych dla uczniów (29%), wsparcia psychologicznego dla rodzin (29%), otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (25%), ogólnopolskich kampanii profilaktycznych (11%) oraz wsparcia dzieci w integracji po izolacji pandemicznej (6%).

Rekomendowane działania dla dorosłych mieszkańców:

- Kontynuowanie działań i kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie miasta plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych.
- Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.
- Organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych.
- Wprowadzanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.

- Współpraca z Policją, na przykład w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm.
- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc.
- Podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu.
- Wskazane jest zwrócenie szczególnej uwagi na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od narkotyków i dopalaczy, a także rozpowszechniania wiedzy o negatywnych skutkach ich zażywania.
- Należałoby, mimo wszystko, zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnianie informacji na temat instytucji, do których może zgłosić się osoba uzależniona od hazardu, a także mechanizmów uzależnienia zarówno w środowisku dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

Sprzedawcy napojów alkoholowych:

- Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż sprzedawcy **odpowiedzialnie podchodzą** do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol 50% badanych deklaruje, że zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek a 50% robi to często. 100% badanych sprzedawców deklaruje, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie niepełnoletniej. Zestawiając te wyniki z opiniami badanych uczniów w szkołach z terenu miasta Jastrzębie-Zdrój, zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych.
- Sprzedawcy napojów alkoholowych deklarują, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w miesiącu (10%), kilka razy w roku (90%).
- Kampania informacyjna może, zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach. Rekomenduje się także zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z procedurą skutecznej odmowy, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawców z Policją

Dzieci i młodzież szkolna

- Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Jastrzębiu-Zdroju jest zauważalnym problemem. Inicjację alkoholową ma za sobą 5% uczniów z klas 4-6, 9% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej oraz aż 35% uczniów szkół ponadpodstawowych. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się 8% uczniów młodszych oraz 24% starszych uczniów szkoły podstawowej oraz blisko jedna trzecia starszej młodzieży uczęszczającej do szkół ponadpodstawowych. Jednocześnie, zdecydowana większość

z nich deklaruje, że był to jednorazowy kontakt z nikotyną. Z powyższej grupy do regularnego palenia przyznaje się 6% starszych uczniów szkoły podstawowej i 8% uczniów szkół ponadpodstawowych. Niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub warsztaty profilaktyczne dla rodziców.

- Jak wynika z badań problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze nie występuje wśród uczniów szkół podstawowych, a w starszej grupie występuje sporadycznie. Jednakże, należy zwrócić uwagę na profilaktykę narkotykową wśród uczniów. W przypadku zażywania substancji psychoaktywnych bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.
- Według opinii - 9% uczniów klas SP 4-6 oraz 13% uczniów klas SP 7-8 -napoje energetyczne są zdrowe. Zdanie to podziela co dziesiąty uczeń szkół ponadpodstawowych. Wraz z grupą wiekową rośnie częstotliwość spożywania napojów energetyzujących wśród uczniów. Młodszy uczniowie deklarujący spożywanie napojów energetycznych, najczęściej wskazywali, że piją je raz w miesiącu, najstarsi- kilka razy w tygodniu. Pojawiały się również odpowiedzi, mówiące o przyjmowaniu tych napojów codziennie.
- Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera i telefonu komórkowego. Uczniowie spędzają dziennie w ten sposób nawet powyżej 5/6 godzin dziennie (komputer: SP 4-6: 9%; SP 7-8: 9%; SPP: 8%, telefon: SP 4-6: 10%; SP 7-8: 30%, SPP: 27%). Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają

możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.

- W perspektywie wyników na temat funkcjonowania badanych uczniów w Internecie, konieczna wydaje się również szeroka edukacja z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, czyli wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, czy poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych. 24% uczniów klas 4-6, 35% uczniów klas 7-8 oraz 38% uczniów szkół ponadpodstawowych doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Młodzież często była odbiorcami obraźliwych wiadomości z obelgami i wyzwiskami (SP 4-6 – 19%; SP 7-8 – 35%, SPP – 39%), a także padli ofiarą udostępniania osobom trzecim ich prywatnej wiadomości (SP 4-6 – 19%; SP 7-8 – 33%; SPP – 40%).
- Pozytywnie należy ocenić małą skłonność uczniów szkół podstawowych do korzystania z gier hazardowych. Pomimo, że internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży (84% uczniów SP 4-6 oraz 83% SP 7-8 nigdy w nie grało). Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych.
- Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że problem przemocy rówieśniczej jest widoczny. Blisko połowa uczniów szkoły podstawowej doświadcza przemocy. W najstarszej grupie doświadcza jej 30% uczniów. Należy zwrócić szczególną uwagę na ten problem. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Należy ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy jako rozwiązania codziennych problemów. 20% uczniów szkoły podstawowej i co dziesiąty uczeń szkoły ponadpodstawowej doświadcza fizycznej przemocy.
- Uzyskane wyniki wskazują, że przemoc domowa jest obecna w domach uczniów (SP 4-6: 14%; SP 7-8: 19%; SPP: 12%).
- Uczniowie w deklarują bardzo dobre lub dobre relacje z rodzicami i opiekunami (SP 4-6: 96%; SP 7-8: 87%; SPP: 91%). Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne i problemowe.

Rekomendowane działania dla środowiska szkolnego:

- **Organizacja spotkań, pogadek, zajęć i warsztatów dla uczniów, które będą:**
 - wskazywały negatywne skutki picia alkoholu, palenia papierosów i użalenia od tych substancji,
 - uświadamiały uczniom jak uzależnienie wpływa na życie,
 - rozwijały asertywną postawę – umiejętność odmowy,
 - kształtowały postawy wolne od używek oraz promowały zdrowy styl życia,uczenie zasad bezpiecznego korzystania z Internetu, oraz będą miały na celu:
 - uwrażliwienie młodych internautów na problem cyberprzemocy,
 - poznanie zasad ochrony danych osobowych w Internecie przez uczniów,
 - uczenie zasady stosowania ograniczonego zaufania do osób poznanych w sieci oraz postawy wzajemnego szacunku w Internecie,
 - kształtowanie w młodych ludziach czujności w stosunku do innych szczególnie nieznajomych,
 - dostarczenie uczniom wiedzy dotyczącej zarówno korzyści, jak i zagrożeń płynących z użytkowania Internetu,
 - kształtowanie postaw uczniów sprzyjających podejmowaniu racjonalnych decyzji związanych z czasem i doborem treści programów komputerowych oraz Internetu,
 - promowanie zasad zdrowego stylu życia,
 - podnoszenie świadomości uczniów dotyczących ograniczeń prawnych wynikających z korzystania z sieci,
 - ukazanie wpływu hazardu na funkcjonowanie młodego człowieka,
 - poznanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu,
 - poznanie wpływu jaki ma na życie hazard,
 - uświadomienie wartości pieniądza,
 - przedstawienie chorób związanych z zaburzeniami odżywiania,
 - pokazanie jak budować pozytywny obraz samego siebie.
- **Poszerzanie wiedzy i kompetencji nauczycieli oraz rodziców poprzez szkolenia i spotkania otwarte o tematyce:**
 - ✓ Przyczyn wchodzenia w uzależnienie, charakterystyki substancji psychoaktywnych.

- ✓ Wskazania miejsca nauczyciela i rodzica w procesie szeroko pojętej profilaktyki uzależnień.
- ✓ Ukazania znaczenia i oczekiwanych skutków programów profilaktycznych.
- ✓ Ćwiczenia opierające się na konkretnych przypadkach.
- ✓ Sposobów wyjścia z uzależnienia.
- ✓ Ukazania roli komunikacji w relacjach z dzieckiem i uczniem.
- ✓ Przedstawieni mechanizmu i konsekwencji uzależnienia.
- ✓ Zwrócenie uwagi na różne formy uzależnienia.
- ✓ Przekazanie rzetelnej i dokładnej wiedzy o specyfice czynności uzależniających oraz ich wpływie na organizm i psychikę młodych ludzi.
- ✓ Omówienie poszczególnych czynności tj. pracoholizm, internetoholizm, jedzenioholizm, zakupoholizm i uzależnienie od hazardu, gier, zakładów, seksu.
- ✓ Ukazanie sposobów radzenia sobie w tych sytuacjach, ukazanie znaczenia wsparcia dla uczniów dotkniętych owym uzależnieniem.
- ✓ Omówienie: ZUI – Zespół Uzależnienia do Internetu, wpływ komputera i Internetu na młodego człowieka, rodzaje aktywności dzieci i młodzieży w sieci, zalety korzystania z Internetu.
- ✓ Najpopularniejsze zagrożenia Internetu.
- ✓ Jak chronić własne dziecko – poradnik dla wychowawców klas i nauczycieli, sposoby ochrony dzieci przed zagrożeniami w sieci.
- ✓ Nowe zagrożenia m.in: sexting – nastoletnia auto-pornografia w sieci, cyberprzemoc, era informacji i manipulacji medialnej, programy i kampanie społeczne dotyczące zagrożeń związanych z Internetem.
- ✓ Programy pozwalające kontrolować dostęp dzieci do komputera i Internetu.

ANALIZA SWOT SYTUACJI MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ NA PODSTAWIE ZAPREZENTOWANYCH W DIAGNOZIE WYNIKÓW BADAŃ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Większość dorosłych mieszkańców (74%) zadeklarowała, iż po raz pierwszy spróbowało alkoholu powyżej 18 roku życia. - Wysoki procent mieszkańców (98%) jest zdania, iż kobieta w ciąży nie może pić nawet małej ilości alkoholu. Podobny procent dorosłych jest zdania, iż prowadzenie pojazdów mechanicznych po wypiciu alkoholu nie jest bezpieczne (96%). - Pośród dorosłej społeczności Jastrzębia-Zdroju odsetek abstynentów jest względnie wysoki (28%). - Ankietowani mieszkańcy rzadko sięgają po napoje alkoholowe (kilka razy w roku: 38%; kilka razy w miesiącu: 22%). - Hazard wśród dorosłych mieszkańców Jastrzębia-Zdroju jest mało zauważalnym zjawiskiem. - Wszyscy ankietowani mieszkańcy (100%) mają świadomość uzależniającego wpływu gier hazardowych. 94% dorosłego społeczeństwa wyraża potrzebę realizacji działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom. - Skuteczna kontrola sprzedaży alkoholu: dane wskazują, że sprzedawcy, w przypadku wątpliwości co do wieku sprawdzają dowód potwierdzający pełnoletność klienta (łącznie 100%). - Brak sprzedaży osobom budzącym wątpliwości: Wszyscy badani deklarują, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobom budzącym wątpliwości co do ich wieku. - Większość badanych uczniów nie pali wyrobów tytoniowych. 94% dorosłych mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień.	- Blisko połowa badanych mieszkańców (42%) przyznaje, że ma tendencje zjadania stresu. 21% osób dorosłych zna osoby, które doświadczają przemocy domowej, a 42% ma podejrzenia, że tak się dzieje. - Problemy związane z uzależnieniem od Internetu, agresją między uczniami i cyberprzemocą. - Przemoc domowa jest obecna w domach uczniów miasta Jastrzębie-Zdrój – zarówno przemoc fizyczna jak i psychiczna. - W Jastrzębiu-Zdroju uczniowie relatywnie często padają ofiarą przemocy rówieśniczej (przemocy psychicznej), a także agresji słownej ze strony swoich kolegów i koleżanek. - Ogólny problem picia alkoholu i palenia tytoniu wśród dzieci i młodzieży oraz obniżający się wiek inicjacji alkoholowej i nikotynowej. - Wśród młodzieży jest obecne zjawisko uzależnienia od smartfonu oraz Internetu. - Młodzież z Jastrzębia-Zdroju relatywnie często pada ofiarą cyberprzemocy. - Spora część badanych uczniów nie jest świadoma wpływu alkoholu na zdrowie i samopoczucie człowieka.
SZANSE	ZAGROŻENIA
Wzrost świadomości społecznej dotyczącej problemów zdrowotnych i zagrożeń społecznych.	Migracja zarobkowa młodych i wykształconych osób do większych miast i za granicę.

- Możliwość korzystania z programów z zakresu pomocy społecznej współfinansowanych ze środków rządowych i unijnych.
- Wzrost aktywności społecznej wśród mieszkańców.
- Rozwój oferty sportowej i kulturalnej dla mieszkańców.
- Rozwój współpracy pracowników pomocy społecznej z instytucjami sektora publicznego, organizacjami społecznymi oraz lokalną wspólnotą.
- 76% pełnoletnich mieszkańców Jastrzębia-Zdroju nie pali papierosów ani e-papierosów.
- Dorośli mieszkańcy odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o średnim poziomie ryzyka.
- Pełnoletni mieszkańcy miasta charakteryzują się dużą świadomością w obszarze konsekwencji spożywania alkoholu – co stanowi dobry wzór dla młodszej części społeczeństwa Jastrzębia-Zdroju.
- Zwiększenie świadomości: badania wskazują na konieczność zwiększenia świadomości wśród sprzedawców i społeczeństwa dotyczącej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu przez nieletnich.
- Istnieje potencjał do wprowadzenia programów edukacyjnych w szkołach, które pomogą rodzicom rozpoznawać i reagować na zagrożenia związane z uzależnieniami.
- Badani uczniowie klas 4-6 oraz 7-8 nigdy nie próbowali narkotyków i/lub dopalaczy.
- Większość uczniów ma bardzo dobre oraz dobre relacje z rówieśnikami – co umożliwia budowanie poczucia własnej wartości.
- Starzenie się społeczeństwa (ujemny przyrost naturalny).
- Zagrożenia funkcjonowania rodziny w związku z problemem uzależnień, bezrobocia, długotrwałego ubóstwa i przemocy.
- Niekorzystne wzorce zachowań (agresja, przemoc, uzależnienia) płynące z nowoczesnych mediów.
- Wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży oraz pojawianie się nowych rodzajów uzależnień.
- Spora część ankietowanych mieszkańców zadeklarowała wiek inicjacji alkoholowej oraz nikotynowej przed osiągnięciem pełnoletności.
- Mieszkańcy przyznają, że uzależnienie od narkotyków i/lub dopalaczy jest rozpowszechnionym zjawiskiem (59% badanych zna przynajmniej jedną uzależnioną osobę).
- 68% pełnoletnich mieszkańców Jastrzębia-Zdroju jest zdania, że dzieci i młodzież w łatwy sposób mogą kupić w okolicznych sklepach alkohol i papierosy.
- Konieczność dalszej kontroli: pomimo skutecznej kontroli sprzedaży w wielu przypadkach, konieczne jest utrzymanie wysokiego poziomu kontroli, aby unikać sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim.
- Obniżający się wiek młodzieży wypijającej napoje energetyzujące.
- Uczniowie deklarują duże ilości czasu spędzanego przed ekranami – tj. smartfonem oraz komputerem. Co w rzeczywistości może oznaczać zubożałe relacje i kompetencje emocjonalno-społeczne.
- Dla sporego odsetka ankietowanych brak Internetu jest tożsamy z tragedią (SP 4-6: 6%; SP 7-8: 8%; SPP: 28%).
- Hazard wydaje się atrakcyjny dla młodszej części społeczeństwa Jastrzębia-Zdroju (brałem udział: SP 4-6: 16%, SP 7-8: 17%, SPP: 38%).

Analiza SWOT dla miasta Jastrzębie-Zdrój ukazuje, że istnieje wiele wyzwań, ale również szanse do poprawy jakości życia mieszkańców. Warto skoncentrować się na profilaktyce uzależnień, wsparciu rodzin oraz edukacji w zakresie odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych. Jednocześnie, ważne jest wdrożenie działań mających na celu

ograniczenie dostępu dzieci i młodzieży do niezdrowych używek oraz poprawę relacji rówieśniczych w szkołach.

Działania profilaktyczne w mieście Jastrzębie-Zdrój powinny być ukierunkowane na rozwiązanie konkretnych problemów, które wynikają z dostarczonych w opracowaniu danych.

Dla dorosłych:

1. **Przemoc wśród dorosłych:** Konieczne jest uruchomienie programów edukacyjnych oraz psychosocjalnego wsparcia dla osób doświadczających przemocy w relacjach domowych. To może pomóc ofiarom wyjść z sytuacji przemocy i zapobiec jej eskalacji.
2. **Uzależnienie od narkotyków i dopalaczy:** Warto rozpocząć kampanie edukacyjne na temat skutków ubocznych i ryzyka związanego z narkotykami i dopalaczami. To może zwiększyć świadomość mieszkańców i przekonać do unikania tych substancji.

Dla dzieci i młodzieży:

1. **Spożywanie alkoholu i palenie papierosów:** Niezbędne jest wprowadzenie programów profilaktycznych w szkołach, które edukują dzieci i młodzież na temat szkodliwości alkoholu i papierosów. Wspieranie zdrowego stylu życia i kształtowanie pozytywnych postaw może pomóc w ograniczeniu tych zachowań.
2. **Przemoc psychiczna ze strony rówieśników:** Programy przeciwdziałania przemocy rówieśniczej, oparte na szkoleniach, warsztatach i edukacji emocjonalnej, mogą pomóc dzieciom i młodzieży w radzeniu sobie z przemocą oraz budowaniu zdrowych relacji z rówieśnikami.
3. **Spożywanie napojów energetycznych:** Konieczne jest edukowanie dzieci i młodzieży na temat ryzyka związanego z nadmiernym spożywaniem napojów energetycznych. Kampanie informacyjne i edukacyjne mogą podkreślać konsekwencje zdrowotne oraz promować zdrowe alternatywy.

Ważne jest, aby te działania profilaktyczne były kontynuowane w dłuższej perspektywie czasowej, a także aby zaangażować rodziców, nauczycieli i innych opiekunów w proces edukacji i wsparcia dzieci i młodzieży. Działania te mogą pomóc w tworzeniu bardziej bezpiecznego i zdrowszego środowiska dla mieszkańców Jastrzębia-Zdroju.